

Parlamentul
Republicii Moldova

Comisia securitate națională, apărare și ordine publică

RAPORT DE EVALUARE EX-POST DE IMPACT A LEGII NR. 325/2013 PRIVIND EVALUAREA INTEGRITĂȚII INSTITUȚIONALE

Responsabili:

*Ion ȘPAC, membru al Comisiei securitate
națională, apărare și ordine publică*

*Igor FONDOS, consultant principal al
Secretariatului Comisiei securitate națională,
apărare și ordine publică*

*Adriana CAZACU, Șefă a Direcției evaluare
instituțională a CNA*

Chișinău, 2023

CUPRINS

ABREVIERI	2
1. SUMAR EXECUTIV	3
2. SCOPUL ȘI OBIECTIVELE EVALUĂRII	4
3. METODOLOGIA EVALUĂRII	4
4. INFORMAȚII GENERALE DESPRE ACTUL EVALUAT	5
5. DESCRIEREA EVALUĂRII	6
5.1. Realizarea scopului actului evaluat.....	6
5.2. Gradul de implementare a măsurilor anticorupție și nivelului de asigurare a climatului de integritate instituțională	12
5.3. Criteriile de selectare a entităților publice pentru a fi supuse evaluării integrității instituționale.....	19
5.4. Nivelul de acces la registrele de stat/bazele de date/transparența în domeniul evaluării integrității instituționale.....	30
5.5. Integritatea profesională a testorilor	31
5.6. Riscurile tipice și specifice corupției identificate în cadrul procesului de evaluare și factorii care îi generează	32
5.7. Incidentele de integritate admise de agenții publici.....	35
5.8. Procedura de sistematizare a rezultatelor testelor de integritate	41
5.9. Drepturile și libertățile fundamentale ale omului care pot fi afectate de riscuri de corupție identificate în procesul de evaluare	42
5.10. Recomandări formulate în procesul de evaluare a integrității instituționale.....	44
5.11. Planuri de integritate adoptate ca urmare a evaluării integrității instituționale ..	45
5.12. Nivelul de implementare a Planurilor de integritate aprobate de către entitățile evaluate.....	45
5.13. Evaluări repetate efectuate.....	47
5.14. Consecințele rezultatului negativ al testului de integritate profesională	47
5.15. Teste de integritate profesională contestate	48
5.16. Impactul evaluării integrității instituționale asupra proceselor social-economice	49
5.17. Impactul implementării Legii nr. 325/2013 de către Serviciul de Informații și Securitate	51
5.18. Dificultăți în procesul de implementare a actului normativ evaluat.....	52
5.19. Dezvoltarea profesională în domeniu	58
6. CONSTATĂRI ALE RAPORTULUI EX-POST JURIDICĂ	59
7. BUNELE PRACTICI INTERNAȚIONALE ÎN DOMENIUL DE APLICARE A LEGII EVALUATE	60
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	66

ABREVIERI

ASP	Agenția Servicii Publice
AST	Agenția pentru Supraveghere Tehnică
ANSA	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor
ARM	Agenția Rezerve Materiale
AGRM	Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale
ANSP	Agenția Națională pentru Sănătate Publică
ANRM	Agenția Navală a Republicii Moldova
AIM	Agenciei de Inspectare a Monumentelor
CNA	Centrul Național Anticorupție
CAPCS	Centrul pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate
DTIP	Direcției testarea integrității profesionale
DIMT CCA	Departamentul Înmatricularea Mijloacelor de Transport și Calificarea Conducătorilor Auto
ÎM	Întreprindere mixta
ÎS	Întreprindere de stat
INSP	Inspectoratul Național de Sănătate Publică
IGP	Inspectoratul General de Poliție
IGPF	Inspectoratul General al Poliției de Frontieră
INSP	Inspectoratul Național de Securitate Publică
IGSU	Inspectoratul General pentru Situații de Urgență
PPP	Parteneriat public-privat
PF	Poliția de Frontieră
RM	Republica Moldova
SA	Societate pe acțiuni
SV	Serviciul Vamal
SPIA	Serviciul Protecție Internă și Anticorupție
SIS	Serviciul de Informații și Securitate

1. SUMAR EXECUTIV

Controlul parlamentar reprezintă o împuternicire esențială a puterii legislative democratice. Această împuternicire și funcție de control parlamentar se manifestă printr-un set de proceduri și mecanisme democratice prin care sunt supuse controlului activitățile puterii executive, ale unor autorități și instituții publice, precum și investigarea situațiilor de fapt cu impact major pentru interesele statului și ale societății.

Controlul parlamentar este un factor cheie în construirea integrității organelor de drept în asigurarea securității naționale ale statului.

Unul din instrumentele de control parlamentar care este exercitat de către Comisiile parlamentare, având ca suport secretariatele comisiilor este evaluarea ex-post a actelor normative adoptate. Prin acest instrument comisia parlamentară urmează să analizeze un șir de date care să elucideze atingerea scopului propus de actul legislativ evaluat.

În temeiul art. 27 alin. (1) din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797/1996, art. 24 din Legea nr. 325/2013, pct. 4.1. din Metodologia de evaluare ex-post privind implementarea actelor normative, aprobată de Biroul Permanent prin Hotărârea nr. 2/2018, Hotărârea privind aprobarea Planului de evaluare ex-post a actelor normative pentru anul 2023 și Planul de control parlamentar al Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică pentru anul 2023, aprobat la 2.03.23, Comisia securitate națională, apărare și ordine publică a adoptat Decizia **cu privire la inițierea evaluării ex-post de impact a Legii nr. 325/2013 privind evaluarea integrității instituționale**.¹

Potrivit acestei Decizii responsabili de evaluarea ex-post de impact a Legii nr. 325/2013 privind evaluarea integrității instituționale au fost desemnați deputatul Ion Șpac și consultantul principal Igor Fondos.

În scopul realizării evaluării ex-post de impact, a fost aprobat de către Comisia parlamentară planul de evaluare ex-post de impact a Legii nr. 325/2013 privind evaluarea integrității instituționale, care se anexează la prezentul Raport.

Centrul Național Anticorupție în calitate de autoritate responsabilă de implementarea Legii nr. 325/2013 a acordat asistență corespunzătoare echipei responsabile de efectuare a evaluării ex-post, cu implicarea nemijlocită a dnei Adriana Cazacu, Șef al Direcției evaluare instituțională și cu prezentarea unei informații detaliate corespunzător subiectelor înaintate de către comisia parlamentară.

Serviciul de Informații și Securitate într-o realizare a Deciziei Comisiei a prezentat o informație succintă despre implementarea Legii prenotate, care a fost utilizată la perfectarea prezentului raport.

La efectuarea evaluării ex-post de impact, au fost prelucrate unele datele din raportul de evaluare ex-post juridică efectuat de către Direcția generală juridică a Secretariatului Parlamentului² și din informația de la Direcția Studii Parlamentare privind experiența internațională³, precum și alte informațiile relevante acestui domeniu.

¹ Nr. 221 din 22.06.2023

² Nr. DGJ—10/336 din 28.06.2023, [https://www.parlament.md/Raport ex-post juridica](https://www.parlament.md/Raport%20ex-post%20juridica), responsabil Lilia Melnic, consultant principal

³ Studiu comparativ „Practica internațională de implementare a testului de integritate în cadrul instituțiilor publice și altor norme din legislația privind evaluarea integrității instituționale”, autor: Dorin Dabija, consultant principal

2. SCOPUL ȘI OBIECTIVELE EVALUĂRII

Scopul și obiectivele evaluării sunt stabilite în conformitate cu prevederile pct. 2.6.8 și pt. 2.6.9. din Metodologia de evaluare ex-post privind implementarea actelor normative.

Scopul evaluării reprezintă evaluarea în întregime a Legii nr. 325/2013 privind evaluarea integrității instituționale, prin stabilirea gradului de implementare a normelor legii respective, în special prevederile normelor care urmează să fie executate în termeni, precum și concretizarea aplicabilității legii date în baza actelor normative subordonate.

Obiectivele de evaluare ex-post de impact a legii prenotate s-au bazat pe faptul că evaluarea actului legislativ poate fi realizată concomitent cu actele normative conexe, ce asigură executarea și implementarea legii evaluate.

Obiectivele evaluării:

Obiectivul 1: Identificarea gradului de acțiune a cadrului normativ privind evaluarea integrității instituționale.

Obiectivul 2: Stabilirea existenței dificultăților și problematica în procesul de implementare a Legii nr.325/2013 și identificarea cauzelor care generează inaplicabilitatea parțială / totală a actului legislativ evaluat.

Obiectivul 3: Experiența internațională privind evaluarea integrității instituționale

Obiectivul 4: Examinarea dacă au fost adoptate/aprobate actele normative necesare implementării Legii nr. 325/2013 și a necesității de a modifica Legea prenotată și/sau a cadrului normativ conexe.

3. METODOLOGIA EVALUĂRII

Raportul de evaluare ex-post de impact a fost perfectat prin prisma **metodei calitative și metodei cantitative de cercetare**. De asemenea, la evaluarea ex-post de impact au fost folosite metode relevante de cercetare, cele mai frecvent folosite au fost metoda cantitativă de cercetare, ancheta ocazională, metoda de observație. La aplicarea metodelor respective s-au utilizat indicatorii de eficacitate, relevanța acțiunilor ce decurg din legea evaluată, coerența, transparența și eficiența acțiunilor legii.

Referitor la utilizarea **metodei cantitative**, acțiunile de evaluare s-au focusat la colectarea datelor ce țin de aplicarea legii corespunzătoare. De asemenea, o parte din date au fost colectate ca urmare a conlucrării cu CNA care este entitatea responsabilă de implementarea legii evaluate, precum și ca urmare a utilizării datelor din rapoartele de evaluare a integrității instituționale efectuate la diverse entități publice.

Metodele selectate pentru evaluarea ex-post de impact au asigurat colectarea corectă a datelor de la autoritățile corespunzătoare, din raportul ex-post juridic, rapoartele de evaluare efectuate de către CNA, rapoartele de monitorizare și alte date relevante.

Cât privește **metoda calitativă**, raportul a fost elaborat în baza informații obținute de la implementatori (CNA, SIS), precum și în baza datelor secundare obținute de la entitățile evaluate, subdiviziuni distincte, rapoarte ale societății civile, precum și din raportul de evaluare ex-post juridică. La aplicarea metodei calitative a evaluării a fost asigurată prin intermediul metodelor de cercetare, anchetă, observație, cum ar fi: analiza rapoartelor de evaluare a integrității instituționale, analiza rapoartelor de monitorizare a implementării planurilor de integritate, analiza informațiilor prezentate de entitățile evaluate, examinarea propunerilor de amendare a legislației, organizarea discuțiilor cu grupurile țintă, examinarea studiilor și diverselor informații la domeniul de cercetare.

În aceste circumstanțe, Comisia securitate națională, apărare și ordine publică a aprobat Decizia cu privire la inițierea evaluării ex-post de impact a Legii nr. 325/2013 privind evaluarea integrității instituționale⁴ și Planul de evaluare ex-post de impact.

Este de menționat, că din punct de vedere metodologic, evaluarea a utilizat o abordare mixtă, folosind metodele posibile pentru a colecta și verifica informațiile necesare asigurând încredere în metodologia aplicată.

4. INFORMAȚII GENERALE DESPRE ACTUL EVALUAT

Legea privind evaluarea integrității instituționale⁵ a fost adoptată de Parlamentul RM la 23.12.2013, promulgată de Președintele RM la 31.01.2014⁶ și a fost publicată în Monitorul Oficial Nr. 35-41 din 14.02.2014.

Legea a intrat în vigoare de la data publicării, dar cu punere în aplicare de la data publicării doar pentru angajații CNA și a competențelor SIS. În cazul angajaților altor entități publice – Legea a intrat în vigoare după expirarea termenului de 6 luni de la data publicării - adică la 14 august 2014.

Potrivit art.28 „Dispoziții tranzitorii” au fost stabilite un șir de măsuri care urmau să fie realizate, până la punerea în aplicare a legii, de către Guvern, entitățile publice care cad sub incidența acesteia, CNA și SIS.

Scopul principal al legii este prevenirea corupției în cadrul activității organelor de drept și a sistemului de autorități publice care funcționează în republica Moldova și sunt expuse unor riscuri sporite de coruptibilitate.

Scopul secundar al legii constă în asigurarea activității entităților publice într-o manieră corespunzătoare principiilor și criteriilor bunei guvernări, sporirii probității morale a agenților publici și a prestigiului autorităților publice.

Evaluarea integrității instituționale se realizează în scopul:

- a) sporirii responsabilității conducătorilor entităților publice și organelor de autoadministrare pentru dezvoltarea, menținerea și consolidarea climatului de integritate profesională în cadrul entităților publice;
- b) asigurării integrității profesionale a agenților publici, prevenirii și combaterii corupției în cadrul entităților publice;
- c) identificării, evaluării și înlăturării riscurilor de corupție din cadrul entităților publice;
- d) creșterii numărului de denunțuri privind manifestările de corupție „admise de către agenții publici.

Destinatarul actului normativ: Ținând cont de scopul și obiectivele legii prenotate care reglementează un spectru de măsuri preventive orientate spre diminuarea vulnerabilităților și riscurilor de corupție din cadrul autorităților publice, care au impact asupra drepturilor și libertăților persoanei și asupra interacțiunii între diverse autorități destinatarul legii date, iar implementarea legii date sunt în sarcina CNA și SIS în calitate de testor, aceste autorități sunt destinatarii direcți, iar entitățile publice supuse evaluării în calitate de destinatari secundari.

⁴ CSN 10 Nr. 221 din 22.06.2023

⁵ Nr. 325/2013, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133183&lang=ro#

⁶ Nr. 985-VII, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=3572&lang=ro

5. DESCRIEREA EVALUĂRII

5.1. REALIZAREA SCOPULUI ACTULUI EVALUAT

Potrivit *Legii integrității*⁷, eficiența cultivării climatului de integritate instituțională și profesională **este supusă verificărilor** din partea conducătorilor entităților publice, **autorităților anticorupție**, inclusiv societății civile și mass-media.

CNA, în calitate de autoritate anticorupție este responsabil de efectuarea expertizei anticorupție, **evaluarea integrității instituționale, inclusiv testarea integrității profesionale și gestionarea cazierului de integritate profesională a agenților publici.**

Evaluarea integrității instituționale este o măsură de control al integrității în sectorul public, care presupune evaluarea externă a riscurilor de corupție.

În conformitate cu prevederile *Legii privind Centrul Național Anticorupție*⁸, CNA efectuează evaluarea integrității instituționale în condițiile **Legii privind evaluarea integrității instituționale**⁹ și monitorizarea implementării planurilor de integritate, precum și aprecierea progreselor realizate.

Evaluarea integrității instituționale¹⁰ este un proces de identificare a riscurilor de corupție în cadrul entității publice cu ajutorul metodelor analitice și practice (testarea integrității profesionale), de descriere a factorilor care determină riscurile identificate și consecințele acestora, precum și de oferire a recomandărilor pentru diminuarea lor, desfășurat în conformitate cu prevederile prezentei legi.

La art.12 din legea sus indicată, este prevăzut că „*evaluarea integrității instituționale se inițiază de către Centrul National Anticorupție – în privința tuturor entităților publice care intră sub incidența prezentei legi, cu excepția Serviciului de Informații și Securitate*”;

În corespundere cu pct.4 din *Metodologia de identificare a riscurilor de corupție în cadrul entităților publice, de identificare a agenților publici expuși acestor riscuri și de analiză a factorilor de risc care le generează*¹¹, numărul entităților publice selectate pentru a fi supuse evaluării integrității instituționale variază în dependență de complexitatea structurii organizaționale a entității, numărul activităților vulnerabile selectate pentru a fi evaluate, precum și de resursele umane disponibile ale CNA.

Astfel, în condițiile Legii nr.325/2013, în perioada *anilor 2021- semestrul I 2023* a fost finalizată procedura de evaluare a integrității instituționale în privința a **16** entități publice, după cum urmează:

1. *Agenția de Mediu;*
2. *Agenția pentru Supraveghere Tehnică;*
3. *Colegiu de ecologie;*
4. *Centrul pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate;*
5. *Departamentului Înmatricularea Mijloacelor de Transport și Calificarea Conducătorilor Auto al IP ASP;*

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120706&lang=ro

⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136768&lang=ro#

⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133183&lang=ro

¹⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133183&lang=ro

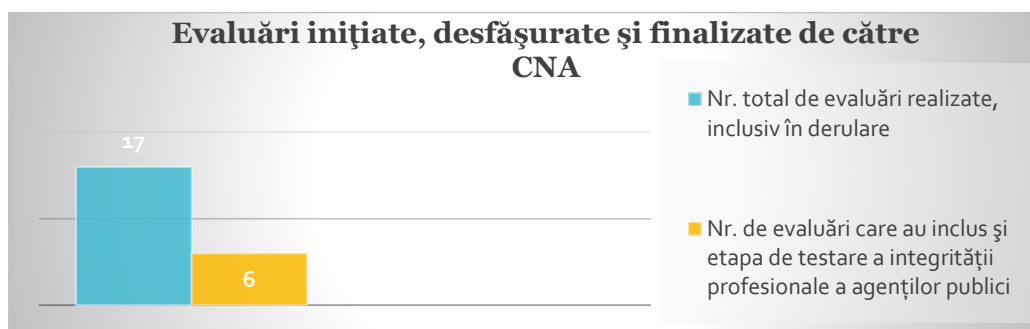
¹¹ aprobată prin Ordinul CNA nr.50/2018

6. Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor;
7. Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI;
8. Agenția Rezerve Materiale;
9. Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale;
10. Agenția Națională Sănătate Publică;
11. Inspectoratul General al Poliției de Frontieră;
12. Inspectoratul Național de Securitate Publică din cadrul IGP;
13. Agenția Navală;
14. ÎS "Calea Ferată a Moldovei";
15. Agenția de Inspectare a Monumentelor;
16. IMSP SCR „Timofei Moșneaga”.

Procesul de evaluare la AST, ANSA, ANSP și INSP (IGP) a inclus și etapa de testare a integrității profesionale a agenților publici.

În derulare este evaluarea sectorială la **12 entități publice din domeniul „drumuri” (10 SA, 1 ÎM, 1 ÎS).**

Fig. 1. Nr. de evaluări desfășurate de către CNA, inclusiv care au inclus și etapa de testare a integrității profesionale

Sursa: Datele CNA

În contextul aplicării instrumentului de evaluare a integrității instituționale în privința entităților publice și sporirii responsabilității conducătorilor entităților publice CNA a:

identificat riscurile de corupție prin examinarea:	aplicat instrumentul de testare	analizat factorii	evaluat nivelul de implementare a politicilor anticorupție
<ul style="list-style-type: none"> • activităților vulnerabile la corupție și a cadrului normativ de reglementare • incidentelor de integritate admise de agenții publici din cadrul entității • a informațiilor transmise de cetățeni • materialelor din mass-media • surselor analitice (rapoarte, studii, sondaje, indicatori etc. • modalităților de afectare a drepturilor omului 	<ul style="list-style-type: none"> • a integrității profesionale a agenților publici 	<ul style="list-style-type: none"> • care au generat riscuri de corupție, inclusiv de ordin intern, extern și operațional • care au dus la înregistrarea rezultatelor negative ale testelor de integritate profesională (factori de risc individuali) 	<ul style="list-style-type: none"> • menit să cultive climatul de integritate instituțională • să asigure buna funcționare a entității, întrucât neimplementarea sau implementarea deficitară a acestora afectează mecanismele de funcționare, relațiile și procedurile în interiorul entității, relațiile acestora cu mediul extern, calitatea serviciilor și relația cu cetățenii, imaginea și prestigiul instituțional

Suplimentar, CNA a efectuat vizite de documentare la entitatea evaluată, intervievate persoanele responsabile, inclusiv aplicat chestionarul anonim unor categorii de angajați.

Un alt obiectiv al vizitelor de documentare ține de analiza activităților vulnerabile. În acest context, a fost expertizată conformitatea actelor departamentale, a regulamentelor de activitate și fișelor de post ale agenților publici implicați în aceste activități. Au fost examinate petițiile și modalitățile de soluționare a acestora, inclusiv problemele percepute de cetățeni în coraport cu entitatea evaluată.

Evaluarea activităților vulnerabile, analiza și expertiza cadrului normativ, inclusiv a plângerilor cetățenilor a permis CNA să identifice ambiguitățile proceselor de lucru, reglementările abuzive și lacunare care pot genera riscuri de corupție.

Cu titlu de exemplu pot servi următoarele probleme:

- ✓ *adoptarea unor acte departamentale care extind abuziv sfera de competență a entității sau acordă preferențial și netransparent anumite drepturi unor categorii de subiecți.*
- ✓ *aplicarea defectuoasă a unor proceduri, cum ar fi efectuarea abuzivă a unor controale, eliberarea frauduloasă a actelor permissive, deși entitatea nu deținea acest drept.*
- ✓ *gestionarea inefficientă și frauduloasă a patrimoniului public sau a mijloacelor din surse externe.*

PROBLEME IDENTIFICATE

În procesul de evaluare au fost constatate probleme care ar putea avea impact asupra calității serviciilor publice, provoacă apariția manifestărilor de corupție, periclită creșterea standardului de viață a cetățenilor, inclusiv submina încrederea în autoritățile publice și eficiența funcționării acestora, care se reflectă mai jos.

probleme comune

- ✓ implementarea deficitară a măsurilor anticorupție;
- ✓ coruptibilitatea actelor normative, inclusiv departamentale, care înregistrează lacune de reglementare și conflicte de norme ce pot încuraja aplicarea discreționară sau abuzivă a acestora;
- ✓ ambiguitatea procedurilor administrative și operaționale;
- ✓ eliberarea unor acte permissive neprevăzute de legislația specială, deținerea unor atribuții improprie, lipsa unor mecanisme eficiente de supraveghere și control.

problematici specifice

- **procedura de încheiere a contractului de comodat în domeniul sănătății** și de selectare a comodantului are loc fără organizarea unui concurs public, inclusiv fără prezentarea cheltuielilor estimative pentru întreținerea dispozitivelor medicale oferite în comodat, fapt care a generat riscul utilizării iraționale și/sau iresponsabile a resurselor financiare publice, limitării libere/restrângerii concurenței, favorizării anumitor agenți economici, inclusiv riscul primirii unor avantaje necuvenite.
- **contractele de PPP din domeniul sănătății prevăd clauze abuzive/ambigui și contradictorii** care pot admite derogări și interpretări abuzive, inclusiv prejudiciul interesului partenerului public; neexecutarea de către partenerul public a obligației de efectuare a unor controale privind modul de realizare a parteneriatului public-privat, inclusiv cu desemnarea unui auditor independent.

- **procesele de lucru și procedurile administrative** aferente domeniului de inspectare a monumentelor se atestă a fi incerte și deficitare; lipsa unor instrumente clare privind protecția monumentelor; confuzii la exercitarea tipurilor de verificări: *inspectare, control și supraveghere*, fapt ce a determinat o atitudine formală și neglijentă față de exercitarea atribuțiilor funcționale, inclusiv realizarea defectuoasă a angajamentelor și responsabilităților care derivă din cadrul juridic primar.
- **eliberarea abuzivă** a avizelor sanitare, inclusiv a avizelor sanitare privind posibilitatea amplasării pentru un șir de obiective, inclusiv comerciale, precum și pentru unele obiective construite/reconstruite neprevăzute de legislația sanitară sau cea specială; a avizelor sanitare pentru unele produse alimentare care nu țin de domeniul de competență al entității evaluate.
- **lipsa unor norme sanitare** pentru un șir de domenii/servicii, vid normativ care poate admite eliberarea frauduloasă a unor acte permissive cu încălcarea legislației sanitare etc.
- **responsabilități ambigui** ale membrilor comisiilor privind stabilirea prețurilor, eliberarea/recepționare grâului alimentar din/în rezervele de stat (cu drept de vot și fără), *lipsa răspunderii juridice și a sancțiunilor; aplicarea unei proceduri incerte* la selectarea agenților economici în calitate de depozitari responsabili etc.
- **deficiențe la aplicarea procedurilor administrative**, inclusiv la înregistrarea navelor, controlului și a procedurii contravenționale, precum și la prestarea serviciilor cu plată; nerealizarea controlului de stat în acest sens.
- **deficiențe ale sistemelor de monitorizare video** în punctele de trecere a frontierei; organizare deficitară a procesului de lucru privind traversarea frontierei de stat; discreție excesivă la efectuarea controlului la trecerea frontierei etc.
- **reglementare ambiguă și deficitară a prevederilor normative** care reglementează eliberarea *avizelor anti incendiare* la recepția finală a construcțiilor și instalațiilor aferente; lipsa cadrului normativ adecvat privind regulile de exploatare a buteliilor de gaz în condiții casnice etc.
- **discreții largi** ale entității din domeniul supravegherii tehnice la stabilirea cuantumului sancțiunii contravenționale; calificarea eronată a faptei contravenționale; tergiversarea/expirarea termenului de prescripție pentru aplicarea sancțiunii; perfectarea incorectă sau incompletă a proceselor-verbale cu privire la contravenție; deficiențe privind evidenta și controlul utilizării formularelor tipizate etc.
- **efectuarea discreționară a unor controale/inspectări** în cadrul procedurii de eliberare a actului permisiv pentru tăieri și substituirea acestora cu acțiuni de „coordonare a tăierilor”; aplicarea neconformă a soluțiilor de ghișeu unic bazate pe serviciile de tip „front office” și „back office”; discrepanțe ale sistemului informațional automatizat de gestionare și eliberare a actelor permissive (SIA GEAP); transmiterea și modificarea destinației unor terenuri din fond forestier, fără ca acestea să fie compensate; multitudinea tipurilor și sub-tipurilor de tăieri nu sunt definite de actualul cadru normativ etc.
- **organizarea deficitară a activității** privind achiziționarea serviciilor specializate în sănătate; neaplicarea procedurilor de penalizare/sancționare, precum și includere în Lista de interdicție a operatorilor economici.
- **competențe excesive/improprii ale unor entități publice din domeniul siguranței rutiere**; norme de trimitere defectuoase; incoerențe legale/vid normativ aferent procedurii de nimicire a permiselor de conducere; prevederi declarative și formale privind auditul și inspecția de siguranță rutieră la nivel național; norme

discriminatorii și facilitare cu privire la procedura de preschimbare a permisului de conducere obținut în regiunea Transnistreană;

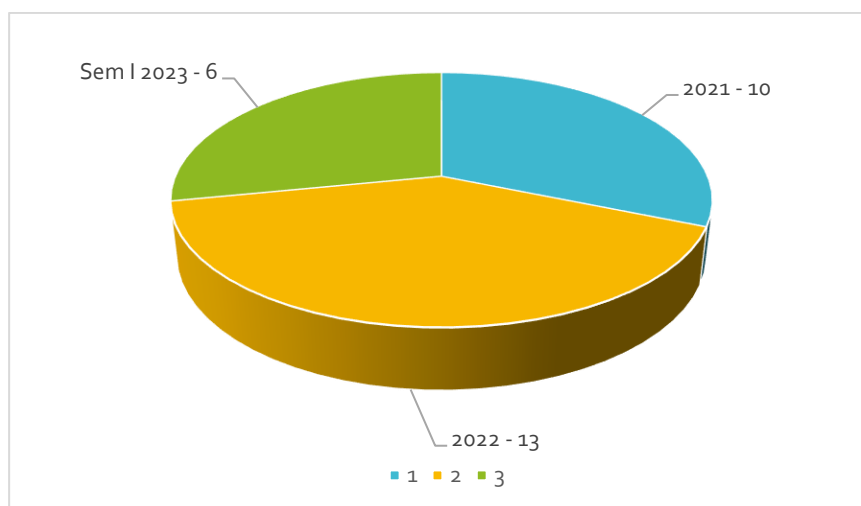
- **cadrul normativ privind procedura de înmatriculare a vehiculelor este unul lacunar, defectuos și abuziv**, fapt ce creează oportunități de legalizare a unor posibile scheme infracționale, prin admiterea înmatriculării și transmiterii dreptului de proprietate asupra vehiculelor aflate în căutare națională sau internațională, precum și a vehiculelor cu numărul de identificare nimicit intenționat, falsificat sau contrafăcut.
- **multiple vulnerabilități ale procedurii de desfășurare a examenului și condițiilor de obținere a dreptului de a conduce vehicule**, inclusiv prevederi facilitare de acceptare a unor persoane la examenul de calificare auto în regim de urgență în afara rândului etc.
- **lipsa integrității profesionale a unor agenți publici**, factor individual care a determinat înregistrarea unor rezultate negative ale testelor de integritate profesională.

RECOMANDĂRI ÎNAINȚATE

În vederea asigurării și menținerii unui climat de integritate instituțională, inclusiv întru excluderea problemelor identificate, entităților evaluate în perioada anilor 2021-sem.I 2023, le-au fost oferite mai multe recomandări, în baza cărora, cu suportul metodologic al experților CNA, au fost elaborate și puse în aplicare Planuri de integritate.

Recomandările formulate în procesul de evaluare au fost integral preluate și incluse în planurile de integritate ale entităților evaluate, implementarea cărora a fost verificată de către CNA. Astfel, în perioada de raport au fost elaborate **29 rapoarte de monitorizare** privind realizarea planurilor de integritate, *vezi Fig. 2*.

Fig. 2 Numărul de rapoarte de monitorizare elaborate în perioada 2021-sem.I 2023

Sursa: Datele CNA

TESTAREA INTEGRITĂȚII PROFESIONALE

test de integritate profesională

• reprezintă crearea și aplicarea de către testor a unor situații virtuale, simulate, similare celor din activitatea de serviciu, materializate prin operațiuni disimulate, condiționate de activitatea și comportamentul agentului public testat, în vederea urmăririi pasive și stabilirii reacției și a conduitei acestuia, determinînd astfel gradul de afectare a climatului de integritate instituțională și riscurile de corupție în cadrul entității publice în procesul evaluării integrității instituționale

testarea integrității profesionale

• este totalitatea proceselor aferente desfășurării testului de integritate profesională, etapă a evaluării integrității instituționale

Prin testul de integritate profesională se verifică implicarea sau neimplicarea agentului public în manifestări de corupție, uneori însă, din înregistrările audio/video a testului de integritate profesională se atestă/înregistrează și alte încălcări de ordin procedural admise de către persoane care nu au fost supuse testului de integritate profesională. Corespunzător, conducătorul entității care constată încălcarea procedurilor interne întreprinde măsuri de rigoare în vederea neadmiterii unor fapte similare în viitor.

La capitolul asigurării integrității profesionale a agenților publici, prevenirii și combaterii corupției în cadrul entităților publice, putem menționa că CNA eliberează certificate de cazier privind integritatea profesională a agenților publici în procesul de încadrare și promovare a acestora.

Potrivit art.21 alin.(5) al Legii 325/2013, cazierul privind integritatea profesională a agenților publici se ține de către CNA. Scopul cazierului privind integritatea profesională este de a ține evidenta rezultatelor testării integrității profesionale, iar situațiile în care angajatorul solicită informațiile din cazier sînt prevăzute în Regulamentul cu privire la ținerea și utilizarea cazierului privind integritatea profesională a agenților publici.

Ce ține de creșterea numărului de denunțuri privind manifestările de corupție admise de către agenții publici, se menționează că în primul an de implementare a legii rata denunțurilor a crescut de 70 de ori, însă după 2 hotărâri ale Curții Constituționale, prin care mai multe prevederi din lege au fost declarate drept neconstituționale, rata denunțurilor a scăzut brusc.

Referitor la consecințele neprevăzute sau negative care au influențat atingerea scopului legii se menționează că la 07.12.2021, prin Hotărârea nr.37, Curtea Constituțională¹² a declarat neconstituționale articolul 343⁸, textul „și de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională” din articolul 343⁶ din Codul de procedură civilă și alineatele (2), (3) și (4) din articolul 17 al Legii nr.325/2013 privind evaluarea integrității instituționale.

În prezent, în conformitate prevederile Hotărârii susmenționate, aprecierea rezultatelor testării integrității profesionale se face de către Centrul, iar agenții publici au dreptul să

¹² <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=794&l=ro>

conteste aceste rezultate până a le fi aplicată sancțiunea disciplinară. În cazul contestării rezultatele testării integrității profesionale procedura disciplinară se suspendă.

Astfel, în cadrul INSP rezultatele testării integrității profesionale au fost prezentate la 05.07.2022. Corespunzător, 74 de agenți publici au contestat rezultatele testelor de integritate profesională, iar în privința a 27 persoane instanța a emis hotărâre de respingere a cererilor reclamantilor privind anularea rezultatelor testelor de integritate profesională. Alte cauze se află în examinare, ședințele fiind stabilite pentru lunile septembrie-noiembrie 2023, iar pentru o mare parte din dosare primele ședințe sânt stabilite pentru anul 2024. Din primele ședințe care au avut loc, CNA menționează despre constarea intenției agenților publici de a târăgăna mersul examinării cauzelor. Având în vedere că sânt 3 nivele de instanță de judecată în care se examinează cauzele, se estimează cel puțin la 2-3 ani de examinare. Respectiv, concluzia CNA este că era mult mai eficient atunci când testul de integritate profesională se contesta odată cu contestarea sancțiunii disciplinare aplicate.

Totodată, ținem să menționăm că atâta timp cât contestația se examinează de către instanța de judecată, agenții publici, care au picat testul de integritate, continuă să activeze în funcție, anchetatele de serviciu în acest sens, fiind suspendate. Astfel, acesta poate continua activitatea și să se implice în manifestări de corupție. În acest sens, de menționat că în perioada anului 2023 au fost reținuți 2 agenți publici din cadrul INSP pentru corupere pasivă, care anterior au fost testați și care au înregistrat rezultate negative la teste de integritate pentru implicarea în manifestări de corupție. În concluzie, situația dată, poate periclita atingerea scopului prezentei legi.

5.2. GRADUL DE IMPLEMENTARE A MĂSURILOR ANTICORUPȚIE ȘI NIVELULUI DE AȘIGURARE A CLIMATULUI DE INTEGRITATE INSTITUȚIONALĂ

Informațiile cu privire la gradul de implementare de către entitățile evaluate a măsurilor anticorupție prevăzute de art. 5 alin. (2) din Legea nr. 325/2013 au fost sistematizate potrivit Rapoartelor privind rezultatele evaluării integrității instituționale și a presupus evaluarea/estimarea nivelului de implementare a următoarelor măsuri :

- *Angajarea și promovarea în bază de merit și de integritate profesională;*
- *Regimul juridic al incompatibilităților, restricțiilor în ierarhie și al limitărilor de publicitate;*
- *Regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, conflictului de interese/favoritismul;*
- *Regimul juridic al cadourilor;*
- *Neadmiterea, denunțarea și tratarea influențelor necorespunzătoare;*
- *Denunțarea/neadmiterea manifestărilor de corupție și protecția avertizorilor de integritate;*
- *Intoleranța față de incidentele de integritate;*
- *Asigurarea transparenței în procesul decizional;*
- *Accesul la informații de interes public;*
- *Gestionarea patrimoniului public, a finanțelor rambursabile și nerambursabile;*
- *Norme de etică și integritate;*
- *Implementarea sistemului de control intern managerial;*
- *Restricții și limitări în legătură cu încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu și cu migrarea agenților publici în sectorul privat (pantoflajul).*

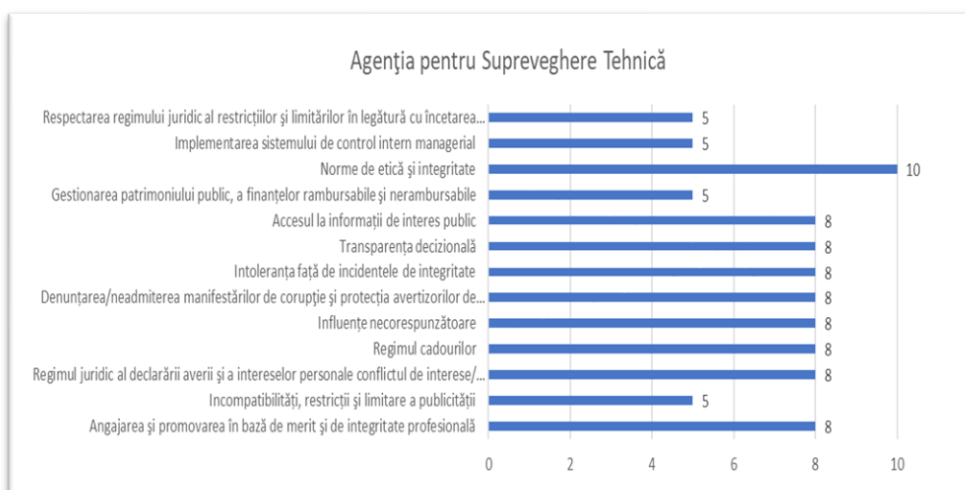
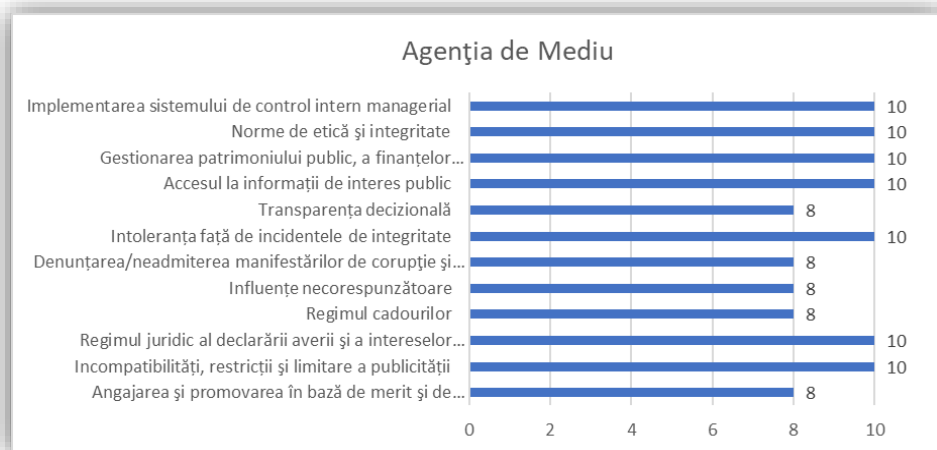
Gradul/nivelul de implementare a fost stabilit în felul următor:

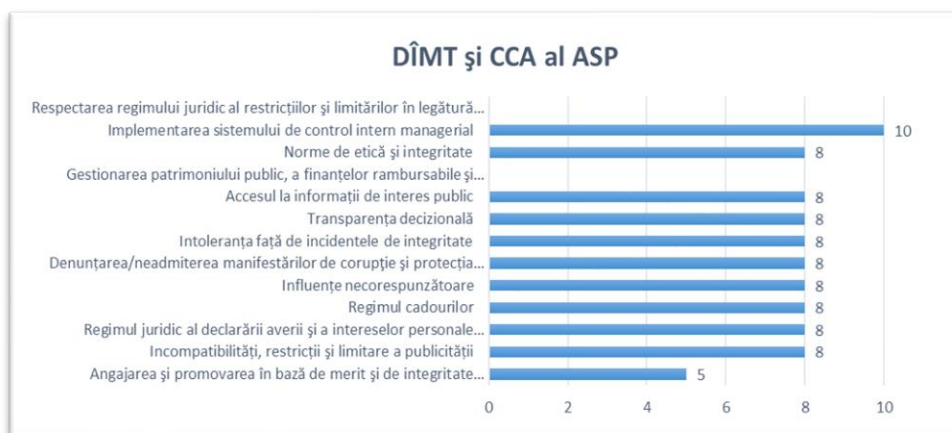
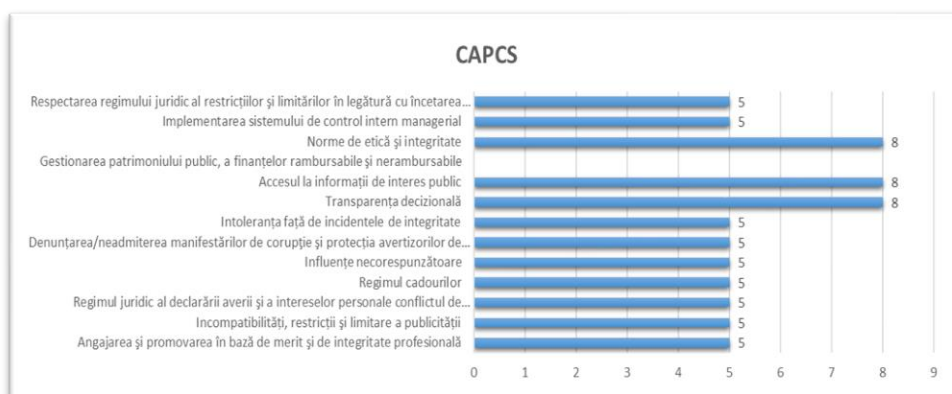
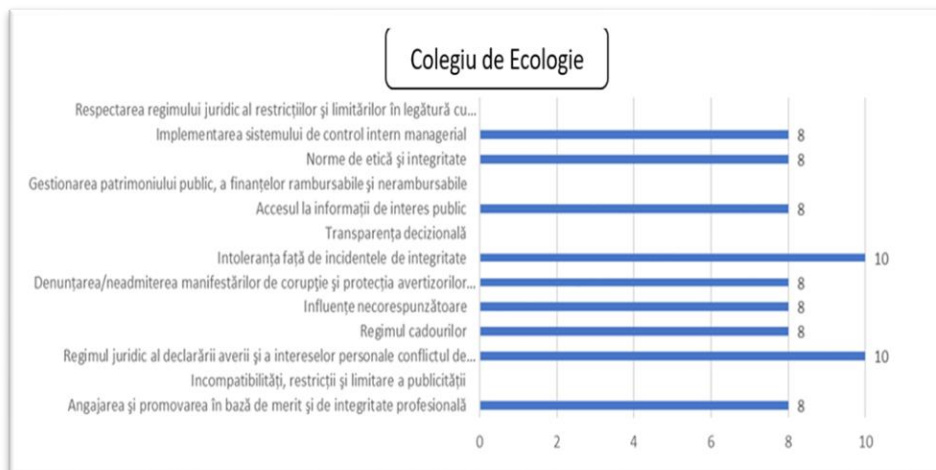
10 pct. pentru aplicarea **conformă** ;

8 pct. pentru aplicare **parțial conformă**

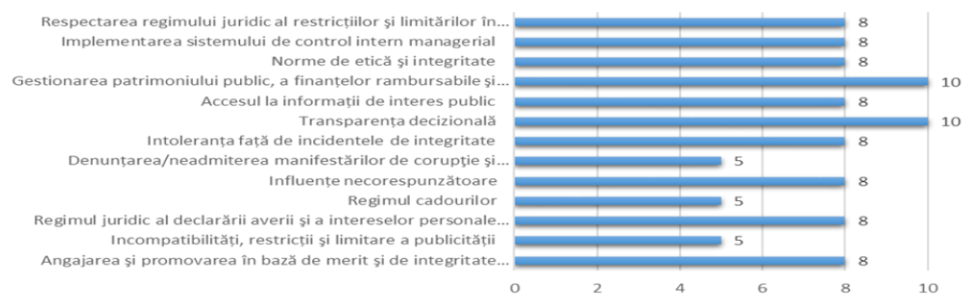
5 pct. pentru aplicarea **neconformă**.

Informațiile detaliate sunt prezentate mai jos:

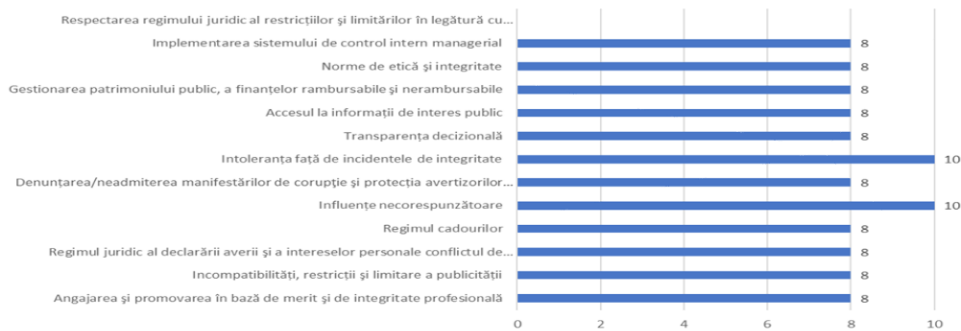
ANSA

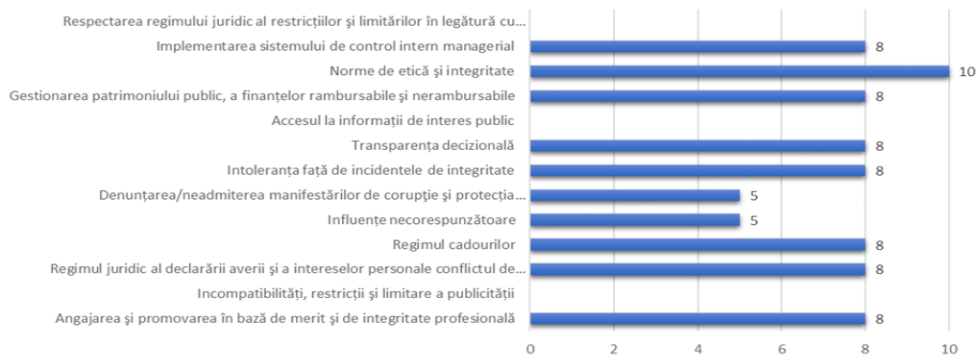
IGSU

ARM

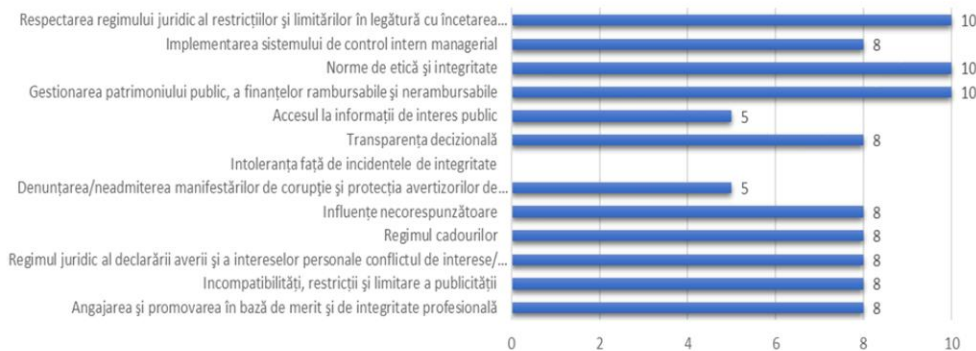
AGRM

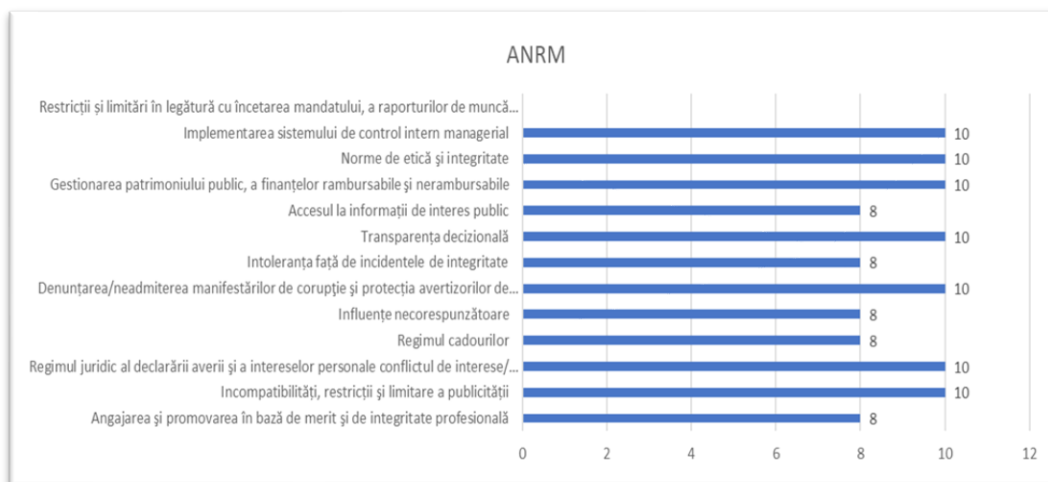

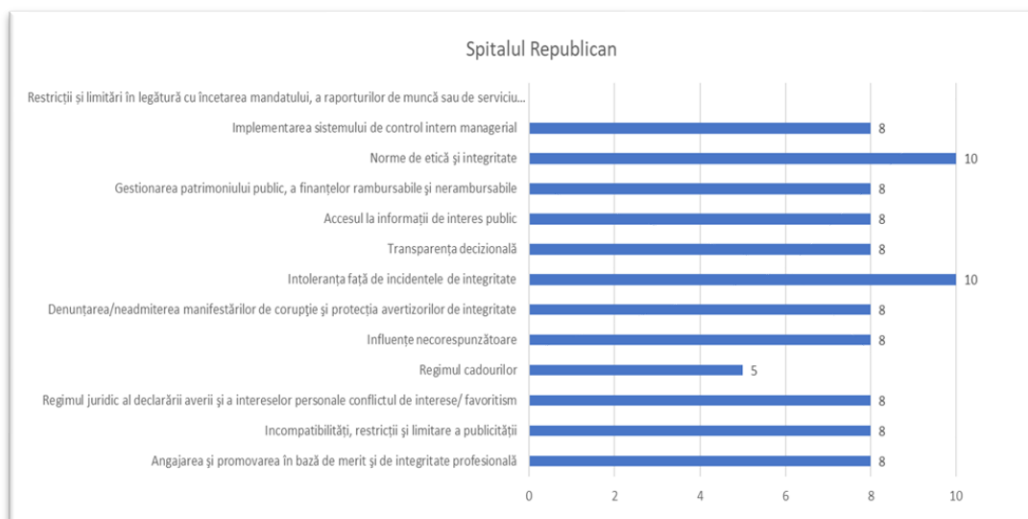
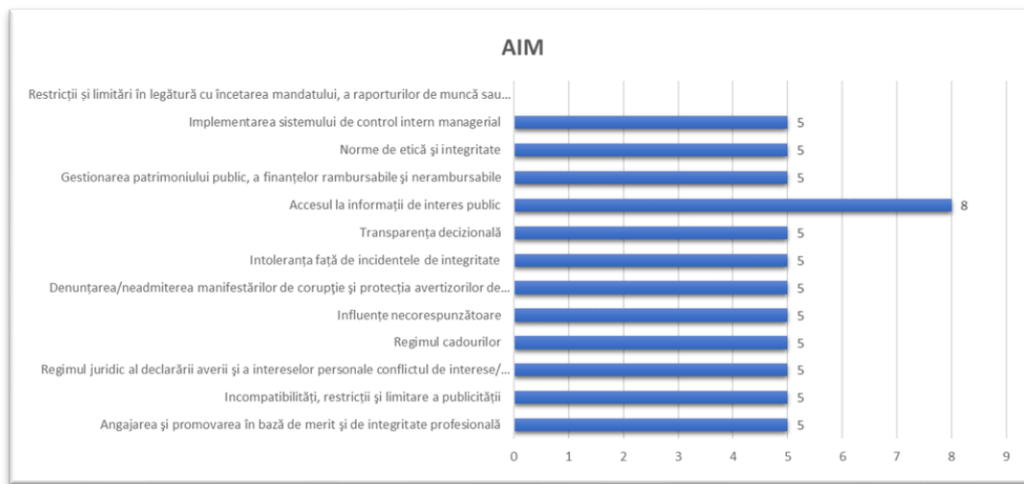
ANSP

IGPF

Informarea entităților evaluate cu privire la rezultatele evaluării integrității instituționale

Entitățile evaluate sunt informate cu privire la rezultatele evaluării integrității instituționale în mod oficial prin demers cu prezentarea versiunii complete a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale conducătorului entității publice sau, după caz, organului de autoadministrare.

Concomitent cu aceasta, în cazul în care evaluarea integrității instituționale a inclus și etapa de testare a integrității profesionale, sunt transmise și înregistrările audio/video primară sau, după caz, cea prelucrată în condițiile art.19 alin.(8) al Legii nr.325/2013 și alte materiale care confirmă rezultatul negativ al testului de integritate profesională, cu informarea despre caracterul lor confidențial și răspunderea pentru divulgare altor persoane decât cele prevăzute la art.19 alin.(9) al legii prenotate.

Rezonabilitatea termenului de 3 zile lucrătoare de transmitere a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale din momentul definitivării lui

Potrivit art.18 alin.(5) din Legea 325/2013, versiunea completă a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale se transmite conducătorului entității publice

sau, după caz, organului de autoadministrare **în termen de 3 zile** lucrătoare din momentul definitivării lui.

Versiunea completă a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale se transmite conducătorului entității publice sau, după caz, organului de autoadministrare după definitivarea acestuia de către subdiviziunea de evaluare și coordonarea/avizarea cu conducerea CNA.

Astfel, ținând cont de faptul că rapoartele de evaluare sunt voluminoase și pot avea în medie 100 foi, se constată că termenul indicat la art. 18 alin.(5) din Legea 325/2013 este unul prea mic.

Termenele se consideră a fi prea mici atunci când acțiunile care trebuie realizate sânt prea complicate sau necesită perioade mai îndelungate pentru a fi îndeplinite decât termenul care este stabilit. Mai mult, stabilirea termenelor prea scurte poate duce inevitabil la încălcarea acestora.

Din aceste considerente, este oportun ca termenului de „3 zile” prevăzut la art. 18 alin.(5) din Legea 325/2013 să fie modificat/majorat.

5.3. CRITERIILE DE SELECTARE A ENTITĂȚII PUBLICE PENTRU A FI SUPUSE EVALUĂRII INTEGRITĂȚII INSTITUȚIONALE

În corespundere cu art.6 alin.(2) al Legii nr.325/2013, orice entitate publică este pasibilă de evaluarea integrității instituționale.

Potrivit *Metodologiei de identificare a riscurilor de corupție în cadrul entităților publice, de identificare a agenților publici expuși acestor riscuri și de analiză a factorilor de risc care le generează*¹³, entitățile care urmează a fi evaluate sunt selectate în baza a **4 criterii clar definite**. Astfel, CNA selectează entitatea publică, după cel puțin două dintre următoarele criterii.

1. Criteriul desfășurării activităților vulnerabile la corupție

•În baza acestui criteriu sunt selectate entitățile publice care desfășoară activități vulnerabile la riscuri de corupție. Activități vulnerabile pot fi atât activități legate de organizarea internă a entității publice, cât și activități legate de atribuțiile (funcțiile) externe ale entității publice, inclusiv

2. Criteriul contactului cu populația

•În baza criteriului contactului cu populația sunt selectate entitățile publice mandatul cărora implică un contact frecvent și direct cu cetățenii, în procesul cărora atât agenții din cadrul entităților publice, cât și cetățenii au posibilitatea de a negocia soluționarea unor interese personale, ocolind procedurile legale

3. Criteriul statistic

•În baza criteriului statistic sînt selectate entitățile publice cu privire la care există statistici despre nivelul perceput sau existent al corupției

4. Criteriul neasigurării climatului de integritate

•În baza acestui criteriu sînt selectate entitățile publice în cadrul cărora nu se asigură climatul de integritate instituțională.

¹³ aprobată prin Ordinul nr.50/2018, [https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fena.md%2Fpublic%2Ffiles%2FMetodologia de evaluare a riscurilor.pdf](https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fena.md%2Fpublic%2Ffiles%2FMetodologia%20de%20evaluare%20a%20riscurilor.pdf)

Criteriile de selectare a entităţii publice evaluate pe entităţi:

Agencia de Mediu

AM a fost selectată pentru a fi supusă evaluării integrităţii instituţionale conform următoarelor criterii:

→ *Realizarea activităţilor vulnerabile la corupţie*, care derivă din atribuţiile entităţii, reglementate în Regulamentul cu privire la organizarea şi funcţionarea Agenţiei de Mediu, aprobat prin HG nr.549/2018.

→ *Criteriul contactului cu populaţia*, rezultă din mandatul Agenţiei de Mediu, care implică un contact frecvent şi direct cu cetăţenii la eliberarea actelor permissive. În acest sens, Agenţia eliberează, suspendă, retrage sau prelungeşte valabilitatea diferitor autorizaţii. Prin urmare, în cadrul acestor procese atât agenţii publici din cadrul entităţii publice, cât şi persoanele fizice/juridice au posibilitatea de a negocia soluţionarea unor interese personale, eludând procedurile legale.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate*. Conform informaţiilor analizate din surse deschise, au fost identificate deficienţe la capitolul respectării regimului cadourilor, gestionării transparente şi responsabile a patrimoniului public, accesului la informaţii de interes public etc.

Agencia pentru Supraveghere Tehnică

AST a fost selectată pentru a fi supusă evaluării integrităţii instituţionale conform următoarelor criterii:

→ *Realizarea activităţilor vulnerabile la corupţie*. Acest criteriu derivă din atribuţiile de coordonare, control şi supraveghere în domeniile de competenţă ale Agenţiei, prevăzute în Regulamentului cu privire la organizarea şi funcţionarea Agenţiei pentru Supraveghere Tehnică, aprobat prin HG nr.1088 din 18 decembrie 2017. Agenţia realizează funcţiile stabilite de regulamentul citat în următoarele domenii de competenţă: siguranţa obiectelor industriale periculoase; construcţii şi urbanism; supravegherea pieţei privind materialele de construcţie şi utilajele/obiectele industriale periculoase; siguranţa anti incendiară şi protecţia civilă; geodezie şi cartografie; protecţia consumatorilor în sfera securităţii industriale şi construcţiilor; respectarea condiţiilor de licenţiere conform domeniului aferent. Pentru efectuarea analizei au fost selectate domeniile siguranţei anti incendiară şi construcţii.

→ *Criteriul contactului direct cu populaţia*. Atribuţiile şi funcţiile de bază ale Agenţiei sunt exercitate numai prin contact frecvent şi direct cu persoanele fizice şi juridice, exponenţii organizaţiilor necomerciale şi alte categorii de beneficiari. În acest sens, Agenţia efectuează acţiuni de coordonare a eliberării actelor permissive; efectuează controale; sancţionează şi suspendă anumite activităţi ale agenţilor economici; înaintează propuneri de suspendare ori retragere a actelor permissive; constată şi examinează cauze contravenţionale.

→ *Criteriul statistic*. O componentă a criteriului statistic tine de numărul cauzelor penale pornite pentru acte de corupţie comise de funcţionari. În perioada 2018 - 2020 CNA a gestionat 4 cauze penale, fapt ce confirmă vulnerabilitatea sectorului şi probabilitatea înaltă de materializare a riscurilor de corupţie.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate instituţională*. Pentru realizarea criteriului dat a fost vizualizată şi analizată informaţia despre măsurile de asigurare a integrităţii instituţionale implementate în entitatea evaluată, obţinută din diverse surse accesibile.

Colegiu de ecologie

Evaluarea riscurilor de corupție în activitatea Colegiului de Ecologie a fost inițiată în baza următoarelor criterii:

→ *Criteriul statistic*, conform căruia sunt selectate entitățile publice cu privire la care există statistici despre nivelul perceput sau existent al corupției. În acest context, se menționează incidentul, cu o rezonanță socială sporită, documentat de către ofițerii CNA și procurorii Procuraturii Anticorupție în anul 2019, vizând două profesoare care primeau bani de la elevi în schimbul favorizării acestora la examene și cazul când unul din membrii Comisiei de admitere în anul 2017 și-a asumat răspunderea față de o terță persoană că îi va asigura înmatricularea acesteia la studii.

→ *Criteriul contactului cu populația*, ținându-se cont de faptul că mandatul acestei entități implică un contact direct și frecvent cu studenții și părinții, în procesul căruia atât agenții publici, cât și studenții/părinții au posibilitate de a negocia soluționarea unor interese personale, ocolind procedurile legale.

Centrul pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate

CAPCS a fost selectată pentru a fi supusă evaluării integrității instituționale conform următoarelor criterii:

→ *Realizarea activităților vulnerabile la corupție*, care derivă din atribuțiile CAPCS. Astfel, conform Regulamentului de organizare și funcționare al Centrului pentru achiziții publice centralizate în sănătate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1128/10.10.2016, printre atribuțiile exercitate de către entitatea publică se consideră a fi vulnerabile următoarele:

- *planificarea procedurilor de achiziții publice de medicamente, alte produse de uz medical, dispozitive medicale, transport specializat medical, servicii de mentenanță a dispozitivelor medicale și a sistemelor informaționale incluse în Registrul medical, servicii de tratare și eliminare a deșeurilor medicale;*
- *desfășurarea procedurilor de achiziții publice de medicamente, alte produse de uz medical, dispozitive medicale, transport specializat medical, servicii de mentenanță a dispozitivelor medicale și a sistemelor informaționale incluse în Registrul medical, servicii de tratare și eliminare a deșeurilor medicale;*
- *supravegherea și monitorizarea executării contractelor de achiziții publice cu privire la procurarea de medicamente, alte produse de uz medical, dispozitive medicale din banii publici.*

De asemenea, prezintă interes major și desfășurarea achizițiilor publice în perioada de pandemie, prin care s-au instituit reguli speciale și derogări de la normele generale, generând lipsă de transparență la desfășurarea procedurilor de achiziții publice și opinii controversate în societate și mass-media privind eficiența și eficacitatea acestora. În context, se menționează că în procesul evaluării integrității instituționale la Institutul de Neurologie și Neurochirurgie și Institutul Oncologic, realizat de către experții CNA, au fost specificate o serie de probleme vizând implicarea CAPCS, care generează riscuri de corupție. În acest sens, se menționează și deficiențele constatate de către Curtea de Conturi în Raportul auditului conformității achizițiilor publice în cadrul sistemului Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și la unele entități din subordine, precum și la alte părți implicate, anexă la Hotărârea CC nr.57 din 30.11.2020.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate*. Potrivit unor informații analizate din surse deschise, la acest capitol se constată deficiențe la capitolul gestionării transparente și responsabile a mijloacelor financiare, asigurării transparenței în procesul decizional și a accesului la informații de interes public.

→ *Criteriul contactului cu populația.* Mandatul de activitate al CAPCS implică contactul frecvent și direct al angajaților cu operatorii economici, având posibilitatea de a negocia sau admite soluționarea unor interese personale, în detrimentul interesului public. Operatorii economici care participă la procedurile de achiziție publică, au interes direct (de profit) în ceea ce privește atribuirea contractului de achiziție publică. În acest sens, se atestă că contactul direct dintre aceste părți sunt vulnerabile la realizarea următoarelor acțiuni: la solicitarea clarificărilor, la prezentarea documentelor suplimentare și a mostrelor în cadrul evaluării ofertelor; la semnarea contractelor de achiziție publică atribuite acestora; la prezentarea facturilor de livrare a mărfurilor; la prezentarea informațiilor privind nivelul de executare a contractelor de achiziție publică; la calcularea și aplicarea penalităților. Evaluarea integrității instituționale la CAPCS a fost realizată exceptând etapa de testare a integrității profesionale

Departamentului Înmatricularea Mijloacelor de Transport și Calificarea Conducătorilor Auto al IP ASP

DÎMT CCA a fost selectat pentru a fi supus evaluării integrității instituționale conform următoarelor criterii:

→ *Criteriul activităților vulnerabile,* care derivă din procedura de programare prealabilă la examenul de calificare auto (proba teoretică și practică), de examinare și calificare a conducătorilor auto; eliberarea/preschimbarea permisului de conducere, de identificare, omologare și înmatriculare a vehiculelor.

→ *Criteriul contactului cu populația,* ce rezultă din atribuția Departamentului Înmatriculare a Mijloacelor de Transport și Calificare a Conducătorilor Auto, care implică un contact frecvent și direct cu cetățenii/candidații care urmează să susțină examenul de calificare a conducătorilor auto, a probei teoretice și practice. Prin urmare, în cadrul acestor procese atât agenții publici ai autorității competente, cât și persoanele fizice/candidații programați pentru susținerea examenului de calificare auto, au posibilitatea de a negocia soluționarea pozitivă a rezultatelor examenelor de calificare atât direct cât și prin intermediari. La fel, în procesul de înmatriculare a vehiculelor importate în Republica Moldova, angajații DÎMT CCA sunt în contact direct cu persoanele fizice și juridice care importă aceste vehicule, respectiv, având posibilitatea de a negocia anumite interese private, contra unor remunerații ilicite.

→ *Criteriul statistic,* care derivă din numărul mare de dosare penale intentate de către CNA în perioada anilor 2019 – 6 luni 2021 pe faptul traficului de influență, dar și a coruperii pasive.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate.* Conform informațiilor analizate din surse deschise, au fost identificate deficiențe la capitolul respectării 10 regimului juridic al cadourilor, accesului la informații de interes public, angajării și promovării în bază de merit și integritate profesională, transparenței decizionale.

Agencia Națională pentru Siguranța Alimentelor

ANSA a fost selectat pentru a fi supus evaluării integrității instituționale conform următoarelor criterii:

→ *Realizarea activităților vulnerabile la corupție.* Acest criteriu derivă din atribuțiile de coordonare, control și supraveghere în domeniile de competență ale Agenției, prevăzute în Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor aprobat prin HG nr.600 din 27 iunie 2018. Agenția realizează funcțiile stabilite de regulamentul citat în următoarele domenii de competență: 1) sanitar-veterinar și zootehnie; 2) fitosanitar și protecția plantelor; 3) siguranța și calitatea alimentelor; 4)

producția și circulația vinului și a producției alcoolice; 5) protecția consumatorului în domeniul alimentar; 6) respectarea condițiilor de licențiere conform domeniului aferent.

→ *Criteriul contactului direct cu populația.* Atribuțiile și funcțiile de bază ale Agenției sunt exercitate numai prin contact frecvent și direct cu persoanele fizice și juridice, exponenții organizațiilor necomerciale și alte categorii de beneficiari. În acest sens, Agenția eliberează acte permissive, precum și coordonează eliberarea acestora; efectuează controale; emite prescripții, sancționează și propune suspendarea anumitor activități ale agenților economici; înaintează propuneri de suspendare ori retragere a actelor permissive; constată și examinează cauze contravenționale.

→ *Criteriul statistic.* O componentă a criteriului statistic tine de numărul cauzelor penale pornite pentru acte de corupție comise de funcționari. În perioada 2019 – 9 luni a. 2020 CNA a gestionat 26 cauze penale, fapt ce confirmă vulnerabilitatea sectorului și probabilitatea înaltă de materializare a riscurilor de corupție. În perioada a.2020 – octombrie 2021, ANI a constatat 3 cazuri de încălcare a regimului juridic al conflictului de interese, declarării averii și intereselor personale și incompatibilitate în funcția publică.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate instituțională.* Pentru realizarea criteriului dat este vizualizată și analizată informația despre măsurile de asigurare a integrității instituționale implementate în entitatea evaluată, obținută din diverse surse accesibile. Vizualizarea paginii web a Agenției denotă carențe în asigurarea transparenței procesului decizional și a accesului la informații de interes public, ce constituie o încălcare a prevederilor art. 20 și 21 din Legea integrității nr.82/2017. Actele administrative în domeniul integrității și anticorupție adoptate la nivelul entității evaluate și plasate pe pagina web nu sunt ajustate la rigorile actelor normative adoptate în perioada anilor 2017-2020. Agenția nu menține și actualizează trimestrial pe pagina web a entității publice Registrul de evidență a cadourilor admisibile și Registrul de evidență a cadourilor inadmisibile, după cum stabilește Regulamentul privind regimul juridic al cadourilor aprobat prin HG nr.116/26.02.2020.

Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI

În corespundere cu Metodologia de identificare a riscurilor de corupție, IGSU a fost selectat pentru a fi supus evaluării integrității instituționale conform următoarelor criterii:

→ *Realizarea activităților vulnerabile la corupție,* care, în principal derivă din atribuțiile și competențele IGSU statuate în diverse acte normative în vigoare: - participarea la acordarea avizului contra incendiilor pentru efectuarea lucrărilor de construcție; - participarea la efectuarea controlului măsurilor contra incendiilor la obiective; - asigurarea gestionării și dezvoltării Serviciului mobil de urgență, reanimare și descarcerare (SMURD) pentru organizarea operațiunilor de nivel național și transfrontalier.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate.* Astfel, conform unor informații analizate din surse deschise, la acest compartiment pot fi constatate deficiențe susceptibile de a compromite climatul de integritate instituțională. Totodată, problematici aferente procedurii de efectuare a controlului și supravegherii de stat asupra asigurării apărării împotriva incendiilor au fost identificate în cadrul evaluării integrității instituționale, de către experții CNA, la Agenția Supraveghere Tehnică, care a preluat atribuții în acest domeniu de la IGSU. Astfel, au fost sesizate deficiențe la exercitarea atribuțiilor acestor două entități în ceea ce privește siguranța anti incendiară a obiectivelor, precum și neclarități privind rolul IGSU la acest capitol.

Agenția Rezerve Materiale

Criteriile care au stat la baza selectării ARM, în calitate de subiect supus evaluării integrității instituționale au fost următoarele:

→ *Criteriul activităților vulnerabile.* Activitățile vulnerabile derivă din atribuțiile entității publice. Prin urmare, conform legislației, Agenția Rezerve Materiale este autoritatea administrativă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care implementează politicile în domeniul rezervelor de stat și de mobilizare, administrează și exercită controlul rezervelor de stat și de mobilizare. Printre principalele atribuțiile ale ARM care pot fi considerate vulnerabile sunt următoarele:

✓ asigurarea îndeplinirii sarcinilor de acumulare, eliberare, împrăștiere și înlocuire a bunurilor din rezerva de stat și de mobilizare;

✓ achiziționarea bunurilor pentru completarea și acumularea lor în rezervele de stat și de mobilizare, conform legislației privind achizițiile publice;

✓ determinarea și aplicarea prețurilor libere la bunurile materiale livrate și eliberate din rezervele materiale ale statului;

✓ desfășurarea activităților cu caracter comercial de vânzare-cumpărare și de import-export pentru completarea și împrăștierea stocurilor;

✓ asigurarea recepționării, depozitării, păstrării și evidenței bunurilor pentru completarea rezervelor de stat și de mobilizare, în modul stabilit de către Guvern;

✓ exercitarea controlului asupra executării prevederilor actelor normative care reglementează domeniul său de activitate. Un alt motiv/element care a stat la baza inițierii evaluării a servit incidentul difuzat în mass-media, privind scoaterea grâului alimentar din rezerva de stat pentru export, care avut o rezonanță socială, economică, politică sporită și controversată.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate.* Climatul de integritate instituțională se asigură dacă sunt aplicate corespunzător politicile anticorupție naționale și sectoriale, precum și cerințele specifice de integritate profesională pentru activitatea agenților publici în cadrul entității publice. Astfel, au fost analizate informațiile din surse deschise. La acest criteriu, se constată deficiențe privind publicarea și transparentizarea informațiilor ce vizează politicile anticorupție, precum Regulamentele interne și Registrele ce ar asigura respectarea climatului de integritate instituțională în cadrul entității; asigurarea gestionării transparente și responsabile a patrimoniului public, precum și asigurarea transparenței în procesul decizional și a accesului la informații de interes public etc.

Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale

Criteriile care au stat la baza selectării AGRM pentru a fi supusă evaluării integrității instituționale sunt următoarele:

→ *Realizarea activităților vulnerabile la corupție,* care derivă din atribuțiile entității. Astfel, conform Regulamentului, aprobat prin HG nr.485 din 12.08.2009, printre atribuțiile exercitate de către Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale se consideră a fi vulnerabile următoarele:

- *organizarea și desfășurarea concursurilor pentru obținerea dreptului de folosire a sectoarelor de subsol, conform listei aprobate de organele ierarhic superioare;* - *atribuirea perimetrelor geologice pentru explorarea subsolului, precum și anularea actelor acestora în cazul nerespectării prevederilor legale;*

- *atribuirea perimetrelor miniere pentru extragerea substanțelor minerale utile, construirea și exploatarea construcțiilor subterane nelegate de extragerea substanțelor minerale utile, precum și anularea actelor perimetrelor miniere în cazul nerespectării prevederilor legale. Vulnerabilitatea sectorului este confirmată și de rezultatele misiunilor*

de audit efectuate de către Curtea de Conturi. În Raportul auditului conformității calculării și încasării taxelor pentru resursele naturale, aprobat prin Hot. CC nr.67 din 16.12.2020, s-a menționat inclusiv lipsa reglementărilor privind modalitatea de raportare și achitare a plății de arendă pentru utilizarea subsolurilor RM, iar volumul extragerilor de substanțe minerale raportat Serviciului Fiscal de Stat (SFS) și AGRM atestă diferite valori.

→ *Criteriul statistic* - probabilitatea înaltă de materializare a riscurilor de fraudă și corupție în acest domeniu este confirmată de datele statistice în domeniu, pe parcursul ultimelor 10 ani fiind inițiate de către Procuratură 55 de cauze penale referitor la extragerea ilegală a zăcămintelor. La acest capitol au fost realizate și unele investigații jurnalistice, cel mai relevant fiind Studiul „Costul corupției în extragerea resurselor naturale în Republica Moldova” .

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate* - în rezultatul examinării paginii web a AGRM, se stabilește că la compartimentul „Anticorupție” se regăsește doar linia telefonică anticorupție și o adresă la care pot fi sesizate cazuri de corupție comise de angajații Agenției. Alte informații relevante acestui capitol nu au fost identificate. Un nivel scăzut de transparență în domeniul gestionat de către AGRM a fost constatat în cadrul studiului „Evaluarea transparenței în sectorul extractiv” realizat de „Expert-Grup”

Agencia Națională Sănătate Publică;

Agencia Națională pentru Sănătate Publică a fost selectată pentru a fi supusă evaluării integrității instituționale conform următoarelor criterii:

→ *Criteriul activităților vulnerabile*, care se referă la atribuțiile (funcțiile) externe ale entității și punerea în aplicare a legii (control, supraveghere, constatare de conformitate sau încălcare a legii, aplicare de sancțiuni). Astfel, în conformitate cu domeniile de activitate stabilite în Regulamentul privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, aprobat prin HG nr.1090/18.12.2017, ANSP realizează următoarele funcții:

- *în domeniul supravegherii de stat, promovării și protecției sănătății publice – funcții stabilite la art.4 din Legea nr.10/2009;*
- *în domeniul controlului de stat în sănătate: efectuarea controlului asupra respectării legislației sanitare, în conformitate cu prevederile Legii nr.131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător;*
- *în domeniul siguranței ocupaționale – efectuarea controlului în domeniul sănătății ocupaționale, conform atribuțiilor stabilite la art.232 din Legea securității și sănătății în muncă nr.186/2008;*
- *în domeniul eliberării actelor permissive - potrivit art.21 din Legea nr.10- XVI/2009, înainte de plasarea pe piață, produsele și serviciile sânt supuse autorizării sanitare de către Agenția Națională pentru Sănătate Publică. Suspendă sau retrage autorizațiile sanitare, avizele și certificatele sanitare. Vulnerabilitatea acestor domenii de activitate/procese de lucru a fost confirmată și anterior, în cadrul procesului de evaluare a integrității instituționale a ANSP, realizat în anul 2019 de către CNA, exceptând etapa de testare a integrității profesionale. Corespunzător, au fost identificate și documentate următoarele riscuri: riscul coruperii active/pasive, abuzului/depășirii atribuțiilor de serviciu, traficului de influență, nedeclarării influențelor necorespunzătoare și admitterii/tolerării incidentelor de integritate. Astfel, în scopul diminuării/excluderii riscurilor de corupție constatate, ANSP și-a aprobat un Plan de integritate pentru perioada anilor 2019-2020. Documentul a inclus 40 de acțiuni, dintre care doar 16 au fost integral realizate.*

→ *Criteriul statistic:*

- *nivelul perceput* al corupției derivă din concluziile unui studiu elaborat în anul 2017 de IDIS Viitorul „Corupția – cea mai profitabilă afacere din Republica Moldova”. Rezultatele sondajului realizat în rândurile agenților economici confirmă că în topul instituțiilor publice în care cel mai frecvent se plătește neoficial, se află Centrul de Sănătate Publică, aceasta fiind confirmat de 31,1 % din respondenți.

- *nivelul existent* al corupției este confirmat de datele statistice ale CNA, care în perioada anilor 2015-2021 a pornit peste 100 cauze penale în privința agenților publici din cadrul ANSP pe fapte de corupție, unele din ele fiind mediatizate pe larg în presă.⁴ → Criteriul neasigurării climatului de integritate. Urmare a examinării informațiilor din surse deschise, au fost identificate un șir de carențe aferente modului de implementarea a măsurilor de asigurare a integrității instituționale, după cum urmează: nerespectarea prevederilor HG nr. 188/20125 privitor la cerințele minime obligatorii a informației ce urmează fi publicată pe pagina web; implementarea deficitară a politici privind regimul cadourilor, nepublicarea pe pagina web a Registrului de evidență a cadourilor admisibile și Registrului de evidență a cadourilor inadmisibile; nepublicarea pe pagina web a normele de etică și deontologie; implementarea deficitară a politicii privind regimul juridic al incompatibilităților și restricțiilor; implementarea parțială a Standardelor Naționale de Control Intern etc.

→ Nivelul redus de implementarea a Planului de integritate al ANSP pentru anii 2019-2020. Potrivit Raportului de monitorizare privind realizarea Planului de integritate al ANSP pentru anii 2019-2020, publicat pe pagina web a CNA,⁶ nivelul de implementare al planului a constituit în medie 40%. Prin urmare, nivelul redus de implementare a Planului de integritate a determinat inițierea repetată a procesului de evaluare a integrității instituțiile în cadrul Agenției, inclusiv aplicarea etapei de testare a integrității profesionale. Potrivit art.20 alin.(1) din Legea nr.325/2013 în vederea creării și menținerii continue a climatului de integritate instituțională, entitățile publice sânt supuse periodic evaluărilor repetate a integrității instituționale, numărul acestora nefiind limitat.

Inspectoratul General al Poliției de Frontieră;

Procedura de evaluare a fost inițiată în baza următoarelor criterii:

→ *Realizarea activităților vulnerabile la corupție.* Acest criteriu derivă din atribuțiile de coordonare, control și supraveghere în domeniile de competență ale Poliției de Frontieră prevăzute în Legea cu privire la Politia de Frontieră nr.283/2011 și a Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră aprobat prin HG nr.1145/2018. Politia de Frontieră realizează funcțiile stabilite de regulamentul citat în următoarele domenii de competență:

- 1) *supravegherea și controlul trecerii frontierei de stat;*
- 2) *combaterea migrației ilegale și criminalității transfrontaliere;*
- 3) *gestionarea sistemelor informaționale de evidentă a datelor.*

→ *Criteriul contactului direct cu populația.* Atribuțiile și funcțiile de bază ale polițiștilor de frontieră sunt exercitate prin contact frecvent și direct cu persoanele fizice și juridice. În acest sens, PF efectuează controlul frontierei și autorizează trecerea frontierei de stat, efectuează controlul de securitate al pasagerilor, al bagajelor, al încărcăturilor; autorizează trecerea frontierei de stat; participă la implementarea Regulamentului sanitar internațional; efectuează acțiuni de depistare și contracarare a migrației ilegale și a altor infracțiuni transfrontaliere; reține persoanele în cazurile prevăzute de legislație; oprește, controlează și reține mijloace de transport pentru împiedicarea încălcării regimului frontierei de stat, constată și examinează cauze contravenționale, dispune de organ de urmărire penală etc.

→ *Criteriul statistic*. O componentă a criteriului statistic ține de numărul cauzelor penale pornite pentru acte de corupție comise de funcționarii publici cu statut special din cadrul Poliției de Frontieră. La momentul inițierii procedurii de evaluare, organul de urmărire penală al CNA avea în gestiune 64 de cauze penale pornite în privința polițiștilor de frontieră.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate instituțională*. Pentru realizarea criteriului dat este vizualizată și analizată informația despre măsurile de asigurare a integrității instituționale implementate în entitatea evaluată, obținută din diverse surse accesibile. Vizualizarea paginii web a IGPF denotă carențe în asigurarea transparenței procesului decizional și accesului la informații de interes public, ce constituie o încălcare a prevederilor art. 20 și 21 din Legea integrității nr.82/2017. Entitatea nu menține și nu actualizează trimestrial pagina web Registrul de evidență a cadourilor admisibile și Registrul de evidență a cadourilor inadmisibile, după cum stabilește Regulamentul privind regimul juridic al cadourilor aprobat prin HG nr.116/26.02.2020.

Inspectoratul Național de Securitate Publică din cadrul IGP;

INSP a fost selectat pentru a fi supus evaluării integrității instituționale conform următoarelor criterii:

→ *Realizarea activităților vulnerabile la corupție*, care, în principal derivă din atribuțiile și competențele INSP statuate în Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea INSP din subordinea IGP, aprobat prin Ordinul MAI nr.351/05.08.2020, dar și care derivă din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției, aprobat prin HG nr.547/12.11.2019:

- *exercitarea controlului asupra respectării prevederilor actelor normative din domeniul traficului rutier;*
- *asigurarea dirijării, supravegherii și controlului traficului rutier cu mijloace de măsurare, legalizate și verificate metrologic, conform cerințelor actelor normative în vigoare;*
- *asigură respectarea regulilor, normativelor și standardelor stabilite în procesul de supraveghere și control al traficului rutier, înregistrarea și evidența accidentelor rutiere, elaborează și pune în aplicare măsuri de prevenire a accidentelor rutiere și de lichidare a consecințelor acestora.*

→ *Criteriul contactului cu populația*. Mandatul de activitate al INSP implică un contact frecvent și direct cu cetățenii, în procesul cărora atât agenții publici din cadrul subdiviziunii specializate a IGP, cât și cetățenii au posibilitatea de a negocia soluționarea unor interese personale, ocolind procedurile legale.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate*. Astfel, conform unor informații analizate din surse deschise, la acest compartiment pot fi constatate deficiențe susceptibile de a compromite climatul de integritate instituțională, cu 8 preponderență privind asigurarea transparenței în procesul decizional și a accesului la informații de interes public.

→ *Criteriul statistic*, determinat de datele cu privire la incidentele de integritate identificate în cadrul INSP. În acest context, se menționează cauzele penale pornite de către CNA pe parcursul anului 2021 pe faptul coruperii pasive, în privința unor angajați din cadrul INSP, inclusiv cu funcții de asigurare a securității în traficul rutier, care primeau mijloace bănești pentru nedocumentarea încălcărilor regulilor de circulație rutieră/neîntocmirea proceselor-verbale cu privire la contravenție (inclusiv pentru depășirea limitei de viteză admisibilă, încălcarea marcajului și indicatoarelor de semnalizare rutieră, conducerea vehiculului în stare de ebrietate produsă de alcool, etc).

Agencia Navală

Criteriile care au stat la baza selectării ANRM pentru a fi supusă evaluării integrității instituționale sunt următoarele:

→ *Realizarea activităților vulnerabile la corupție*, care derivă din atribuțiile instituite în Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Navale a Republicii Moldova, aprobat prin HG nr.706/2018. Printre atribuțiile exercitate de către ANRM se consideră a fi vulnerabile următoarele:

- *efectuarea inspecțiilor și a controlului;*
- *înregistrarea navelor (provizorii și permanente);*
- *prestarea serviciilor contra plată;*
- *eliberarea permiselor, certificatelor și autorizărilor.*

→ *Criteriul statistic* - probabilitatea înaltă de materializare a riscurilor de fraudă și corupție în acest domeniu este axată pe cazurile difuzate în mass-media și investigații jurnalistice cu privire la implicarea navelor sub pavilionul Republicii Moldova în diferite acte ilegale.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate* - în rezultatul examinării paginii web a Agenției Navale a Republicii Moldova (www.narm.md), se stabilește că lipsește compartimentul cu privire la „Anticorupție” sau „Integritate”. Totodată, se atestă lipsa publicării Registrelor cadourilor (admisibile și inadmisibile), precum și a Regulamentelor interne, obligație prevăzute pentru conducătorul entității publice cu privire la asigurarea integrității în cadrul acestei instituții.

ÎS ”Calea Ferată a Moldovei”;

Procedura de evaluare a fost inițiată în baza următoarelor criterii:

→ *Desfășurarea activităților vulnerabile la corupție*. O bună parte din genurile de activitate stabilite în Statutul întreprinderii, pot fi considerate a fi activități vulnerabile la corupție, precum: întreținerea, modificarea și reparația mijloacelor de transport, realizarea de metale feroase, furnizarea serviciilor de transport și distribuirea energiei electrice. În cadrul evaluării integrității instituționale la ANSP a fost constatată eliberarea și prelungirea abuzivă de către ÎS CFM a Autorizației sanitare de funcționare a farmaciei amplasate în sediul gării feroviare Ungheni. În acest context, activitatea farmaceutică, inclusiv cu folosirea preparatelor narcotice și (sau) psihotrope, inclusă în Statut, a prezentat un interes sporit.

→ *Criteriul statistic*. Potrivit paginii oficiale a Procuraturii Generale, doar în a.2022 au fost expediate în instanță următoarele cauze penale ce vizează IS CFM: - Cauza penală în privința a 4 șefi de tren și 5 însoțitori de vagoane, învinuiți în săvârșirea infracțiunii de corupere activă a secretarului comisiei pentru examinarea cazurilor de încălcare a disciplinei de muncă a Direcției pentru deservirea călătorilor a ÎS „Calea Ferată din Moldova”, învinuit în săvârșirea infracțiunii de corupere pasivă; - Cauza penală în privința unui ex-director și alte două persoane din conducerea Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, acuzați de delapidarea averii străine, săvârșite cu folosirea situației de serviciu și falsul în acte publice; - Cauza penală în privința unei persoane din administrația IS CFM acuzată de neglijență în serviciu (neîncasarea veniturilor de aproape 800 milioane lei);

→ *Contactul cu populația*. Cât privește criteriul contactului direct cu populația este de menționat că atribuțiile și funcțiile de bază a IS CFM sunt exercitate prin contact frecvent și direct cu persoanele fizice și juridice.

→ *Neasigurarea climatului de integritate instituțională*. Vizualizarea paginii web a ÎS CFM denotă carențe în asigurarea transparenței procesului decizional și accesului la informații de interes public, ce constituie o încălcare a prevederilor art. 20 și 21 din Legea integrității nr.82/2017. Entitatea nu menține și nu actualizează trimestrial pe pagina web Registrul de evidentă a cadourilor admisibile și Registrul de evidentă a cadourilor inadmisibile, după cum

stabilește Regulamentul privind regimul juridic al cadourilor aprobat prin HG nr.116/26.02.2020. Din momentul intrării în vigoare a Legii nr.82/2017 și până la inițierea evaluării întreprinderea nu a solicitat CNA efectuarea vreoa unei instruiți în domeniul integrității și anticorupție.

Agentia de Inspectare a Monumentelor;

Criteriile care au stat la baza selectării sunt următoarele:

→ *Realizarea activităților vulnerabile la corupție*, care în principal derivă din atribuțiile AIM. Printre atribuțiile exercitate de către entitatea publică, potrivit art.161 al Legii privind ocrotirea monumentelor nr. 1530-XII din 22.06.1993, se consideră a fi vulnerabile următoarele activități:

- *inspectarea în teren a monumentelor și a zonelor lor de protecție, a șantierelor de intervenție asupra acestora;*
- *controlul/supravegherea respectării legislației în domeniul ocrotirii monumentelor;*
- *întocmirea proceselor-verbale, în caz de constatare a încălcărilor;*
- *emiterea prescripțiilor de sistare a lucrărilor ilegale la monumente și în zonele lor de protecție.*

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate*. Potrivit unor informații analizate din surse deschise, la acest capitol se constată lipsa deținerii și transparentizării registrelor și regulamentelor privind măsurile de asigurare a integrității instituite în cadrul entității publice

IMSP SCR „Timofei Moșneaga”.

IMSP SCR „Timofei Moșneaga” a fost selectată pentru a fi supusă evaluării integrității instituționale conform următoarelor criterii:

→ *Realizarea activităților vulnerabile la corupție*, care derivă din atribuțiile entității și țin inclusiv de gestionarea patrimoniului, a mijloacelor financiare alocate din bugetul public și bunurilor provenite din donații și ajutoare umanitare; desfășurarea procedurilor de achiziții publice; managementul dispozitivelor medicale, procedura de selectare a pacienților pentru tratament costisitor. În context, potrivit Regulamentului de organizare și funcționare al IMSP SCR „Timofei Moșneaga”, instituția este mandatată cu următoarele atribuții/activități vulnerabile la riscuri de corupție: procurarea echipamentelor, medicamentelor și a consumabilelor necesare pentru prestarea serviciilor medicale, precum și altor bunuri necesare pentru activitatea sa; darea în locațiune a bunurilor și încăperilor, trecerea la cheltuieli a mijloacelor fixe și vânzarea mijloacelor fixe neutilizate în activitatea IMSP SCR „Timofei Moșneaga” etc. Totodată, potrivit informațiilor publicate pe pagina web a Ministerului Sănătății, în perioada anilor 2020-2021, Spitalul Clinic Republican „Timofei Moșneaga” în contextul luptei cu COVID-19, a beneficiat de donații în valoare de peste 4 milioane de lei și a primit ajutoare consistente de medicamente, consumabile, dispozitive medicale și echipamente de protecție.

→ *Criteriul contactului cu populația*, rezultă din atribuțiile entității medicale, modul de organizare și funcționare a IMSP SCR „Timofei Moșneaga”, care implică un contact frecvent și direct cu cetățenii/pacienții în procesul de prestare a serviciilor medicale populației. Conform criteriului dat, comunicarea medic-pacient este directă, față în față, nemediată și se produce într-un cerc foarte îngust. Astfel, unii pacienți pot fi constrânși în mod frecvent la plata unor sume informale de către anumite cadre medicale pentru serviciile acordate.

→ *Criteriul neasigurării climatului de integritate*. Astfel, conform unor informații analizate din surse deschise, se constată deficiențe la capitolul gestionării transparente și responsabile a patrimoniului public, a accesului la informații de interes public etc.

5.4. NIVELUL DE ACCES LA REGISTRELE DE STAT/BAZELE DE DATE/ TRANSPARENȚA ÎN DOMENIUL EVALUĂRII INTEGRITĂȚII INSTITUȚIONALE

CNA dispune de acces necesar la registrele de stat/bazele de date și alte informații în procesul efectuării evaluării integrității instituționale.

Pe pagina web oficială a CNA a fost asigurată publicarea versiunilor depersonalizate ale tuturor rapoartelor privind rezultatele evaluării integrității instituționale. Referindu-ne la perioada de raport, pe pagina web a CNA au fost publicate 16 rapoarte privind rezultatele evaluării integrității instituționale, vezi următoarele linkuri:

- <https://cna.md/lib.php?l=ro&idc=83&t=/Evaluarea-integritatii-institutionale/Rapoarte-de-evaluare/Rapoarte-privind-rezultatele-evaluarii/&year=2021>
- <https://cna.md/lib.php?l=ro&idc=83&t=/Evaluarea-integritatii-institutionale/Rapoarte-de-evaluare/Rapoarte-privind-rezultatele-evaluarii/&year=2022>
- <https://cna.md/lib.php?l=ro&idc=83&t=/Evaluarea-integritatii-institutionale/Rapoarte-de-evaluare/Rapoarte-privind-rezultatele-evaluarii/&year=2023>

Termenul și condițiile de publicare a versiunii depersonalizate a rapoartelor privind rezultatele evaluării reglementate la art.18 alin.(6) din legea 325/2013 sunt rezonabile/aplicabile

Potrivit art. 18 alin. (6) din Legea 325/2013 versiunea depersonalizată a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale **este făcută publică pe pagina web oficială a instituției care evaluează integritatea instituțională, concomitent cu transmiterea versiunii** complete a raportului în condițiile alin.(5).

Astfel, se menționează că actualmente procedura de publicare concomitentă cu transmiterea versiunii complete a raportului de evaluare se atestă a fi una deficitară din considerentul că pot apărea anumite împrejurări, care tehnic pot face imposibilă publicarea raportului în aceeași zi cu semnarea demersului.

Mai mult, publicarea raportului în zilele imediat următoare ar putea fi calificată ca nerespectarea normelor indicate supra. Aspectul dat a fost vizat în Raportul de evaluare a activității CNA pentru perioada ianuarie 2016 – septembrie 2021, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 186/2021¹⁴, fiind specificat că „CNA în repetate cazuri a încălcat termenul de publicare pe pagina sa web a rapoartelor privind rezultatele evaluării integrității instituționale a entităților evaluate. Nu au fost publicate la timp rapoartele de evaluare a integrității instituționale [...], acestea fiind publicate peste o perioadă îndelungată și împreună cu rapoartele de monitorizare a implementării planului de integritate”.

De menționat că în medie rapoartele de evaluare în cazurile analizate au fost publicate în termen de 1 zi (la momentul transmiterii raportului de evaluare) și până la 5-6 zile din momentul transmiterii, în dependență de circumstanțele survenite la moment (deficiențe tehnice, absența persoanei responsabile, zilele de sărbători, program de muncă încărcat etc.). Cu toate acestea, publicarea raportului de evaluare în termenele indicate nu a putut influența rezultatele evaluării sau impactul acestui instrument.

¹⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128735&lang=ro

Din aceste considerente, este oportun ca termenul de publicare prevăzut la art.18 alin. (6) din Legea 325/2013 să fie substituit cu termenul de „5 zile”.

Impactul nepublicării versiunii depersonalizate a raportului, concomitent cu transmiterea raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale entității publice:

În cazul nepublicării versiunii depersonalizate a raportului, **concomitent cu transmiterea** raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale impactul este unul practic redus la zero. Mai mult, cazuri de nepublicare a versiunii depersonalizate a raportului nu au fost înregistrate.

5.5. INTEGRITATEA PROFESIONALĂ A TESTORILOR

Asigurarea integrității instituționale a testorilor și supunerea controlului special

La angajare testorii în mod obligatoriu sânt supuși controlului special care este desfășurat atât de către subdiviziunile CNA, cât și de SIS.

Integritatea testorilor este asigurată în conformitate cu prevederile art.10 din Legea 325/2013, precum și în baza prevederilor Legii nr.1104/2002.

Identificarea și descrierea riscurilor profesionale ale testorului de integritate profesională, precum și măsurile de stimulare și protecție a acestuia

Testorii în activitatea lor sunt supuși mai multor limitări și riscuri, și anume:

- carieră profesională limitată: în cadrul activității testorii interacționează cu multe entități și agenți publici ceea ce face practic imposibilă continuarea carierei profesionale în cadrul acestor entități;
- lipsa posibilității de a beneficia de un serviciu public atunci când testorul a testat entitatea / agentul public;
- posibilitatea supunerii testorilor unor răfuieți fizice sau deteriorări de bunuri personale inclusiv membrii familiilor, caz în care testorii sau întâlnit în viața privată cu agenții publici testați și au fost recunoscuți;
- pericol pentru sănătatea și integritatea fizică, în cadrul testului, testorul a fost supus unei proceduri minim invazive fără a fi respectat protocolul de dezinfecție a ustensilelor, la fel, în cadrul testului, testorul a suferit o traumă.
- reținerea sau percheziționarea testorului, agentul public a suspectat careva acțiuni și a recurs la întrebări și presiuni asupra testorului, într-un caz testorul fiind nevoit să scape de echipamentul deținut asupra s.a.;
- participarea limitată la viața cotidiană, testorii duc un mod de viață limitat și sunt în permanență precauți la interacțiunile lor;
- încărcătură psihoemoțională.

La moment, testorii nu beneficiază de careva măsuri suplimentare de stimulare și protecție, decât cele prevăzute de Legea nr.1104/2002. Având în vedere situațiile întâmpinate pe parcursul desfășurării testării integrității profesionale se impune adoptarea măsurilor suplimentare de stimulare și protecție a testorilor, întrucât aceștia desfășoară o activitate de o complexitate înaltă cu numeroase riscuri profesionale și personale fără a beneficia de careva facilități/înlesniri.

5.6. RISCURILE TIPICE ȘI SPECIFICE CORUPȚIEI IDENTIFICATE ÎN CADRUL PROCESULUI DE EVALUARE ȘI FACTORII CARE ÎI GENEREAZĂ

Entitatea supusă evaluării	Riscuri identificate
Agenția de Mediu	<i>riscul coruperii active/pasive, riscul abuzului de serviciu, riscul depășirii atribuțiilor de serviciu, riscul favoritismului, riscul neglijenței în serviciu, riscul nedeclarării tentativelor de implicare în manifestări de corupție, riscul eliberării frauduloase a actelor permise, riscul creării unor condiții ilicite pentru aprobarea tacită a actelor permise, riscul desfășurării unor tăieri ilegale sub paravanul anumitor tipuri de tăieri permise, care ar putea genera riscul unor defrișări masive ale pădurilor.</i>
Agenția pentru Supraveghere Tehnică	<i>riscul coruperii active/pasive, abuzului/depășirii atribuțiilor de serviciu, traficul influenței, riscul nedeclarării influențelor necorespunzătoare și a conflictului de interese, riscul neglijenței în serviciu, includerii datelor denaturate în actele de control etc. Cele identificate constituie un impediment pentru oferirea unor servicii publice eficiente și de calitate ce ar garanta viața, sănătatea, integritatea fizică și confortul psiho-emoțional al populației.</i>
Colegiul de Ecologie	<i>riscul traficului de influență, riscul coruperii pasive/active, riscul favoritismului, riscul admiterii și neraportării influențelor necorespunzătoare.</i>
CAPCS	<i>favoritismul; falsul în acte publice; traficul de influență; coruperea activă/pasivă; abuzul de serviciu/depășirii atribuțiilor de serviciu. Riscuri specifice de corupție: trucarea procedurii de achiziții publice; divulgarea informație privind ofertele concurente; concurență neloială, licitații cu înțelegeri secrete; specificații aranjate, insuficiente și limitative; fraudarea executării contractelor.</i>
DÎMT CCA al ASP	<i>riscul coruperii active/pasive; riscul traficului de influență; riscul abuzului de serviciu sau depășirii atribuțiilor de serviciu; riscul favoritismului; riscul fraudării rezultatelor examenului de calificare auto; riscul înmatriculării unor vehicule care nu corespund normelor tehnice, de siguranța rutieră și de protecție a mediului etc. Impactul acestor riscuri este grav și poate aduce atingere drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, inclusiv, dreptului la viață și integritate fizică. Astfel, prin fraudarea examenului de obținere a dreptului de a conduce și eliberarea ilicită a permisului de conducere, riscul producerii unor accidente rutiere este cu potențial înalt de materializare în viitor și poate avea urmări grave asupra sănătății și vieții persoanelor aflate în trafic, inclusiv a pietonilor.</i>
ANSA	<i>riscul coruperii active/pasive, abuzului/depășirii atribuțiilor de serviciu, nedeclarării influențelor necorespunzătoare și a conflictului de interese, incompatibilității în funcție, nedeclarării</i>

	<i>intereselor personale, falsului în acte publice, favorizării anumitor persoane fizice și juridice etc. Cele identificate constituie un impediment pentru oferirea unor servicii publice eficiente și de calitate, ce ar garanta bunăstarea animalelor și siguranța produselor alimentare, circumstanțe ce lezează dreptul inalienabil al oricărei ființe umane la sănătate și la viață.</i>
IGSU	<i>s-a constatat că domeniul normativ aplicabil sistemului MAI, inclusiv IGSU, aferent procedurii de angajare și gestionare a personalului, este unul deficitar și neunitar, susceptibil de a genera riscul angajărilor fictive, instituirii unor funcții neconforme scopului și misiunii entității publice, precum și riscul admiterii unor situații de incompatibilitate. Gradual, deficiențele cadrului normativ, de rând cu responsabilitatea scăzută a conducătorului pe aspecte de integritate instituțională, pot determina compromiterea integrității profesionale în rândul angajaților și, respectiv, pot genera <i>riscul coruperii pasive/active, abuzului de serviciu/depășirii atribuțiilor de serviciu, utilizării neconforme/delapidării bugetului public, falsului în acte publice, nesoluționării conflictului de interese/favoritismului.</i></i>
ARM	<i>riscul fraudării eliberării bunurilor din rezervele de stat, riscul depășirii atribuțiilor de serviciu, riscul abuzului de serviciu, riscul favorizării unor agenți economici, riscul nedeclarării conflictului de interese, riscul neglijenței în serviciu și riscul falsului în acte publice.</i>
AGRM	<i>riscul nedeclarării conflictului de interese; riscul admiterii și neraportării influențelor necorespunzătoare; riscul neraportării dezvoltărilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate. Aceste riscuri sunt generate de aplicarea deficitară a măsurilor anticorupție și de pregătirea insuficientă a agenților publici la acest capitol. Totodată, au fost constatate și deficiențe normative privind prestarea serviciilor contra plată.</i>
ANSP	<i>Au fost constatate o serie de riscuri tipice și specifice corupției, generate de implementarea deficitară a măsurilor anticorupție, de practica de eliberare arbitrară/abuzivă a unor avize sanitare nereglementate de actele normative în vigoare, inclusiv a autorizației sanitare de funcționare, precum și de carențele cadrului normativ aferent domeniului sănătății publice, după cum urmează: <i>riscul coruperii active/pasive - risc materializat în trecut; riscul abuzului de serviciu/excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu; riscul eliberării frauduloase a actelor permissive; riscul promovării ilicite a unor interese private/de grup sau favorizării unor agenți economici; riscul neglijenței în serviciu etc.</i> Constatările și concluziile cheie ale evaluării relevă că riscurile identificate sunt susținute și confirmate atât de incidentele de integritate înregistrate în ultimii ani, mediatizate pe larg în presă, cât și de rezultatele testelor de integritate profesională.</i>
IGPF	<i>riscul primirii sau extorcării remunerației ilicite, riscul abuzului de serviciu, riscul traficării de influență, riscul nedeclarării</i>

	<i>influențelor necorespunzătoare parvenite din partea superiorilor, riscul falsului în acte publice, riscul favorizării anumitor persoane fizice și juridice prin exonerarea de la control la trecerea frontierei.</i>
INSP	factori de risc individuali precum lipsa de integritate profesională a unor agenți publici; factori de risc organizaționali/instituționali determinați de implementarea defectuoasă a controlului intern managerial, aplicarea formală a unor măsuri anticorupție, inclusiv transparență insuficientă în activitatea desfășurată de entitate. Astfel, factorii de risc individuali, de rând cu responsabilitatea scăzută a conducătorului pe aspecte de integritate instituțională, pot determina compromiterea integrității profesionale în rândul angajaților, preponderent fiind constatat <i>riscul coruperii pasive/active, abuzului de serviciu/depășirii atribuțiilor de serviciu, prejudicierii bugetului public, falsului în acte publice, favoritismului.</i>
Agenția Navală	<i>riscul abuzului de serviciu, traficului de influență și favoritism, generate de un șir de probleme/factori de risc externi, interni/operaționali și individuali.</i>
Întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova”	au fost identificate riscuri tipice de corupție cu probabilitate medie și înaltă de materializare, și anume: <i>riscul primirii sau extorcării remunerației ilicite, riscul abuzului de serviciu, depășirii atribuțiilor de serviciu, riscul traficării de influență, riscul nedeclarării influențelor necorespunzătoare, riscul nedeclarării situațiilor de conflict de interese, riscul favorizării anumitor persoane fizice și juridice, delapidarea bunurilor entității evaluate.</i>
Agenția de Inspectare a Monumentelor	<i>riscul nedeclarării influențelor necorespunzătoare; riscul nedeclarării situațiilor de conflict de interese, riscul favorizării anumitor persoane fizice și juridice; riscul abuzului de serviciu; riscul depășirii atribuțiilor de serviciu; riscul falsului în acte publice.</i> Astfel, riscurile de corupție enunțați supra, sunt generați de factori de risc care pot permite, încuraja, provoca apariția manifestărilor de corupție la organizarea și desfășurarea activității Agenției.
IMSP SCR „Timofei Moșneaga”	<i>riscul abuzului/neglijenței în serviciu; riscul gestionării ineficiente și/sau frauduloase a mijloacelor din fondurile externe/interne; riscul încălcării normelor de etică și deontologie medicală; riscul favorizării unor parteneri privați, gestionării frauduloase a patrimoniului public, prejudicierii interesului public în cadrul derulării unor contracte de PPP; riscul limitării drepturilor pacientului, inclusiv a dreptului la informare; riscul nevalorificării și conservării unor DM achiziționate în cadrul unor proiecte de dotare tehnică; riscul conflictelor de interese, favoritismului sau admiterii și tolerării unor incidente de integritate, riscul unor influențe necorespunzătoare etc.</i>

5.7. INCIDENTELE DE INTEGRITATE ADMISE DE AGENȚII PUBLICI

Agencia pentru Supraveghere Tehnică

Rezultatele testelor de integritate profesională aplicate inspectorilor Agenției determină rolul factorului uman în materializarea riscurilor de corupție activă/pasivă, depășirea atribuțiilor de serviciu, 7 abuz de funcție, influențe necorespunzătoare. Din numărul total de agenți publici testați doar 2 au dat dovadă de integritate profesională. Prin Încheierea din 20 noiembrie 2020, instanța a dispus aprecierea rezultatelor testelor de integritate profesională în următorul mod: rezultat negativ – 3 teste (33%); rezultat pozitiv – 2 teste (22%) și rezultat neconcludent – 4 teste (45%).

Incidentele de integritate documentate denotă rezistența redusă la tentațiile oferite în schimbul îndeplinirii defectuoase a atribuțiilor de serviciu, formalism în executarea atribuțiilor de serviciu, tendința factorilor de conducere de a influența conduita subalternilor cu adresare de solicitări sub limita legalității, necunoașterea cadrului normativ în domeniul de competență și/ori în domeniul integrității și anticorupție, nefuncționalitatea sistemului de control intern managerial, lipsa cadrului normativ instituțional cu privire la conduita agentului public din cadrul AST-ului.

Colegiu de ecologie

În activitatea Colegiului de Ecologie s-au constatat 2 incidente de integritate, fiind pornite următoarele cauze penale: cauza penală pornită pe faptul săvârșirii, în perioada sesiunii de reexaminare (septembrie 2019), a traficului de influență de două profesoare care ar fi pretins și primit de la elevi mijloace bănești pentru a determina alți profesori să le pună note majorate¹⁴; cauza penală pornită pe faptul săvârșirii traficului de influență de către o profesoară - membră a Comisiei de admitere (anul 2017), care și-a asumat obligațiunea față de o terță persoană de a-i asigura înmatricularea la studii în cadrul Colegiului de Ecologie, acceptând mijloace bănești.

Centrul Pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate

Analizând incidentele de integritate în cadrul CAPCS, se identifică că de către CNA în perioada 2018 - martie 2021, au fost inițiate: 3 cauze penale pe faptul abuzului de serviciu (art.327 alin. (2); 1 cauză penală pe faptul depășirii atribuțiilor de serviciu (art.328 alin.(1)).

Acțiunile pretinse a fi ilegale s-au manifestat prin operarea de modificări în documentația de atribuire, în interesele unui operator economic, pentru ca acesta să câștige licitația cu produsul său; acțiunile ilegale ale grupului de lucru pentru 20 achiziții din cadrul CAPCS; încheierea contractului de achiziție contrar prevederilor legale, cauzând daune în proporții deosebit de mari. Aceste incidente denotă materializarea riscurilor de corupție cum ar fi: favorizare, abuz de serviciu, depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșite de către persoanele din cadrul CAPCS.

Departamentul Înmatricularea Mijloacelor de Transport și Calificarea Conducătorilor Auto al IP ASP

Analizând incidentele de integritate în cadrul DÎMT și CCA , se identifică următoarele:

Materializarea riscului coruperii pasive/riscului fraudării examenului de calificare a conducătorilor auto: în anul 2020 a fost pornită cauza penală pe faptul pretinderii mijloacelor bănești de către unele persoane publice din cadrul subdiviziunii teritoriale a DÎMT CCA în vederea fraudării examenului de calificare a conducătorilor auto. Astfel, unii examinatori din cadrul subdiviziunii teritoriale ar fi pretins de la potențialii candidați câte 400 euro pentru a favoriza susținerea cu succes a probei teoretice sau practice.

Materializarea riscului traficului de influență: în perioada anilor 2019 - 6 luni 2021 au fost intentate 83 de dosare penale pe faptul traficului de influență și reținerii în flagrant delict a unor persoane care susțineau că pot influența unii angajați ai DÎMT CCA în atribuțiile cărora intra evaluarea cunoștințelor candidaților în cadrul examenului de calificare pentru obținerea permisului de conducere pentru anumite categorii/subcategorii de vehicule. Astfel, în scopul determinării unor membri ai Comisiei de examinare să aprecieze pozitiv unii candidați, aceste persoane/intermediari estorcau de la 350 la 1500 Euro.

Concluzii:

- Numărul mare de dosare penale intentate pe faptul traficului de influență ne demonstrează că riscul coruperii pasive/active, aferent procedurii de evaluare a cunoștințelor candidaților în cadrul examenului de calificare pentru obținerea dreptului de a conduce este cu probabilitate înaltă de materializare în viitor.
- Sumele extorcate de către intermediari pentru a favoriza obținerea calificativului „admis” pentru o singură probă în medie constituie 350 - 500 Euro, iar pentru ambelor probe (teoretică și practică) 750 - 1000 Euro.
- Sumele estorcate de la potențialii candidați de regulă sunt mai mari în Chișinău și Bălți, comparativ cu cele din raioane.
- Potrivit dosarelor penale intentate de către CNA pe faptul traficului de influență, odată cu estorcarea sumelor de bani în vederea influențării/determinării membrilor comisiilor de examinare, intermediarii organizau și urgentarea susținerii examenului de calificare auto, în afara programării, contra unor sume de bani suplimentare. Sumele estorcată ajungeau până la 1500 de Euro.
- Urmare analizei sancțiunilor disciplinare aplicate unor angajați ai DÎMT CCA în perioada anilor 2019-2020 și a faptelor care au constituit abateri disciplinare, se constată că acestea, inclusiv împrejurările în care au fost comise, puteau contribui direct sau indirect la materializarea unor riscuri de corupție.
- Faptele care au constituit abateri disciplinare ne demonstrează că unii candidați pentru susținerea examenului de calificare auto (în special proba practică) sunt favorizați, pe când alții deliberat defavorizați;
- Unii membri ai Comisiei de examinare aplică în mod abuziv calificativul „admis” unor candidați”, iar în alte cazuri neîntemeiat și arbitrar puncte de penalizare și calificativul „respins”;
- Abaterile înregistrate la înmatricularea vehiculelor ne indică că procedura dată este una vulnerabilă la corupție;
- Abaterile disciplinare admise ar putea fi asociate direct sau indirect cu unele riscuri de corupție materializate în trecut.

Agencia Națională pentru Siguranța Alimentelor

Analiza incidentelor de integritate denotă că faptele documentate sunt condiționate în mod prioritar de factori individuali de corupție precum lipsa de integritate și necunoașterea cadrului normativ în domeniul integrității și anticorupție.

Incidentele de integritate marchează rezistența redusă la tentațiile oferite în schimbul îndeplinirii defectuoase a atribuțiilor de serviciu, formalism în executarea atribuțiilor de serviciu, tendința factorilor de conducere de a influența activitatea și conduita subalternilor cu adresare de solicitări sub limita legalității.

De menționat că au fost supuși testării integrității profesionale 39 de agenți publici, 11 din ei fiind în funcții publice de conducere. Astfel, rezultatele testelor de integritate profesională au fost apreciate în următorul mod: rezultat negativ – 8 agenți publici (21%); rezultat pozitiv – 9 agenți publici (23%) și rezultat neconcludent – 22 agenți publici (56%). De reținut, că

calificativul neconcludent a fost atribuit testelor, în care comportamentul manifestat de subiectul testării nu a permis aprecierea rezultatului testului nici ca pozitiv, nici ca negativ.

Potrivit rapoartelor de activitate ale CNA pentru a.2019 și 9 luni a.2021 în privința funcționarilor ANSA au fost pornite 31 de cauze penale.

Acțiunile comise s-au manifestat prin: înscrierea datelor vădit false în documentele oficiale în interes material; abuzul de putere sau abuz de serviciu prin încălcarea obligațiilor funcționale, nedocumentarea rezultatelor controalelor, neîntocmirea proceselor verbale cu privire la contravenție pentru încălcarea regulilor de utilizare a produselor de uz fitosanitar ori a fertilizanților ce poate conduce la distrugerea completă sau parțială a semănăturilor, plantațiilor ori a altei vegetații; traficul influență pentru obținerea actelor permise: certificat de înregistrare oficială pentru funcționarea depozitului pentru produse de origine animală și a certificatelor pentru funcționarea depozitelor frigorifice de păstrare a preparatelor din carne.

Suplimentar, se constată că în perioada a.2020 – octombrie 2021, funcționarii publici din cadrul ANSA au fost vizați în 7 acte de constatare emise de inspectorii de integritate ai ANI, cu referire la: - regimul juridic al incompatibilităților – 4 Acte de constatare; - regimul juridic al conflictelor de interese – 2 Acte de constatare; - regimul juridic al declarării averii – 1 Act de constatare. În trei cazuri a fost dedusă încălcarea cadrului normativ în domeniu cu dispunerea măsurilor de rigoare.

Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI

Sub aspectul intoleranței față de incidentele de integritate, în cadrul IGSU ar putea predomina următoarele riscuri: *coruperii pasive; favoritismului/conflictului de interese; influenței necorespunzătoare; abuzului de serviciu; falsului în acte publice; delapidării bugetului public; încălcării normelor privind intoleranța față de incidentele de integritate.*

Agencia Rezerve Materiale a MAI

Analizând abaterile disciplinare, potrivit notelor de serviciu, s-a stabilit că acțiunile ilegale sau inacțiunile angajaților s-au manifestat prin: *efectuarea unor plăți în baza contractelor de mică valoare, care nu au fost înregistrate conform legislației; neasigurarea unei evidențe stricte a actelor transmise în Direcției; lipsa organizării, coordonării, monitorizării activității Direcției în corespunde cu misiunea și funcțiile acesteia; neîndeplinirea prevederilor actelor normative, precum și a indicațiilor conducerii ARM ce ține de domeniul de activitate a Direcției ș.a.* Sancțiuni disciplinare nu au fost propuse și nici aplicate vreunui funcționar public din cadrul ARM. Astfel, într-un caz, angajatul și-a depus cererea de demisie, iar în altul, termenul privind tragerea la răspundere disciplinară a expirat.

Agencia Națională pentru Sănătate Publică

În perioada anilor 2015-2018, Centru a inițiat 12 cauze penale în privința mai multor angajați din cadrul Centrelor de Sănătate Publică teritoriale. De menționat, că majoritatea cauzelor penale au fost pornite pe faptul abuzului de serviciu la eliberarea actelor permise sau efectuarea controalelor.

În anul 2019, urmare a unei anchete de rezonanță desfășurată de către CNA, au fost pornite peste 100 cauze penale pentru infracțiuni de corupție în privința a 25 de persoane, dintre care 11 angajați ai Centrului de Sănătate Publică Chișinău din cadrul ANSP. În cadrul investigațiilor efectuate s-a constatat că funcționarii sistematic pretindeau și primeau bani în sume ce variau de la o mie până la câteva mii lei, personal sau prin mijlocitori, de la diferite persoane fizice și juridice pentru eliberarea autorizațiilor și avizelor sanitare, pentru

renunțarea la unele controale sau neindicarea neregulilor, depistate în urma verificărilor inopinate.

În anul 2020 a fost pornită cauza penală pe faptul oferirii de către un medic statistician a unor mijloace financiare șefului Secției instruire igienică și formare profesională din cadru CSP Chișinău, pentru ai aplica ștampila în fișa medicală personală, precum că a absolvit cursurile de igienă și a susținut cu succes examenul, deși nu a fost prezent la acestea. Practica de oferire a mijloace financiare întru aplicarea ilicită a ștampilei în fișa medicală a fost identificată inclusiv în cadrul testelor de integritate profesională.

În anul 2021 au fost pornite 3 cauze penale pe faptul coruperii pasive. Mijloacele financiare fiind estorcate și primite în vederea neefectuării controlului inopinat în baza unei petiții și nesancționarea agentului economici pentru neconformitățile admise, inclusiv pentru a elibera autorizația sanitară de funcționare a obiectivului, precum și pentru aplicarea ștampilei în fișele medicale ale angajaților.

Din materialele examinate rezultă:

- în schemele de corupție sunt implicați de regulă inspectorii cu atribuții de control și asistentele medicale, responsabile de prelevarea, înregistrarea probelor și rezultatelor de laborator. Astfel, acești agenți publici urmare a estorcării unor sume de bani sunt dispuși să fraudeze probele de laborator și să admită unele neconformități la efectuarea controlului de stat.
- sumele extorcate de la agenții economici de regulă sunt împărțite proporțional între inspectorii și asistenții medicali. Totodată, ambele părți fiind implicate direct în negocierea mijloace financiare cu agenții economici.
- unii agenți economici în privința cărora sunt înregistrate petiții sunt informați preliminar despre probabilitatea de efectuare a unui control inopinat în acest sens. Astfel, acestora fiindu-le oferită oportunitatea de a nu fi trași la răspundere contra unor avantaje necuvenite. Această situație, relevă faptul că angajații ANSP ar putea proteja unii agenți economici contra unor remunerări ilicite.
- procedura de aplicarea a ștampilei în fișa medicală personală pentru absolvirea cursurilor de igienă este una vicioasă, vulnerabilă la corupție. Acest fapt este confirmat și de rezultatele testelor de integritate

În rezultatul aplicării testelor de integritate profesională 7 agenți publici au fost apreciați cu rezultat negativ pentru încălcarea prevederilor art.7 alin(2) lit.a) din Legea nr.325/2013, implicându-se în manifestări de corupție. Agenții publici care au înregistrat rezultate negative la testele de integritate, au primit mijloace financiare între 200 și 1000 de lei pentru:

- a nu crea impedimente la eliberarea autorizației sanitare de funcționare a obiectivelor, inclusiv pentru a nu preleva probele necesare;
- eliberarea autorizației sanitare pentru funcționare a obiectivelor în lipsa actelor solicitate de inspector, deși acestea nu erau obligatorii a fi prezentate;
- eliberarea autorizației sanitare de funcționare pentru unele obiective încăperile cărora nu corespundeau normelor sanitare;
- aplicarea unor mențiuni în fișa medicală precum că testorul a susținut examenul sanitar, deși acesta nu a participat la instruirea igienică și nu a susținut examenul.

Inspectoratul General al Poliției de Frontieră al MAI

La nivel de minister nu există o delimitare clară a competențelor SPIA și a structurilor de securitate internă cu privire la incidentele de integritate, situație ce lezează eficacitatea

mecanismului sancționator. IGPF-ul nu posedă informații sistematizate privind implicarea polițiștilor de frontieră în manifestări de corupție, evidența fiind ținută de SPIA MAI.

În ceea ce privește zonele de risc, se remarcă că cele mai multe incidente au fost documentate în cadrul procedurilor de control în punctele de trecere a frontierei. Ca urmare a analizei faptelor calificate drept infracțiuni, se constată că ofițerii și subofițerii din PF acceptă și primesc mijloace bănești pentru:

- permiterea tranzitării fără impedimente a automobilelor cu numere de înmatriculare străine, conduse de cetățeni străini. Bani sunt luați de comun cu șeful de tură din ziua respectivă la postul de frontieră moldo-ucrainean;
- a nu solicita autorizațiile de transport rutier internațional de mărfuri și pasageri (CEMT), neînregistrarea în baza de date a persoanelor care nu au respectat regimul de autoizolare, nepăsarea în carantină, nedocumentare a transportului ilicit de pasageri etc. În unele cazuri polițiștii de frontieră își coordonau acțiunile;
- înscrierea unor date vădit false în bazele de date ale PF și SV și anume înregistrarea operațiunii de ieșire în afara frontierei de stat a automobilelor cu numere străine de înmatriculare. Acțiuni efectuate în complicitate cu colaboratorul vamal;
- nedocumentare a cazurilor de încălcare a condițiilor de traversare a frontierei în perioada pandemică (nerespectare a măsurilor de profilaxie, prevenire și combatere a bolilor epidemice (COVID-19);
- facilitarea contrabandei pe frontiera verde.

Cel mai răsunător caz ține de corupția sistemică generată de acțiunile desfășurate în comun de mai mulți polițiști de frontieră din cadrul SPF Aeroportul Internațional Chișinău și anume: *cincisprezece angajați ai IGPF sunt cercetați de CNA și procurorii anticorupție, în cadrul unui dosar complex, care cuprinde în total 59 de episoade, dintre care 38 de pretindere de mită și 21 de alte abateri contravenționale.*

Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP

Examinarea incidentelor de integritate confirmă admiterea actelor de corupție în rândul agenților de patrulare, precum și omisiunea intenționată de a sancționa conducătorii auto care încalcă regulile de circulație în trafic.

Totodată, denotă că faptele documentate sunt condiționate în mod prioritar de factori individuali de corupție precum lipsa de integritate și necunoașterea cadrului normativ în domeniul integrității și anticorupție. Incidentele de integritate marchează rezistența redusă la tentațiile oferite în schimbul îndeplinirii defectuoase a atribuțiilor de serviciu, formalism în executarea atribuțiilor de serviciu, precum și toleranța factorilor de conducere la astfel de fapte.

O examinare a incidentelor de integritate prin prisma rezultatelor testării integrității instituționale, dosarelor penale instrumentate în privința angajaților INSP a IGP, dar și a abaterilor disciplinare admise, atestă materializarea riscurilor de corupție tipice și specifice, determinați de factori de risc individuali, dar și instituționali/organizatorici: corupere activă/pasivă, depășirea atribuțiilor de serviciu, prejudicierea bugetului public, fals în acte publice, neglijență în serviciu, nedocumentarea încălcărilor regulilor de circulație rutieră prin conducerea autovehiculului în stare de ebrietate, depășirea vitezei admisibile etc.

Agencia Navală a Republicii Moldova

Din informațiile prezentate cu privire la activitatea acestei Comisii de disciplină, se determină că nu a examinat nicio sesizare și nu au fost propuse/aplicate sancțiuni disciplinare vreunui funcționar public din cadrul ANRM.

Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova”

Entitatea nu a raportat despre careva incidente de integritate constatate și sancționate în perioada anilor 2020-2022, chiar și în situația existenței raportului Comisiei de anchetă privind analiza situației economico-financiare de la ÎS CFM și rezultatului activității ramurii de transport feroviar pentru perioada 2010-2020, a lacunelor și încălcărilor reflectate în Raportului din a.2021 al auditului Curții de Conturi privind conformarea gestionării resurselor financiare publice și a patrimoniului public de către ÎS CFM în anii 2018-2019, a multiplelor investigații jurnalistice și informații făcute publice privind pornirea cauzelor penale în privința factorilor de decizie a CFM.

Analiza efectuată denotă o atitudine neconștiincioasă a personalului cu funcții de conducere față de obligația de promovare a unei politici de neadmitere a incidentelor de integritate care este exprimată prin:

- *lacunele de reglementare privind anchetele de serviciu;*
- *ambiguitățile privind atribuțiile subdiviziunilor și sucursalelor cu privire la raportarea și documentarea incidentelor, în special a subdiviziunii de securitate internă și a Serviciului pază militarizată, cadrul de reglementare operațională învechit;*
- *existența unor deficiențe și neajunsuri în cadrul sistemului de evidentă a incidentelor de integritate, entitatea nu dispune de informații sistematizate privind incidentele de integritate produse, categoriile de salariați implicați, domeniile afectate, precum și situație pe incidente (sanctiunile aplicate);*
- *existența unor tendințe în rândul factorilor cu funcții de conducere sau a structurilor de control de a trece cu vederea sau a acoperi anumite nereguli ori ilegalități;*
- *problemele de integritate ale personalului cu funcții de conducere (ex-director);*
- *atenția insuficientă acordată instruirilor și educației anticorupție a personalului etc.*

Potrivit informației prezentate de DGUP a CNA în perioada anilor 2019-2022 au fost intentate 37 cauze penale în privința personalului CFM, pe faptul *coruperii pasive/active, traficului de influență, abuzul de putere sau abuzul de serviciu, neglijenței în serviciu.*

Agencia de Inspectare a Monumentelor

Din informațiile prezentate de Agenție, prin prisma obligațiilor stipulate, se atestă că nu a fost aprobat vreun act normativ administrativ cu privire la constituirea Comisiei de disciplină. Mai mult, în perioada 2021-2022 nu a fost examinată nicio sesizare și nu au fost propuse/aplicate sancțiuni disciplinare vreunui angajat.

IMSP SCR „Timofei Moșneaga”

În perioada anilor 2020 - 2022, în funcție de caracterul abaterilor disciplinare, managerul IMSP SCR „Timofei Moșneaga” a aplicat 13 sancțiuni disciplinare diferitor categorii de angajați, după cum urmează:

- în anul 2020 au fost aplicate 8 sancțiuni disciplinare și anume: 3 avertismente; 1 muștrare, 3 muștrări aspre, și 1 concediere - pentru nerespectarea regimului sanitar; lipsa atitudinii gospodărești față de bunurile instituției; nerespectarea reglementărilor interne și a normelor sanitare; neîndeplinirea atribuțiilor funcționale și a managementului defectuos; sustragerea și însușirea unor bunuri materiale etc.
- în anul 2021 au fost aplicate 2 sancțiuni disciplinare: avertisment și muștrare aspră pentru încălcarea disciplinei de muncă și a normelor de etică, desfășurarea neconformă a atribuțiilor de serviciu;
- în anul 2022 au fost aplicate 3 muștrări aspre pentru încălcarea Codului deontologic al lucrătorului medical și farmacistului, nerespectarea dreptului pacientului și încălcarea disciplinei de muncă.

Din categoria subiecților care au fost sancționați disciplinar fac parte: un șef de serviciu, un șef de secție, un medic anesteziolog reanimatolog, un specialist - androlog, un specialist – otorinolaringolog, un felcer laborant, un specialist resurse umane, o infirmieră etc.

Suplimentar la cele menționate, în perioada anilor 2020-2022, 15 persoane au fost concediate pentru absența nemotivată de la locul de muncă, dintre acestea 11 fiind medici rezidenți.

În perioada anului 2020, au fost aplicate cele mai multe sancțiuni disciplinare, cu toate acestea în cadrul IMSP SCR „Timofei Moșneaga” nu era instituit Comitetul de etică (bioetică) în corespundere cu pct.94 din HG nr. 192/2017 cu privire la aprobarea Codului deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului. Corespunzător, se atestă că contract normelor prevăzute la Capitolul IX din HG nr. 192/2017, abaterile disciplinare au fost examinate în circumstanțe neclare, iar deciziile de sancționare fiind bazate pe unele observații sau opinii ale unor persoane cu funcții manageriale.

5.8. PROCEDURA DE SISTEMATIZARE A REZULTATELOR TESTELOR DE INTEGRITATE

Rezultatele testelor de integritate profesională se sistematizează în cazierul privind integritatea profesională, care este un registru electronic destinat înregistrării, stocării, păstrării, extragerii, consultării, utilizării și arhivării datelor cu privire la rezultatele testelor de integritate profesională, precum și certificatul de cazier privind integritatea profesională a agentului public.

Registrul conține informații privind datele de identitate ale agenților publici supuși testului de integritate, datele autorității publice în care activează, informații privind rezultatul testului de integritate, data aprecierii rezultatului, data informării agentului public supus testării integrității profesionale, date despre sancțiunea disciplinară aplicată, precum și informația despre contestarea/necontestarea rezultatului de către agentul public testat.

Introducerea datelor în cazier și actualizarea acestora se realizează în termen de 3 zile lucrătoare, din momentul aprecierii rezultatelor testării integrității profesionale.

Informația despre rezultatul pozitiv al testului de integritate se păstrează 5 ani de la momentul includerii în cazier.

Informația despre rezultatul negativ al testului de integritate se păstrează:

5 ani – în cazul stabilirii în procesul de efectuare a testului de integritate că agentul public a admis în activitatea sa acte de corupție, acte conexe corupției și fapte de comportament corecțional, pentru care s-a aplicat sancțiunea disciplinară eliberarea din serviciu;

1 an – în cazul stabilirii în procesul de efectuare a testului de integritate că agentul public nu a denunțat imediat la organele competente tentativele de a fi implicați în acte de corupție, în acte conexe corupției și în fapte de comportament corupțional; nu a comunicat conducătorului entității publice, în scris, influențele necorespunzătoare; nu a declarat cadourile în conformitate cu legislația în vigoare.

Numărul certificatelor de cazier privind integritatea profesională eliberate

Pe parcursul anului 2021 au fost eliberate 5201 certificate de cazier privind integritatea profesională a agenților publici, pe parcursul anului 2022 – 5776 certificate și în primul semestru anului 2023 – 2860 certificate

5.9. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE FUNDAMENTALE ALE OMULUI CARE POT FI AFECTATE DE RISCURI DE CORUPȚIE IDENTIFICATE ÎN PROCESUL DE EVALUARE

Agencia pentru Supraveghere Tehnică

Riscurile specifice corupției aferente procedurii de control antiincendiară a spațiilor de producere, asamblare, depozitare și comercializare a articolelor pirotehnice, inclusiv eficiența redusă a controalelor efectuate, precum și cadrul secundar de reglementare lacunar și ambiguu care afectează aplicabilitatea Legii privind regimul articolelor pirotehnice nr.143/2014 pot avea impact asupra dreptului omului la viață și sănătate, precum și de a trăi într-un mediu sănătos.

Centrul Pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate

Riscurile de corupție identificate pot aduce atingere dreptului fundamental al omului la ocrotirea sănătății, drept consacrat la art.36 din Constituția Republicii Moldova și art.25 din Declarația universală a drepturilor omului.

Departamentul Înmatricularea Mijloacelor de Transport și Calificarea Conducătorilor Auto al IP ASP

Neconformitățile identificate în procesul de evaluare, pot avea impact direct asupra „dreptului la viață”, urmare a producerii unor accidente rutiere, soldate cu pierderi de vieți omenești. „Dreptului la viață” este un drept esențial, înscris în Declarația Universală a Drepturilor Omului și în Legea fundamentală a statului - Constituția. Impactul riscurilor de corupție identificate este grav și poate aduce atingere dreptului la viață și integritate fizică. Astfel, prin fraudarea examenului de obținere a dreptului de a conduce și eliberarea ilicită a permisului de conducere, riscul producerii unor accidente rutiere este cu potențial înalt de materializare în viitor și poate avea urmări grave asupra sănătății și vieții persoanelor aflate în trafic, inclusiv a pietonilor. Multitudinea factorilor de risc identificați în procesul de evaluare, generează riscuri eminente de corupție, inclusiv accidente rutiere, care implică vieți omenești.

Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI

În procesul de evaluare s-au identificat o serie de riscuri tipice și specifice de corupție, care ar putea afecta unele drepturi fundamentale ale omului, inclusiv dreptul de acces la informație, dreptul la viață și sănătate, integritate fizică și proprietate. Totodată, lipsa unor reglementări clare privind activitatea subdiviziunii SMURD, inclusiv examinarea defectuoasă a solicitărilor SMURD poate dezvolta unele practici vicioase susceptibile de a aduce atingere, inclusiv drepturilor fundamentale la viață și sănătate ale oamenilor.

Agencia Rezerve Materiale a MAI

Impactul factorilor de risc și riscuri de corupție identificate poate afecta nu doar buna gestionare a bunurilor din rezerva de stat și de mobilizare prin diminuarea eficienței și economicității, dar poate atinge drepturile fundamentale ale omului.

Agencia Națională pentru Sănătate Publică

Riscurile tipice și specifice corupției identificate în procesul de evaluare, inclusiv factorii care îi generează pot aduce atingere drepturilor omului, inclusiv dreptului la sănătate și pot avea impact grav asupra mediului de afaceri în RM.

Din perspectiva drepturilor omului, prin neglijarea acțiunilor destinate în special să promoveze sănătatea publică, să prevină bolile și să prelungească viața poate fi prejudiciat dreptul la un mediu înconjurător sănătos, inclusiv dreptul la sănătate. Aceste drepturi

încorporează un spectru larg de factori datorită cărora persoanele pot duce o viață sănătoasă și se extinde asupra alimentației și nutriției, locuinței, accesului la apă potabilă și sanitație adecvată, condiții de muncă sigure și sănatoase, mediu înconjurător sănătos etc. Potrivit art.36 din Constituția RM dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.

De menționat, că în corespundere cu art.37 alin.(1) și (2) din Constituția RM fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive. Statul garantează fiecărui om dreptul la accesul liber și la răspândirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic.

Mai mult, deși pct.29 din HG nr.1045/2005 impune avizarea sanitară a magazinelor agricole, depozitele pentru păstrarea produselor de uz fitosanitar și fertilizanților, serviciile de aplicare a produselor de uz fitosanitar și fertilizanților, Anexa 2 al Legii nr.10/2009 care prevede lista de activități ale unităților pentru care se eliberează autorizații sanitare de funcționare, nu reglementează acest domeniu de activitate. Acest conflict extern al norme poate genera unele discreții inclusiv riscuri eminente de corupție, materializarea cărora poate avea impact asupra mediului și stării de sănătate a populației.

Totodată, urmare a eliberării autorizației sanitare de funcționare pentru activități nereglementate de actualul cadru normativ cu impunerea efectuării încercărilor/măsurărilor de laborator, sunt cauzate daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice.

Inspectoratul General al Poliției de Frontieră al MAI

Inexistența reglementărilor cu privire la protecția avertizorilor de integritate ar putea afecta în mod direct dreptul la libertatea de exprimare (a agenților publici din cadrul IGPF), consfințit în Legea Supremă a Republicii Moldova. Entitatea evaluată practică aplicarea sancțiunilor disciplinare cu concediere din funcția publică cu statut special pentru neexecutarea obligației de autodenunțare cu privire la implicarea în unele manifestări de corupție, ceea ce ar putea constitui o încălcare a dreptului la tăcere și la neatoincrinare.

De menționat, că practica vizată, inclusiv normele reglementate în acest sens, vin în contradicție cu prezumția nevinovăției stabilită în art.21 din Constituția Republicii Moldova, inclusiv vine în contradicție cu dreptul fundamental la un proces echitabil. Mai mult, în temeiul art. 21 CPP și art. 377 din Codul Contravențional, nimeni nu poate fi silit să mărturisească împotriva sa. Hotărârea nr.28/2014 Curtea Constituțională a Republicii Moldova stabilește că „dreptul la tăcere constituie un element al dreptului la apărare ca parte a unui proces echitabil, iar garanțiile unui proces echitabil în materie penală, stabilite de către Curtea Europeană, sunt aplicabile în egală măsură și procedurilor disciplinare”.

Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP

În procesul desfășurării evaluării integrității instituționale în cadrul INSP s-au identificat o serie de riscuri de corupție care atentează asupra drepturilor și libertăților omului, precum dreptul la viață și sănătate a cetățenilor, dreptul la siguranță și securitate a tuturor participanților în traficul rutier, dreptul aplicării obiective și echitabile a legislației în vigoare pentru toți participanții în trafic.

Prin analogia documentării vicioase a unui caz de conducere a autovehiculului în stare de ebrietate (sau în pretinsa stare de ebrietate) în cadrul testului de integritate profesională, poate fi relevată și una dintre hotărârile recente ale CtEDO, prin care Republica Moldova a fost condamnată la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, iar Guvernul RM a fost obligat să achite despăgubiri morale pentru un cetățean care a demonstrat că nu a urcat în

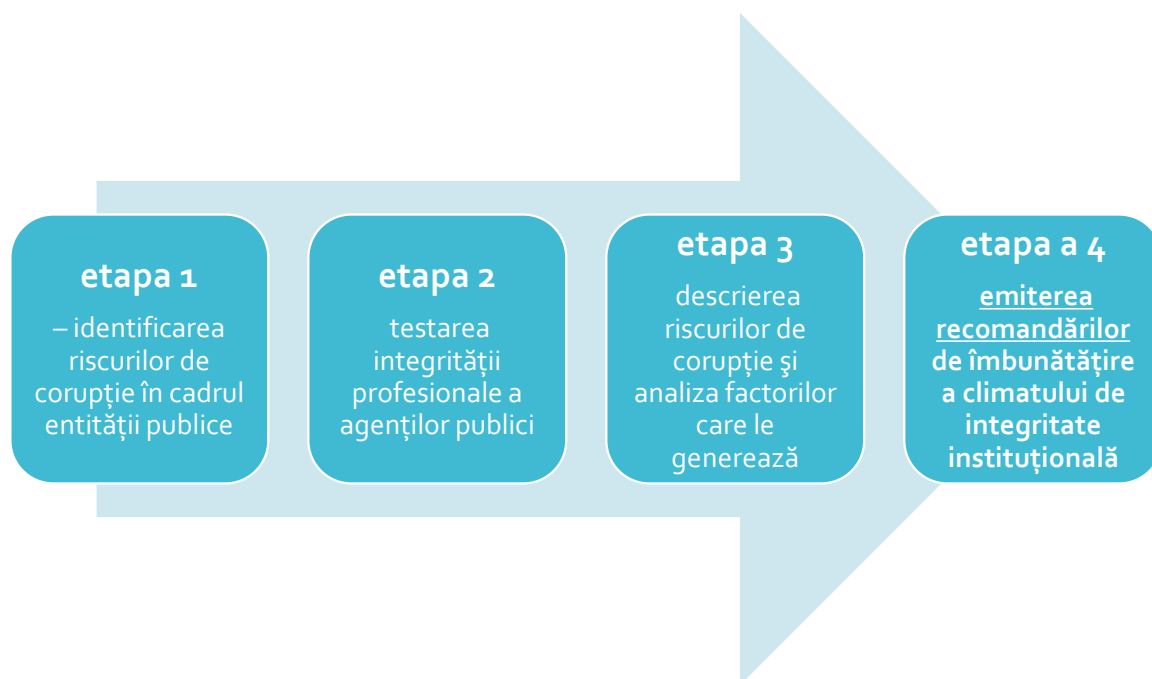
stare de ebrietate la volan, deși testarea alcoolscoptică efectuată de către agenții constatatori a dat rezultat pozitiv.

IMSP SCR „Timofei Moșneaga”

Riscurile specifice corupției identificate în procesul de evaluare, pot avea un impact considerabil asupra calității serviciilor medicale și pot submina garanțiile care vizează drepturile sociale ale pacientului stipulate la art. 8 al Legii 263/2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, inclusiv dreptul la informare.

5.10.RECOMANDĂRI FORMULATE ÎN PROCESUL DE EVALUARE A INTEGRITĂȚII INSTITUȚIONALE

Potrivit art. 13 alin.(1) din Legea nr.325/2013 evaluarea integrității instituționale se desfășoară în 4 etape.

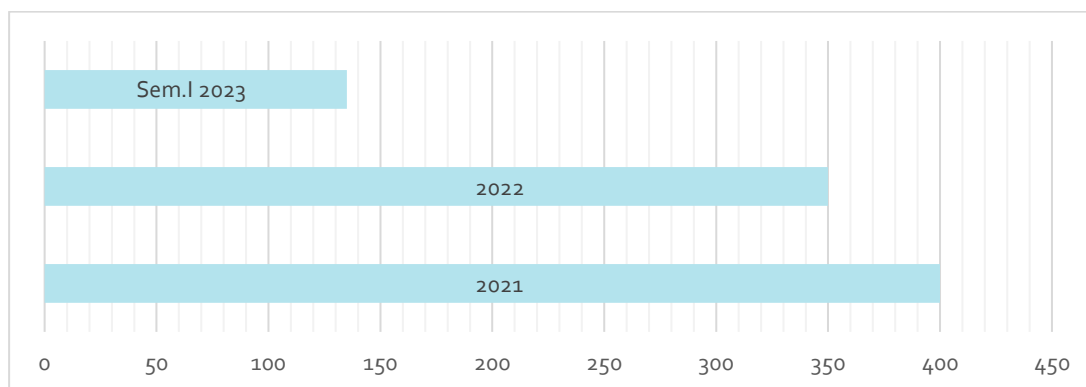
Etapa a patra presupune întocmirea unor cerințe minime, a căror îndeplinire va permite entității publice să reducă manifestările de corupție în rândul agenților publici.

Astfel, în vederea asigurării și menținerii unui climat de integritate instituțională, inclusiv întru excluderea problemelor identificate, entităților evaluate le-a fost oferite **853 recomandări** (vezi fig. nr.3), după cum urmează:

1. Agenției de Mediu (AM) - 71
2. Agenția pentru Supraveghere Tehnică (AST)- 49
3. Colegiul de Ecologie (CE) - 4 (activitatea a fost axată preponderent pe evaluarea nivelului de implementare a politicilor anticorupție)
4. Centrului pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate (CAPCS)– 64
5. Departamentului Înmatricularea Mijloacelor de Transport și Calificarea Conducătorilor Auto al IP ASP (DIMIT și CCA) - 92
6. Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA)- 92
7. Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU)- 58
8. Agenția Rezerve Materiale (ARM) - 43

9. Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale (AGRM) - 12 (activitatea a fost axată preponderent pe evaluarea nivelului de implementare a politicilor anticorupție)
10. Agenția Națională Sănătate Publică (ANSP) - 95
11. Inspectoratul General al Poliției de Frontieră (IGPF)- 51
12. Inspectoratul Național de Securitate Publică (INSP) din cadrul IGP- 31
13. Agenția Navală (AN) - 23
14. ÎS "Calea Ferată a Moldovei"- 42
15. Agenția de Inspectare a Monumentelor (AIM)- 28
16. IMSP SCR „Timofei Moșneaga” – 98

Figura nr. 3 Numărul de recomandări formulate în procesul de evaluare

5.11. PLANURI DE INTEGRITATE ADOPTATE CA URMARE A EVALUĂRII INTEGRITĂȚII INSTITUȚIONALE

Potrivit art.19 alin.(1) din Legea 325/2013, entitatea publică sau, după caz, organul de autoadministrare examinează raportul privind rezultatele evaluării integrității instituționale în termen de 10 zile după primirea lui. Dacă în raportul de evaluare a integrității instituționale se constată riscuri de corupție în cadrul entității publice, entitatea publică sau, după caz, organul de autoadministrare adoptă un plan de integritate în termen de 30 de zile de la primirea raportului.

Planul de integritate va conține: riscurile de corupție (conform raportului); acțiunile de diminuare/excludere a riscurilor; termenele; indicatorii; responsabilii.

Astfel, urmare a evaluării integrității instituționale, în perioada de raport, toate entitățile evaluate au aprobat 16 Planuri de integritate.

5.12. NIVELUL DE IMPLEMENTARE A PLANURILOR DE INTEGRITATE APROBATE DE CĂTRE ENTITĂȚILE EVALUATE

În perioada anului 2021 – 6 luni 2023 de către experții CNA au fost elaborate **29 de rapoarte de monitorizare** privind realizarea planurilor de integritate, care au fost publicate pe pagina web a CNA.

Totodată, în perioada de raport, **11 Planuri de integritate** au fost scoase de sub monitorizarea CNA, urmare a finalizării perioadei de implementare, *vezi informația din tabelul de mai jos.*

Entitățile evaluate a căror Planuri de integritate au fost scoase de sub monitorizare	Nivelul de realizare a Planului de integritate	Mențiuni
2021		
1. Agenția Națională Transport Auto	<i>Acțiuni realizate – 67%</i> <i>Realizate parțial - 3%</i> <i>Nerealizate –30%</i>	
2. Biroul Migrație și Azil (Inspectoratul General pentru Migrație)	<i>Acțiuni realizate – 72%</i> <i>Realizate parțial - 18%</i> <i>Nerealizate –10%</i>	
3. Inspectoratul pentru Protecția Mediului	<i>Acțiuni realizate – 72%</i> <i>Realizate parțial - 21%</i> <i>Nerealizate –7%</i>	
2022		
4. Agenția „Moldsilva”	<i>Acțiuni realizate – 45%</i> <i>Realizate parțial - 17%</i> <i>Nerealizate –38%</i> Notă: În conformitate cu prevederile art. 20 alin. (3) lit. b) din Legea privind evaluarea integrității instituționale nr.325/2013, în luna ianuarie 2022, Planul de integritate a fost considerat eșuat din motive imputabile Agenției „Moldsilva”.	Urmare a declarării Planului de integritate ca eșuat, entitatea și-a aprobat un nou Plan de integritate care a integrat inclusiv acțiunile restante, fiind pus în implementare pe parcursul anului 2022.
5. Colegiu de Ecologie	<i>Acțiuni realizate – 80%</i> <i>Realizate parțial - 20%</i>	
6. Agenția pentru Supraveghere tehnică	<i>Acțiuni realizate - 87,5%</i> <i>Realizate parțial – 12,5%</i>	
7. Agenția Mediului	<i>Acțiuni realizate – 90%</i> <i>Realizate parțial - 4%</i> <i>Nerealizate – 6%, dintre care 2 acțiuni din motive neimputabile entității</i>	
8. Agenția Moldsilva	<i>Acțiuni realizate – 75%</i> <i>Parțial realizate – 15%</i>	
9. Departamentul Înmatriculare a Mijloacelor de Transport și Calificare a Conducătorilor Auto din cadrul ASP	<i>Acțiuni realizate - 88%</i> <i>Realizate parțial - 7%</i> <i>Nerealizate - 5%</i> <i>Notă:</i> Unele acțiuni restante, inclusiv realizate parțial au fost executate integral după finalizarea perioadei de implementarea a Planului de integritate	<i>2 acțiuni</i> ceea ce reprezintă (5%), apreciate ca nerealizate au fost realizate ulterior, pe parcursul anului 2022 <i>2 acțiuni</i> din cele realizate parțial au fost executate integral
6 luni 2023		
10. Centrul pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate (CAPCS).	<i>Acțiuni realizate - 87,5%</i> <i>Realizate parțial – 10%</i> <i>Nerealizate - 3 %</i>	
11. Agenția Rezerve Materiale a MAI	<i>Acțiuni realizate - 88%</i> <i>Realizate parțial – 12%</i>	

5.13. EVALUĂRI REPETATE EFECTUATE

Potrivit art. 20 alin.(1) din Legea nr.325/2013, în vederea creării și menținerii continue a climatului de integritate instituțională, entitățile publice sânt supuse periodic evaluărilor repetate a integrității instituționale, desfășurate în conformitate cu prevederile cap.II, numărul acestora nefiind limitat. Totodată, declararea Planului de integritate ca eşuat sau nerealizării în termen a măsurilor incluse în plan din motive imputabile entității publice, poate servi temei pentru inițierea evaluării repetate a integrității instituționale.

În perioada de raport, au fost inițiate/desfășurate **2 evaluări repetate** urmare a implementării deficitare a măsurilor incluse în planul de integritate din motive imputabile entității, inclusiv a celor aferente politicilor anticorupție.

5.14. CONSECINȚELE REZULTATULUI NEGATIV AL TESTULUI DE INTEGRITATE PROFESIONALĂ

Agencia Națională pentru Siguranța Alimentelor

Decizia de inițiere a testării integrității profesionale în cadrul ANSA și entităților din subordine a fost aprobată la 11 august 2020 și autorizată prin încheierea judecătorului din 18 august 2020 pe un termen de 6 luni.

Prin încheierea instanței de judecată din 26.07.2021 au fost apreciate rezultatele testării integrității profesionale ale *39 agenți publici* din cadrul Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor și entităților din subordine după cum urmează:

- au înregistrat rezultat negativ al testului de integritate profesională, încălcând prevederile art.7, alin.(2), lit.a) de neadmitere a manifestărilor de corupție - *8 persoane*;
- au înregistrat rezultat pozitiv – *9 persoane*;
- au înregistrat rezultat neconcludent – *22 persoane*.

În cadrul testării integrității profesionale au fost transmise mijloace bănești și bunuri în sumă totală de 4957,45 lei, care au fost restituite benevol de către agenții publici testați.

Suplimentar, consemnăm faptul că printre agenții publici care au înregistrat rezultat negativ al testului de integritate profesională sânt agenții publici atât de nivel de execuție, cât și de nivel de conducere.

Agenților publici din cadrul ANSA și entităților din subordine care au picat testul de integritate profesională au fost aplicate următoarele sancțiuni disciplinare: *mustrare aspră-1; destituire din funcție-7*.

Agencia Națională pentru Sănătate Publică

Decizia de inițiere a testării integrității profesionale în cadrul ANSP și entităților din subordine a fost aprobată la 22 februarie 2021 și autorizată prin încheierea judecătorului din 01 martie 2021, pe un termen de 6 luni.

Prin încheierea instanței de judecată din 29.11.2021 au fost apreciate rezultatele testării integrității profesionale ale *36 agenți publici* din cadrul Agenției Naționale pentru Sănătatea Publică și entităților din subordine după cum urmează:

- au înregistrat rezultat negativ al testului de integritate profesională, încălcând prevederile art.7, alin.(2), lit.a) de neadmitere a manifestărilor de corupție - *7 persoane*;
- a înregistrat rezultat negativ al testului de integritate profesională, încălcând prevederile art.7, alin.(2), lit.b) *de denunțare imediată organelor competente a oricărei tentative de a fi implicat în manifestări de corupție* – *1 persoană*;
- au înregistrat rezultat pozitiv – *7 persoane*;
- au înregistrat rezultat neconcludent – *21 persoane*.

În cadrul testării integrității profesionale au fost transmise mijloace bănești și bunuri în sumă totală de 3100 lei.

Agenților publici au fost aplicate următoarele sancțiuni disciplinare: *concedierea din funcție publică – 6; mustrarea aspră – 1; mustrare – 5 și avertisment - 7. În premieră, a fost sancționat un agent public care nu a fost supus testului de integritate profesională, însă entitatea publică examinând înregistrările audio/video a testelor de integritate profesională a constatat încălcări în activitatea de serviciu a agentului public.*

Inspectoratul național de securitate publică

Decizia de inițiere a testării integrității profesionale în cadrul INSP a fost aprobată la 24 august 2021 și autorizată prin încheierea judecătorului din 07.09.2021 pe un termen de 6 luni.

Raportul privind rezultatele testării integrității profesionale a fost prezentat Inspectoratului General al Poliției la 05.07.2022. În cadrul Inspectoratului național de securitate publică au fost înregistrate 93 rezultate ale testării integrității profesionale după cum urmează:

- au înregistrat rezultat negativ al testului de integritate profesională, încălcând prevederile art.7, alin.(2), lit.a) de neadmitere a manifestărilor de corupție - 69 persoane;
- au înregistrat rezultat negativ al testului de integritate profesională, încălcând prevederile art.7, alin.(2), lit.b) de denunțare imediată organelor competente a oricărei tentative de a fi implicat în manifestări de corupție – 14 persoane;
- au înregistrat rezultat pozitiv – 2 persoane;
- au înregistrat rezultat neconcludent – 8 persoane.

În cadrul testării integrității profesionale au fost transmise mijloace bănești în sumă totală de 14200 lei și 150 euro.

Anchetele de serviciu în privința agenților publici, care au picat testul de integritate profesională au fost suspendate din motivul contestării rezultatelor testelor de către agenții publici testați în instanța de judecată.

5.15. TESTE DE INTEGRITATE PROFESIONALĂ CONTESTATE

Din cadrul **ANSA** au fost contestate sancțiunile disciplinare sub formă de destituire din funcție publică de către 3 agenți publici. Drept urmare, la un agent public cererea a fost respinsă în a doua instanță, iar la ceilalți doi agenți publici cererea a fost respinsă în prima instanță.

Din cadrul **ANSP** au fost contestate sancțiunile disciplinare sub formă de concediere din funcție publică de către 3 agenți publici. La un agent public cererea a fost respinsă în două instanțe. La alt agent public cererea a fost respinsă în prima instanță, apelul se examinează. La un agent public cererea se examinează în prima instanță, prima ședință fiind fixată la 20.02.2024 (cererea a fost depusă la 17.03.2023).

Din cadrul **INSP** 72 de agenți publici au contestat rezultatele testării integrității profesionale în instanța de judecată. Cererile au fost depuse în lunile iulie-septembrie 2022, însă în mare parte primele ședințe pe dosare au fost fixate pentru lunile februarie-martie a anului 2024, din motivul că instanța nu a avut grefier.

La moment în prima instanță au fost emise 12 hotărâri în privința a 13 persoane, prin care cererile reclamantilor au fost respinse ca fiind neîntemeiate.

5.16. IMPACTUL EVALUĂRII INTEGRITĂȚII INSTITUȚIONALE ASUPRA PROCESELOR SOCIAL-ECONOMICE

Evaluarea integrității instituționale a avut impact asupra:

- **bunei guvernări, calității serviciilor publice, inclusiv integrității instituționale și profesionale.** Urmare a evaluării integrității instituționale au fost modificate sau aprobate un șir de acte normative departamentale, ajustate fișele de post, inclusiv au fost elaborate și promovate proiecte de legi pentru modificarea unor acte normative, îmbunătățite o serie de procese de lucru, excluse unele practici vicioase în activitatea entităților care generau abuzuri. Astfel, contribuind la îmbunătățirea bunei guvernări în sectorul public prin asigurarea integrității instituționale și profesionale ale agenților publici, la garantarea unor servicii publice de calitate, inclusiv la protejarea unor drepturi fundamentale ale omului.

- **mediului de afaceri și dezvoltării acestuia.** Instrumentul de evaluare a integrității instituționale a avut un impact favorabil și asupra mediului de afaceri, deoarece urmare a procesului de evaluare a fost îmbunătățită procedura de eliberare a unor acte permissive din domeniul mediului și sănătății publice, a fost exclusă practica de eliberare abuzivă a unor avize sanitare/acte permissive/autorizații sanitare de funcționare, inclusiv asigurată implementarea conformă a conceptului de ghișeu unic de către entitățile evaluate etc.

De menționat că în anul 2022, urmare a desfășurării procesului de evaluare a fost încetată eliberarea unor avize sanitare pentru unele produse alimentare care nu țineau de domeniul de competență ale ANSP, inclusiv pentru unele domenii/activități nereglementate de cadrul normativ în vigoare. Evidențiem că în procesul de evaluare s-a constatat eliberarea abuzivă a avizelor sanitare la certificatul de urbanism pentru proiectare în alte cazuri decât cele prevăzute la art.6 alin.(2) din Legea nr.163/2010 privind autorizarea executării lucrărilor de construcție. De menționat că pentru a legaliza eliberarea acestor avize, MSMPS a aprobat în anul 2020 o *Instrucțiune metodică cu privire la organizarea avizării sanitare în domeniul sistematizării și amenajării localităților*, normele căreia s-au constatat în procesul de evaluare a fi excesive și lacunare. Astfel, în temeiul acestui act normativ departamental, ANSP și-a extins abuziv sfera de competență, eliberând excesiv următoarele avize sanitare: *Avizul sanitar privind atribuirea terenului pentru construcție/reconstrucție; Avizul sanitar la proiect; Aviz sanitar privind schimbarea destinației construcțiilor; Avizul sanitar la recepția finală.* Pentru a stopa practica de eliberare arbitrară a acestor avize, la solicitarea CNA, Ministerul Sănătății a abrogat în luna martie 2022 instrucțiunea vizată. Suplimentar, a fost exclusă practica excesivă de avizarea sanitară a studiilor de fezabilitate pentru amplasarea anumitor obiective, proiecte, centre etc., din considerentul că asemenea tip de serviciu sanitar/act permisiv nu este reglementat de legislația specială. Situația dată este valabilă și pentru autorizațiile sanitare de funcționare care erau eliberate arbitrar pentru unele activități nereglementate de legislația sanitară. De menționat că aceste premise puteau servi drept temei pentru admiterea unor abuzuri la efectuarea controalelor de stat.

Complementar, urmare a recomandărilor CNA, ANSP a elaborat și prezentat Ministerului Sănătății spre promovare regulamente sanitare pentru unele produse și servicii supuse autorizării sanitare pentru care nu erau aprobate norme sanitare. Astfel, în procesul de evaluare s-a constatat că acest vid legislativ făcea imposibilă, formală sau discreționară procedura de autorizare a unui șir de produse și servicii.

Totodată, la recomandarea CNA au fost înaintate propuneri de operare a modificărilor la Legea nr.10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice.

Corespunzător, prin Lenea nr.216 din 20.07.2023, (MO287-290/03.08.2023, art.506; în vigoare din 03.11.2023), a fost modificată Legea nr.10-XVI din 03.02.2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice și anume:

- a fost completat art.2 cu noțiuni de „notificare” și „înregistrare de stat”;
- a fost revizuit art.21 privind organizarea autorizării sanitare;
- a fost abrogat art. 23, iar art.32 a fost modificat;
- a fost modificat art.24 în redacție nouă;
- a fost modificat art.23² și ajustat la normele art.4 alin.(6) din Legea nr.163/2010;
- a fost modificată Anexa nr.1 prin care sunt indicate expres produsele, echipamentele și tehnologiile, care necesită a fi supuse avizării sanitare;
- a fost completată și ajustată Anexa nr.2 prin care s-a stabilit expres obiectivele și serviciile supuse procedurii de autorizare sanitară de funcționare.

La fel, în procesul de evaluare s-a recomandat revizuirea Nomenclatorului actelor permiseive (Anexa nr.1 la Legea nr.160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător) în parte ce vizează actele permiseive eliberate de ANSP.

Astfel, prin Legea nr.216 din 20.07.2023, (MO287-290/03.08.2023, art.X, în vigoare din 03.11.2023), a fost modificată Legea nr.160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, și anume: Capitolul III din Anexa nr. 1 la Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 170–175, art. 494), după cum urmează:

- la poziția 28, coloana a doua va avea următorul cuprins: „Certificat de înregistrare a produselor biocide; a suplimentelor alimentare, altele decât cele care conțin exclusiv vitamine și/sau minerale; a produselor alimentare noi”;
- la poziția 29 coloana a doua, cuvintele „a obiectivelor” se exclud;
- la poziția 30, coloana a doua va avea următorul cuprins: „Aviz sanitar pentru produse cu impact asupra sănătății publice”.

Impactul implementării actului normativ vizează prevenirea și combaterea corupției în cadrul entităților evaluate, inclusiv:

dezvoltarea și menținerea climatului de integritate instituțională

asigurarea integrității profesionale prin respectarea normelor de etică și de integritate profesională;

implementarea eficientă a măsurilor de control al integrității în sectorul public de către conducătorul entității publice, dar și de aplicare a sancțiunilor în cazul lipsei acestora;

identificarea, evaluarea și înlăturarea riscurilor de corupție în activitatea entităților publice, dar și a factoriilor care îi generează;

aprobarea și implementarea eficientă a planurilor de integritate care va permite reducerea manifestărilor de corupție în rândul agenților publici

Urmare a finalizării procesului de evaluare, toate entitățile publice evaluate și-au aprobat și pus în aplicare planurile de integritate, iar despre măsurile întreprinse au informat semestrial CNA.

Cu privire la impactul testelor de integritate profesională, se menționează că au fost înregistrate cazuri când agentul public care a înregistrat rezultate negative la testul de integritate și a fost eliberat din serviciu, a încercat să se angajeze în alte entități publice, iar ca rezultat, conducătorul entității publice/angajatorul a refuzat angajarea acestuia din motiv că certificatul de cazier eliberat de CNA atesta faptul că agentul public a fost supus testului de integritate profesională și a înregistrat rezultat negativ pentru implicarea în manifestări de corupție.

5.17. IMPACTUL IMPLEMENTĂRII LEGII NR. 325/2013 DE CĂTRE SERVICIUL DE INFORMAȚII ȘI SECURITATE

Evaluarea integrității instituționale în privința CNA și testarea integrității profesionale ale angajaților acestuia, precum și în privința angajaților Serviciului de Informații și Securitate **NU AU FOST EFECTUATE.**

Referitor la subiectul privind **stabilirea realizării scopului actului normativ și dacă în procesul de implementare au apărut unele consecințe neprevăzute sau negative care au influențat atingerea scopului prezentei legi**, menționăm că, în pofida faptului că metodele practice (testarea integrității profesionale) nu au fost aplicate, identificarea riscurilor de corupție în cadrul Serviciului s-a efectuat cu ajutorul metodelor analitice și prin implementarea actelor normative departamentale în scopul sporirii responsabilității conducătorilor și efectivului din subordine pentru dezvoltarea, menținerea și consolidarea climatului de integritate profesională.

În viziunea SIS scopul Legii vizate a fost atins **parțial**, dat fiind faptul că, în perioada de referință, nu au fost constatate incidente de integritate.

Cu referire la **identificarea existenței dificultăților în procesul de implementare a actului normativ și identificarea cauzelor care generează inaplicabilitatea actului normativ** remarcăm că, prin Hotărârea nr. 37 din 07.12.2021, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional articolul 343⁸, textul „și de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională” a articolului 343⁶ din Codul de procedură civilă și alineatele (2), (3) și (4) din articolul 17 al Legii nr.325/2013 privind evaluarea integrității instituționale. Totodată, Curtea a stabilit anumite soluții provizorii și a emis o Adresă Parlamentului în vederea modificării legislației în domeniul evaluării integrității instituționale în conformitate cu raționamentele hotărârii pronunțate. SIS a remarcat că până la etapa actuală n-au au fost operate modificările conchise, astfel, creând incertitudini și impedimente în procesul de aplicare a Legii vizate. La problema abordată Ministerul Justiției¹⁵ a informat că a inițiat procesul de elaborare a proiectului de lege pentru modificarea Codului de procedură civilă nr. 225/2003¹⁶ având ca obiect de reglementare înlăturarea neajunsurilor și ajustarea cadrului normativ, precum și asigurarea executării unor Hotărâri ale Curții Constituționale. În cadrul acestui proiect de lege se vor opera modificări și în *Legea nr. 325/2013* în vederea executării *Hotărârii Curții Constituționale nr. 37/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr.325/2013 și din Codul de procedură civilă nr. 225/2003.*

Subsecvent MJ a informat că *Hotărârea Guvernului nr. 767/2014 pentru implementarea Legii nr.325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale*, va fi ajustată ulterior adoptării cadrului normativ primar.

În ceea ce privește **necesitatea întreprinderii măsurilor de ordin juridic**,

¹⁵ Scrisoarea Nr. 03/6135 din 10.07.2023

¹⁶ <https://justice.gov.md/ro/content/anunt-cu-privire-la-initierea-modificarii-codului-de-procedura-civila-al-republicii-moldova>

procedural, material și financiar, inclusiv uman pentru a consolida instrumentul de evaluare a integrității instituționale reiterăm că, în vederea evitării confuziilor/neclarităților aplicabilității Legii nr. 325/2013 și înlăturării unui vid legislativ, se impune necesitatea modificării prevederilor legale declarate neconstituționale, urmând a fi executată Adresa din Hotărârea Curții Constituționale nr.37 din 07.12.2021¹⁷.

Aderent, subliniem că, în scopul implementării prevederilor legii menționate a fost elaborat și aprobat Regulamentul privind evaluarea integrității instituționale a Serviciului de Informații și Securitate a Republicii Moldova, precum și Regulamentul privind testarea integrității profesionale a angajaților Centrului Național Anticorupție care, actualmente, este supus procedurii de modificare. De asemenea, pentru anul 2023, este preconizată elaborarea și implementarea Planului de politici privind integritatea instituțională în cadrul Serviciului.

Referitor la **subiectul asigurării integrității instituționale a testorilor și dacă sunt supuși controlului special**, menționăm că, în cadrul subdiviziunii de securitate internă a SIS, personalul care urmează să efectueze testările este supus unui control special, inclusiv cu aplicarea detectorului comportamentului simulat (poligraf).

Relativ la **numărul certificatelor de cazier** privind integritatea profesională eliberate, consemnăm că, în perioada de referință au fost eliberate 21 certificate de cazier privind integritatea profesională solicitate la angajare în cadrul SIS, precum și 37 certificate de cazier privind integritatea profesională în privința agenților publici din cadrul CNA.

5.18. DIFICULTĂȚI ÎN PROCESUL DE IMPLEMENTARE A ACTULUI EVALUAT

Una dintre dificultățile identificate în procesul de implementare a actului normativ se referă la conflictele interne de norme, inclusiv la ambiguitățile care au fost sesizate în practică în procesul desfășurării evaluării integrității instituționale.

În acest sens, sunt prezentate normele deficitare/ambigui aferente Legii nr.325/2013:

1. Articolul 9. Drepturile și obligațiile instituției care evaluează integritatea

Articolul 9. alin.(1) nu prevede dreptul entității care efectuează evaluarea integrității să efectueze vizite de documentare, deși acestea sunt prevăzute de *Metodologia de identificare a riscurilor de corupție în cadrul entităților publice, de identificare a agenților publici expuși acestor riscuri și de analiză a factorilor de risc care le generează, aprobată prin Ordinul CNA nr. 50 din 20 martie 2018*. Din aceste considerente, s-a propus a fi completat articolul 9. alin.(1) cu norme privind efectuarea vizitelor de documentare la entitatea publică supusă evaluării integrității instituționale.

Necesitatea realizării vizitelor de documentare derivă din prevederile art.13 alin.(4) care vizează realizarea etapei a treia de evaluare. Astfel, potrivit normelor, etapa a treia se realizează prin descrierea riscurilor de corupție identificate la etapa întâi și, după caz, confirmate în cadrul testării integrității profesionale la etapa a doua a evaluării, precum și prin analiza factorilor de risc care sporesc probabilitatea materializării acestor riscuri. Analiza dată se face conform următoarelor tipuri ale factorilor de risc: factori externi – factori de risc aflați în afara controlului entității publice; factori interni – factori de risc organizaționali, de control și sancționare din sfera de control a entității publice, care sînt rezultatul acțiunilor sau inacțiunilor acesteia; factori operaționali – factori ce apar în

¹⁷ https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_37_2021_41g_2021_rou.pdf

procesul de lucru în cadrul entității publice; factori individuali – factori ce pot motiva un anumit agent public să admită manifestări de corupție și să acționeze contrar climatului de integritate instituțională.

În contextul celor relatate supra, se menționează că factorii de risc organizaționali și operaționali pot fi analizați doar în cadrul vizite de documentare la entitatea publică.

Totodată, potrivit Metodologiei, aprobată prin Ordinul CNA nr. 50/2018, vizita de documentare urmărește obiectivele de:

a) verificare a implementării politicilor și procedurilor anticorupție, inclusiv prin consultarea actelor departamentale interne aprobate și a înscrisurilor din registrele de evidență a avertizărilor de integritate, de evidență a cadourilor, a denunțurilor influențelor necorespunzătoare, a informațiilor cu privire la raportarea conflictelor de interese, analiza măsurilor disciplinare, analiza petițiilor cetățenilor și modalităților de soluționare a acestora;

b) verificare a implementării Standardelor Naționale de Control Intern, aprobate prin Ordinul MF nr.189 din 05.11.2015, în vederea analizei procesului de management al riscurilor de corupție (registru instituțional al riscurilor);

c) analiză a activităților vulnerabile, inclusiv conformitatea actelor departamentale, regulamentelor de activitate și fișelor de post ale agenților publici implicați în aceste activități cu atribuțiile, drepturile și obligațiile entității publice.

2. Articolul 12. Inițierea evaluării integrității instituționale s-a propus a fi completat cu un nou aliniat privind condiționalitățile care pot influența numărul entităților publice selectate pentru a fi supuse evaluării integrității instituționale.

Se menționează că subiecți ai Legii 325/2013 sunt toate entitățile publice, specificate în Legea integrității nr.82/2017:

a) autoritate publică, autoritate centrală, autoritate publică centrală de specialitate, autoritate publică locală, precum și de structură organizațională de pe lângă sau din sfera de competență a acestora;

b) autoritate, instituție, organ, organizație, oficiu sau agenție de stat, autonomă, independentă, de autoadministrare și/sau de reglementare;

c) Curte Constituțională, instanță de judecată, procuratură;

d) întreprindere de stat sau municipală, societate pe acțiuni în care statul deține pachetul majoritar de acțiuni.

Pe de altă parte, resursele umane ale CNA implicate în evaluarea integrității instituționale sunt extrem de limitate (4 funcții de execuție). Anual, Direcția evaluare instituțională a CNA are capacitate de a finaliza procesul de evaluare la cel puțin 4 entități publice, iar în mediu 5-6. Acest număr este unul relativ mic în coraport cu numărul total de entități specificate supra.

Suplimentar, se menționează că art.20 alin. (1) din Legea 325/2013 reglementează că „în vederea creării și menținerii continue a climatului de integritate instituțională, entitățile publice sînt supuse periodic evaluărilor repetate a integrității instituționale, numărul acestora nefiind limitat”.

Luând în considerație numărul limitat de resurse umane ale CNA care efectuează evaluarea integrității instituționale, realizarea acestui obiectiv practic este imposibilă. Pe parcursul anilor 2018-2023 doar în privința a două entități publice a fost inițiată evaluarea repetată.

De menționat că instrumentul de evaluare este unul destul de complex care implică timp și resurse, astfel că perioada de timp în care se desfășoară acest proces este determinată de complexitatea structurii organizaționale a entității, numărul activităților vulnerabile selectate pentru a fi evaluate, precum și alte împrejurări aferente procesului de evaluare.

Din aceste considerate, numărul instituțiilor evaluate sau reevaluate este strict dependent de circumstanțele descrise supra, inclusiv de resursele umane disponibile ale Centrului.

3. Prevederile art.13 „Etapale evaluării integrității instituționale” alin. (1) lit.d) s-au propus a fi modificate din considerentul că sunt în conflict cu normele art.18 alin. (1).

În acest sens, de menționat că conflictul de norme reprezintă o incompatibilitate și este un impediment în aplicarea corectă a prevederilor normative.

Astfel, unul din argumentele din care rezidă necesitatea acestor modificări constă în faptul că în cadrul aplicării acestui instrument se analizează și evaluează nu doar climatul de integritate instituțională, asigurat de către conducător, ci și factorii de risc externi, interni, operaționali și individuali. Astfel, în vederea înlăturării problemelor identificate de către experții CNA, recomandările formulate vizează nu doar politicile anticorupție ci și îmbunătățirea proceselor administrative și operaționale, inclusiv modificarea cadrului normativ de reglementare.

4. Articolul 18. Raportul privind rezultatele evaluării integrității instituționale și materialele probatorii

La art.18 alin.(6) este prevăzut că versiunea depersonalizată a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale este făcută publică pe pagina web oficială a instituției care evaluează integritatea instituțională, concomitent cu transmiterea versiunii complete a raportului de evaluare.

De menționat că normele care prevăd publicarea raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale „concomitent” cu transmiterea versiunii complete a raportului de evaluare se constată a fi lacunare. În acest caz, putem vorbi despre lipsa unui termen administrativ concret de publicare pe pagina web oficială a CNA.

Lipsa termenelor concrete întotdeauna lasă loc pentru interpretări, astfel, atunci când acesta nu este expus clar sau este stabilit în dependență de niște condiții confuze ori ambigui, pot apărea premise pentru stabilirea diferitor termene în dependență de circumstanțe.

Pe de altă parte, stabilirea nejustificată a unor termene prea scurte duce inevitabil la încălcarea lor. Astfel, se prezumă că normele care reglementează că „versiunea depersonalizată a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale este făcută publică pe pagina web oficială a instituției care evaluează integritatea instituțională, concomitent cu transmiterea versiunii complete a raportului de evaluare”, instituie un termen de publicare prea scurt, adică de o zi sau chiar de câteva ore din momentul înregistrării raportului în cancelaria CNA.

Din aceste considerente, s-a propus modificarea normelor art.18 alin.(6) din Legea nr. 325/2013.

5. Articolul 19. Acțiunile entității publice după primirea raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale

Articolul 19 alin. (3) din Legea nr.325/2013 prevede că „Planul de integritate urmează a fi implementat în termen de 60 de zile din momentul adoptării, asigurând, cel puțin, îndeplinirea recomandărilor/cerințelor minime formulate în raportul privind rezultatele evaluării integrității instituționale”.

În acest context, de menționat că termenul de 60 de zile stabilit la art.19 alin.(3) pentru implementarea Planului de integritate este unul prea mic și nu poate asigura realizarea indicatorilor de impact stabiliți pentru măsurile din plan.

De menționat că planul de integritate integrează un șir de măsuri care derivă din recomandările experților CNA, urmare a problemelor identificate în procesul de evaluare. Astfel, în mediul un plan de integritate poate include 40 de acțiuni, indicatorii cărora de regulă țin de consolidarea climatului de integritate, îmbunătățirea proceselor de lucru, ajustarea sau modificarea cadrului normativ, inclusiv departamental etc. Corespunzător, termenul de 60 de zile este unul ireal pentru a putea executa calitativ și integral măsurile incluse în planul de integritate.

Din acest considerente, este necesar ca termenul de 60 de zile prevăzut la articolul 19 alin. (3) să fie modificat.

Totodată, este indispensabil ca prevederile alin.(6) care prevăd „La expirarea termenului prevăzut la alin.(3), entitatea publică sau, după caz, organul de autoadministrare întocmește un raport cu privire la implementarea planului de integritate, pe care îl publică pe pagina sa web oficială și îl transmite instituției care a evaluat integritatea instituțională” să fie substituite cu: *„Entitatea publică sau, după caz, organul de autoadministrare va întocmi semestrial un raport cu privire la implementarea planului de integritate, pe care îl va transmite instituției care a evaluat integritatea instituțională și-l va publica pe pagina sa web oficială”*.

Această substituție este necesară pentru a reglementa mai clar termenul de raportare a entităților evaluate privind măsurile realizate din planul de integritate, inclusiv pentru a **planifica și organiza termenul de executare a acțiunilor din plan.**

6. Art. 20 alin.2) și 3) al Legii 325/2013

Analizând reglementările art. 20 alin.2) și 3) al Legii 325/2013 se atestă că acestea nu prevăd expres cuantumul minim sau maxim ale acțiunilor Planului de integritate necesare a fi realizate, pentru a putea permite aprecierea obiectivă dacă Planul de integritate a fost implementat cu succes sau eșuat. Corespunzător, sintagmele „...majoritatea acestora au fost realizate, cu unele excepții care nu pot fi imputate entității publice”, „nerealizării în termen a măsurilor incluse în plan din motive imputabile entității publice” sunt discreționare și nu oferă o claritate ce ține de aprecierea obiectivă a progresului în acest sens.

Pentru a putea estima nivelul de implementare a acțiunilor planurilor de integritate, CNA recurge la calcularea procentuală a activităților planificate și realizate de fapt de către entitățile publice. De menționat că această metodă de calculare a ratei (în %) este una aplicată față de toate planurile de acțiuni, inclusiv la nivel național, la evaluarea cantitativă a nivelului de realizare măsurilor din aceste planuri.

Prin urmare, în cazul în care entitatea va realiza doar 30 la sută din acțiunile planificate, iar restul acțiunilor fiind nerealizate din motive neimputabile entității, cum ar fi: instabilitatea politicului (reorganizări instituționale, schimbarea frecventă a miniștrilor, numirea unor șefi interimari pe perioade scurte de timp, nepromovarea premeditată de către politic a unor proiecte de modificare a cadrului normativ etc.), cum va putea fi apreciat Planul de integritate în acest sens, dacă a fost unul implementat cu succes sau eșuat.

Așadar, urmare a faptului că actualul cadru normativ este unul lacunar și discreționar la aspectele ce țin de aprecierea obiectivă a nivelului de implementare a Planurilor de integritate (care să permită estimarea acestora ca fiind realizate cu succes sau eșuate), CNA își realizează această obligație prin aprecierea reală a indicatorilor de monitorizare pentru fiecare acțiune în parte, cu estimarea tuturor circumstanțelor de fapt care au împiedicat realizarea conformă a unor acțiuni sau nerealizarea acestora.

Totodată, luând în considerație faptul că media de realizarea a Planurilor de integritate este de peste 75%, acestea nu pot fi calificate ca eşuate sau implementate cu succes, până nu vor fi operate modificări la art. 20 alin. (2) și (3) din Legea nr.325/2013.

Mai mult, pentru a putea solicita sancționarea conducătorului pentru implementarea deficitară a planului de integritate, este necesar un temei juridic bine argumentat, astfel încât să nu rămână loc de interpretări abuzive.

În concluzie, reglementările art.20 alin.2) și 3) al Legii 325/2013 nu prevăd expres cuantumul minim sau maxim ale acțiunilor Planului de integritate necesare a fi realizate, pentru a putea permite aprecierea obiectivă a Planului de integritate ca fiind unul implementat cu succes sau eşuat.

Din aceste considerente, s-a propus includerea unui criteriu cuantificare de „trei pătrimi”. Totodată, urmare a obiecțiilor descrise supra intervine necesitatea ca alin.(3) litera c) și alin. (6) să fie excluse.

În vederea înlăturării problemelor sesizate în procesul de implementare a Legii nr.325/2013, Centrul a elaborat propuneri de îmbunătățire a legii, reieșind din practica acumulată, care au fost remise în adresa parlamentului.

Astfel că urmare a aprobării de către Parlament a proiectului de modificare a Legii nr.325/2013, aceste deficiențe vor fi înlăturate. Proiect de lege pentru modificarea Legii nr.325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale, care are drept scop ajustarea Legii nr.325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale în conformitate cu prevederile Hotărârii Curții Constituționale nr.37 din 07.12.2021, a fost transmis Ministerului Justiției spre promovare (scrisoare nr. 06/2-2766 din 13.05.2022), precum și Parlamentului (scrisoarea nr.06/2/777 din 18.01.2023).

Totodată, la solicitarea Comisiei parlamentare securitate națională, apărare și ordine publică CSN 10 nr. 280 din 11.09.2023, privind prezentarea priorităților, inclusiv legislative pentru perioada septembrie – decembrie 2023, Centrul a înaintat prin demersul nr. 17/04-14188 din 12.09.2023, proiectele de acte normative necesare a fi promovate, inclusiv proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 325 din 23.12.2013 privind evaluarea integrității instituționale.

Cu referire la factorii de risc externi care generează riscuri de fraudă și corupție, identificați în procesul de evaluare a integrității instituționale, se menționează că aceștia de regulă se află în afara controlului entității publice evaluate. Din aceste considerente, recomandările de înlăturare, care permit reducerea manifestărilor de corupție în rândul agenților publici, formulate de către CNA, nu se regăsesc în planul de integritate aprobat de entitatea evaluată. Acest fapt însă, poate duce la materializarea unor riscuri de corupție, inclusiv la compromiterea climatului de integritate instituțională și a integrității în sectorul public. **Corespunzător, se impune completarea Legii 325/2013 cu norme care să prevadă obligația de înlăturare a factoriilor de risc externi identificați în procesul de evaluare, care sunt sub controlul altor entități publice, prin includerea în planul anual de activitate al acestora a recomandărilor formulate în procesul de evaluare și informarea anuală a instituției care a evaluat integritatea instituțională despre progresele înregistrate.** De menționat că modificarea cadrului normativ în acest sens, va permite excluderea circumstanțelor care permite, încurajează sau provoacă apariția manifestărilor de corupție în cadrul entității publice implementatoare sau care le perpetuează.

Adițional, se evidențiază o altă dificultate aferentă procesului de implementare a Legii 325/2013 care se referă la recuperarea mijloacelor bănești transmise agentului public în cadrul testului de integritate profesională. Astfel, potrivit art.21, alin.(4) din Legea 325/2013

bunurile primite în cadrul testării integrității profesionale sau contravaloarea acestora se restituie/se recuperează de către agentul public testat care le-a primit. Atunci când rezultatele testelor de integritate profesională se apreciau de către instanța de judecată, judecătorul se expunea și referitor la mijloacele bănești transmise în cadrul testului și în cazul în care agentul public nu restituia benevol mijloacele bănești, hotărârea se transmitea spre executare silită executorului judecătoresc. La moment, odată cu transmiterea rezultatelor testării integrității profesionale entității publice supuse evaluării integrității instituționale agenților publici se stabilește termen pentru restituirea benevolă a mijloacelor bănești. În caz contrar, CNA este obligat să se adreseze către instanța cu cererea de recuperare a mijloacelor bănești.

În cazul agenților publici din cadrul Inspectoratului național de securitate publică, CNA a intervenit în cadrul proceselor în care se examinează contestațiile rezultatelor testelor de integritate profesională cu cerere reconvențională prin care se solicită recuperarea mijloacelor bănești. Prin încheiere instanța a reținut că pârâtul în acțiunea în contencios administrativ este exclusiv autoritatea publică, din care motive a declarat cererea reconvențională ca fiind inadmisibilă. Centrul a argumentat că subiect al testului de integritate profesională este agent public, reprezentant al autorității publice, din numele căreia acesta își exercită atribuțiile de serviciu în cadrul testului de integritate profesională. Mai mult decât atât, faptul primirii de către agentul public a mijloacelor bănești în cadrul testului de integritate profesională, confirmă implicarea acestuia în manifestări de corupție și justifică aprecierea rezultatului testului ca fiind negativ.

Astfel, în opinia CNA, instanța de judecată, examinând cererea agentului public, prin care se contestă Raportul privind rezultatele testării integrității profesionale, nu poate să se expună doar parțial asupra legalității actului emis, urmând se expună și referitor la mijloacele bănești transmise în cadrul testului de integritate profesională. Acțiunea inițială și cererea reconvențională sânt în conexiune, iar judecarea lor simultană ar duce la soluționarea rapidă și justă a litigiului.

Reieșind din faptul că cererile reconvenționale au fost declarate inadmisibile, CNA va fi obligat să se adreseze separat cu o acțiune civilă împotriva agentului public testat (după viza de reședință a acestuia) pentru recuperarea mijloacelor bănești, ceea ce va implica resurse financiare, umane și timp.

Următorul **aspect problematic vizează numărul limitat de resurse umane** care desfășoară activitatea de evaluare a integrității instituționale.

Evaluarea integrității instituționale reprezintă un instrument pro-activ de prevenire a manifestărilor de corupție în activitatea entităților publice, prin identificarea riscurilor de corupție și de analiză a factorilor care le generează, probarea acestor riscuri prin aplicarea testului de integritate profesională, precum și oferirea recomandărilor de înlăturare a deficiențelor constatate. Instrumentul de evaluare este unul dintre cele mai recente și moderne metode menite să îmbunătățească buna guvernare în sectorul public prin asigurarea integrității instituționale și profesionale ale agenților publici. Totodată, poate responsabiliza entitățile publice, consolida climatul de integritate instituțională și diminua riscurile de corupție în anumite domenii.

Reieșind din cele menționate, este **oportun ca anual să fie supuse evaluării integrității instituționale/evaluării repetate un număr mai mare de entități publice**. Acest fapt însă este posibil prin instituirea unui număr mai mare de resurse umane, care ar oferi posibilitatea de extindere și consolidare a activității de evaluare.

5.19. DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ ÎN DOMENIU

Instruiri realizate în domeniu și beneficiarii

Pe parcursul perioadei raportate, angajații CNA au participat la **86** de activități care s-au desfășurat în țară și în străinătate.

În perioada de referință angajații Direcției evaluare instituțională și Direcției testarea integrității nu au beneficiat de careva instruiți externe în domeniul evaluării riscurilor de corupție/testării integrității profesionale. Totodată, angajații Direcției evaluare instituțională și Direcției testarea integrității au participat la:

- Conferința anuală EPAC, cu intervenție la panelul „Evaluarea riscurilor de corupție – instrument de prevenire”
- Conferința internațională, organizată de Agenția de Prevenire și Combatere a Corupției din Republica Serbia, dedicată domeniului evaluării externe a riscurilor de corupție;
- Conferința anuală „Controlul intern managerial” organizat de MF.
- Conferința internațională „Experiența practică în testarea integrității profesionale”, care a avut loc în Budapesta, Ungaria.
- Masa rotundă „Rezultatele desfășurării misiunii de audit intern orizontal pe tematica de interes comun „Sunt stabilite și aplicate măsurile obligatorii de asigurare și consolidare a integrității instituționale în cadrul autorităților administrației publice centrale”, organizată de Ministerul Finanțelor;
- Masa rotundă "Cum putem reforma sectorul companiilor de stat?" organizată de Expert-Grup;

CNA a desfășurat **879** de activități de instruire în domeniile integrității și anticorupție pentru **40 643** de persoane. Activitățile de educare și sensibilizare în sectorul public s-au desfășurat atât în cadrul entităților publice, Centrelor de Instruire ale instituțiilor publice, cât și în cadrul campaniilor de sensibilizare și informare.

Alte informații în acest sens sunt prevăzute în Rapoartele de activitate ale CNA care sunt publicate pe pagina web¹⁸

Instruiri pentru CNA în perfecționarea capacităților în domeniul evaluării integrității instituționale

În perioada anilor 2021- 6 luni 2023, Direcția evaluare instituțională a beneficiat de circa 60 de instruiți interne, în cadrul cărora au fost studiate următoarele tematici: *Reflecții cu privire la instrumentele anticorupție la nivel regional; Conflictul de interese în entitățile de interes public; Bune practici în domeniul achizițiilor publice; Percepția corupției la nivel internațional, metode și principii conceptuale de prevenire și combatere; Analiza incidentelor de integritate; Abordări conceptuale privind „corupția” și „integritatea” în domeniul achizițiilor publice; Fenomenul cleptocrației și riscurile de corupție generate în sectorul public și privat; Managementul integrității în instituțiile publice; Analiza și clasificarea principiilor de reglementare a relațiilor din achizițiile publice; Impactul corupției asupra realizării drepturilor omului etc.*

¹⁸ <https://www.cna.md/lib.php?l=ro&idc=143&t=/Studii-si-analize/Rapoarte-anuale&>

6. CONSTATĂRI ALE RAPORTULUI EX-POST JURIDICĂ

Potrivit Raportului ex-post juridică¹⁹ referitor la realizarea Obiectivului privind stabilirea dacă au fost aprobate toate actele normative necesare pentru organizarea și executării și implementării Legii nr. 325/2013 s-a constatat că prevederile legale au fost realizate însă cu în anumite cazuri cu depășirea termenului de aprobare a cadrului normativ conex²⁰.

Prin prisma identificării obstacolelor de ordin juridic în aplicarea Legii nr. 325/2013, Ministerul Justiției, CNA și SIS au remarcat ca impedimente esențiale incertitudinea aplicării unor norme din Codul de procedură civilă și din Legea nr. 325/2013 care au fost declarate neconstituționale de către Curtea Constituțională²¹.

În acest context CNA a prezentat²² propunerile de ordin juridic pentru îmbunătățirea Legii nr. 325/2013, cum ar fi:

1. La articolul 9 alineatul (1) se propune a fi completat cu o litera noua (i) cu următorul conținut: „i) de a efectua vizite de documentare la entitatea publică supusă evaluării integrității instituționale.” Necesitatea realizării vizitelor de documentare deriva din prevederile art.13 alin.(4) care vizează realizarea etapei a treia de evaluare.
2. La articolul 12 se propune a fi completat cu un nou alineat care va avea următorul conținut: „Numărul entităților publice selectate pentru a fi supuse evaluării integrității instituționale de către Centrul National Anticorupție se stabilește în dependență de complexitatea structurii organizaționale a entității, numărul activităților vulnerabile selectate pentru a fi evaluate, precum și de resursele umane disponibile ale Centrului”. O asemenea propunere este argumentată de capacitatea limitată a CNA de a realiza evaluarea instituțională ce constituie, în mediu, 5-6 entități, anual, în raport cu numărul subiecților pasibili de evaluare conform Legii 325/2013 și Legea integrității nr.82/2017.
3. La articolul 13 alineatul (1) litera d) se propune de a se expune în următoarea redacție: „d) etapa a patra - elaborarea raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale și emiterea recomandărilor cu privire la înlăturarea riscurilor de corupție identificate pentru îmbunătățirea climatului de integritate instituțională.”. Aceasta propunere urmărește excluderea conflictului intern normativ între normele art. 13 lit. d) și cele de la art. 18 alin. (1).
4. La art. 13 alin. (5) după cuvântul „presupune” sa fie completat cu sintagma „elaborarea raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale și”.
5. La articolul 18 se propune expunerea alineatului (6), în următoarea redacție: „(6) Versiunea depersonalizată a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale este făcută publică pe pagina web oficială a instituției care evaluează integritatea instituțională, în termen de 5 zile din momentul transmiterii versiunii complete a raportului de evaluare în condițiile alin.(5)”.
6. La Articolul 19 alineatul (3) se propune ca termenul „de 60 de zile” sa fie modificat cu termenul de „până la 12 luni”. Termenul de 60 de zile pentru implementarea Planul de integritate este unul prea mic și nu poate asigura realizarea indicatorilor de impact stabiliți.
7. La Articolul 19 alineatul (6) se propune în următoarea redacție: „(6) Entitatea publică sau, după caz, organul de autoadministrare va întocmi, semestrial, un raport cu privire la implementarea planului de integritate, pe care îl va transmite instituției care a evaluat integritatea instituțională și-l va publica pe pagina sa web oficială”. Aceasta modificare este necesară pentru a reglementa mai clar termenul de raportare a

¹⁹ DGJ-10 nr. 336 din 28.06.2023, [https://www.parlament.md/Raport ex-post juridica](https://www.parlament.md/Raport%20ex-post%20juridica)
²⁰ a se vedea capitolul IV din Raportul de ex-post juridică, [https://www.parlament.md/Raport ex-post juridica](https://www.parlament.md/Raport%20ex-post%20juridica)

²¹ Nr. 37 din 07.12.2021, <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=794&l=ro>

²² Scrisoarea CNA nr. 06/2/2971 din 22.02.2023

- entităților evaluate privind măsurile realizate din planul de integritate.
8. La Articolul 19 se propune a fi completat cu alineatul (7)¹ în următoarea redacție: „(7)¹ în cazul în care în cadrul evaluării integrității instituționale se constata încălcarea de către agenții publici a obligațiilor stabilite la art.7 alin.(2) lit. b)-f), entitatea publică sau, după caz, organul de autoadministrare asigură agenților publici trecerea instruirii privind cerințele specifice de integritate profesională pentru activitatea agenților publici în cadrul entității publice, cu informarea instituției care a evaluat integritatea instituțională despre măsurile întreprinse.”
  9. La art.20 alin.(2) se propune în următoarea redacție: „(2) Gradul de implementarea a Planului de integritate este apreciat de către instituția care a evaluat integritatea instituțională în dependenta de numărul acțiunilor realizate și impactul acestora. Planul de integritate se considera implementat cu succes în cazul în care majoritatea măsurilor incluse în plan, **dar nu mai puțin de trei pătrimi** au fost realizate, cu unele excepții care nu pot fi imputate entității publice”. Necesitatea modificării este dat fiind faptul că Legea 325/2013 nu prevede expres cuantumul minim sau maxim ale acțiunilor Planului de integritate necesare a fi realizate, pentru a putea permite aprecierea obiectivă a Planului de integritate cu fiind unul implementat cu succes sau eșuat.

7. BUNELE PRACTICI INTERNAȚIONALE ÎN DOMENIUL DE APLICARE A LEGII EVALUATE

La nivelul unor importante instituții internaționale, utilizarea testelor de integritate profesională este recomandată în calitate de instrument anticorupție extrem de eficient în diverse ghiduri și compilații de bune practici elaborate de Organizația Națiunilor Unite (ONU), Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Banca Mondială (World Bank) și Transparency International (TI).

Ghidul tehnic al Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției face referire la testarea integrității ca la *„un factor de descurajare a corupției extrem de eficient, sporind atât prevenirea, cât și urmărirea penală a corupției”*. Totuși, se atrage atenția asupra faptului că astfel de teste trebuie să se bazeze pe un anumit nivel de informații care să sugereze suspiciuni de corupție și să se ia în considerare restricțiile menite să prevină „atragerea în capcană” (agenților sub acoperire trebuie să li se permită să creeze oportunități pentru ca un suspect să comită o infracțiune, dar să nu ofere nicio încurajare reală în acest sens).²³

De asemenea, în Setul de instrumente anti-corupție Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Crime (UNODC) se face referire la testarea integrității ca la: *„unul dintre cele mai eficiente instrumente pentru eradicarea practicilor corupte din serviciile guvernamentale într-un timp extrem de scurt. În special, în cazurile de corupție rampantă și niveluri scăzute de încredere din partea publicului, acesta este unul dintre puținele instrumente care poate promite rezultate imediate și poate ajuta la restabilirea încrederii în administrația publică”*.²⁴

În Gestionarea conflictelor de interese în sectorul public-set de instrumente a OECD, după definirea testării integrității în calitate de *„un instrument prin care funcționarii publici sunt plasați în mod deliberat în poziții potențial compromițătoare, fără știrea lor, și testați, astfel încât acțiunile lor rezultate să poată fi examinate și evaluate de către angajator sau*

²³ <https://rm.coe.int/eccd-ml-d-tp3-mechanisms-for-integrity-checking-of-judges-ro/1680a2ff3d>

²⁴ Anti-Corruption Toolkit, 3rd Edition, 2004, page 398,

http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/toolkit/corruption_un_anti_corruption_toolkit_sep04.pdf.

de către o autoritate de investigare” și considerarea că aceasta este „un instrument puternic specializat de detectare a corupției”, însă atrage atenția asupra necesității unei anumite precauții în aplicarea acesteia: necesitatea unei legislații speciale (fie în cazurile în care testele ar implica oferirea unei „mite” unui funcționar suspectat, fie pentru a permite utilizarea probelor obținute în cadrul unei urmăriri penale), a unei formări speciale și a riscului de a îndepărta personalul necorupt prin crearea temerii de vizare accidentală.

În continuare, în *Cele mai bune practici în combaterea corupției a OSCE*, testarea integrității este prezentată ca „instrument puternic de prevenire și descurajare a corupției, dar și în acest document se recomandă prudență, astfel ca „tentația pusă în calea unui funcționar să nu fie atât de mare încât să tenteze chiar și o persoană onestă să cedeze. Scopul este de a testa integritatea funcționarului, nu de a face ca un funcționar onest să devină corupt printr-un proces de atragere în capcană”.

În *Prevenirea corupției în cadrul procuraturilor: Înțelegerea și gestionarea integrității a Băncii Mondiale* (deși se adresează procurorilor, în termeni direct aplicabili și judecătorilor), consideră testarea integrității un „instrument puternic de detectare a corupției”, însă trebuie utilizat „doar cu mare precauție și în cazuri excepționale”.²⁵

Cartea Lupta cu Corupția 2000, a Transparency International (TI): în calitate de elemente a Sistemului Național de Integritate recomandă extinderea aplicabilității testării de integritate și la alte tipuri de angajați publici, inclusiv judecători: „Conceptul nu trebuie să se limiteze la activitățile poliției. În unele țări, camerele de televiziune ascunse au fost utilizate în cadrul procesului obișnuit de anchetă penală pentru a monitoriza activitățile ilicite desfășurate în camerele (sau cabinetele private) ale judecătorilor, surprinzând tranzacții corupte între judecători și membrii profesiei de avocat. Prin urmare, tehnica „testării integrității” ar putea fi dezvoltată în contextul testării integrității judiciare. De asemenea, ar părea să aibă potențial de utilizare în alte domenii în care sectorul public este angajat în tranzacții directe cu membrii publicului, în special în vamă.”²⁶

Prin intermediul unei varietăți de legi, politici, reglementări și coduri de conduită care vizează aspecte atât de specifice precum conflictul de interese, abuzul în serviciu, protecția avertizorilor de integritate etc. politicile de integritate urmăresc în cele din urmă promovarea de înalte standarde și reducerea cazurilor de abateri disciplinare și corupție în cadrul instituțiilor publice. Un pas în acest sens ar consta în adoptarea instrumentelor de integritate, adoptarea politicilor de integritate nefiind suficientă. ***Statele europene au tradiții diferite în monitorizarea eficacității implementării politicilor de integritate, una dintre care o reprezintă evaluarea personalului prin intermediul testelor de integritate.***²⁷

Testul de integritate, des întâlnit în cadrul structurilor de management al resurselor umane, nu reprezintă un mijloc obișnuit de identificare a probabilității de corupție în cadrul administrației publice la general dar este utilizat într-un număr mic de țări din lume și este conceput în primul rând pentru a evalua integritatea unor categorii de funcționari care prezintă riscuri mai mari de corupție, cum ar fi avocații și poliția. În unele țări, în special în noile democrații, este de obicei cunoscut ca instrument suplimentar de succes în cazul abaterii comportamentului individual sau chiar al înlocuirii procedurilor administrative sau penale obișnuite care vizează detectarea și investigarea abaterilor disciplinare.²⁸

²⁵ <https://rm.coe.int/eccd-ml-d-tp3-mechanisms-for-integrity-checking-of-judges-ro/1680a2ff3d>

²⁶ 2000, Jeremy Pope, chapter 20, page 192

<https://bsahely.com/wp-content/uploads/2016/10/the-ti-source-book-20001.pdf>

²⁷ <https://vm.fi/documents/10623/307711/MinBZK+2015+-+Monitoring+Integrity+in+the+European+Union-final.pdf/3055a193-9bd6-448e-90b0-68bf98eaece/MinBZK+2015+-+Monitoring+Integrity+in+the+European+Union-final.pdf>

²⁸ <https://knowledgehub.transparency.org/helpdesk/overview-of-integrity-assessment-tools>

Totodată, doar plângerile adresate la adresa unei instituții nu pot identifica toate cazurile de corupție iar investigarea acestora trebuie să fie în primul rând proactivă și susținută de o analiză strategică a informațiilor. *Prin urmare, testarea integrității devine o opțiune importantă în toate investigațiile privind comportamentul corupt și are ca scop atingerea unor obiective, stabilind atât comportamentul corupt, cât și cel etic și ca un factor de descurajare pentru funcționarii care pot fi expuși unui risc de corupție.*²⁹

Evaluarea externă a riscurilor de corupție - parte componentă a procesului de evaluare a integrității instituționale, care implică identificarea, evaluarea și înlăturarea riscurilor de corupție în cadrul entității publice, descrierea factorilor care determină riscurile identificate și consecințele acestora, precum și oferirea recomandărilor pentru diminuarea lor, este un instrument aplicat de mai multe state precum: Franța, Portugalia, Italia, Spania, Hong Kong, Korea etc.

Testarea integrității profesionale în alte țări se aplică ca un instrument separat, doar în RM acesta este parte a evaluării integrității instituționale. La dezvoltarea testării integrității profesionale în Republica Moldova au fost preluate bunele practici ale statelor care aplică acest instrument.

State care au elaborate proceduri specifice de verificare a integrității (**Cehia, România**) diferă în funcție de metodologiile specifice folosite în cazul investigării integrității față de cele care utilizează documente convenționale de investigare a infracțiunilor. De exemplu, legislația națională a **Lituani**ei nu include evaluarea riscurilor legate de comportamentul funcționarilor publici. Cu toate acestea, procedurile și mecanismele prevăzute în actele juridice oferă o posibilitate de a evalua comportamentul funcționarilor publici prin alte mijloace alternative cum ar fi analiza psihologică, poligraful și alte investigații utilizate de organele de drept. Acesta este și cazul țărilor cu organe interne de supraveghere a integrității profesionale care utilizează un set de măsuri legislative naționale în cazul informațiilor și anchetelor penale care sunt utilizate pentru dezvăluirea unor infracțiuni similare, cum ar fi **Consiliul Național de Imunitate al Poliției din Lituania** sau **Departamentul de Securitate Internă al Comandamentului Suprem al Poliției din Polonia**. În **România**, de exemplu, testarea integrității profesionale se aplică doar în cazul polițiștilor. Prin urmare, Ministerul de Interne al României a adoptat **Ordinul privind Procedura de Testare a Integrității Profesionale a Personalului Ministerului, nr. 256/2011 (Anexa I)**, realizat de către o unitate de specialitate a Ministerului - Direcția Generală Anticorupție. Aceasta include testarea integrității profesionale a diferitelor structuri subordonate a diferite forțe de poliție, Direcția generală pașapoarte, Direcții de conducere și înmatriculare a vehiculelor sau Inspectoratul general pentru imigrări. Testatorii trebuie să verifice în fiecare caz dacă testarea integrității profesionale este absolut necesară pentru atingerea obiectivului urmărit, pentru combaterea corupției și pentru protejarea integrității angajaților Ministerului de Interne. Prevederile legale românești definesc și verificarea proprietății. Rezultatele unei investigații nu pot fi folosite ca probe în cadrul procedurilor disciplinare sau penale.

În Europa de Est, după România, testarea integrității bazată pe proceduri administrative a fost adoptată de **Ungaria** și **Republica Cehă**. În **Republica Cehă**, organul responsabil cu efectuarea testelor este Inspekcia Generalá a Forťel de Securitate (Anexa I) (Generální Inspekce Bezpečnostních Sboru — GIBS) înființată în 2011 și care acoperă o serie de activități întreprinse de Poliția Cehă, Serviciul Vamal și Serviciul Penitenciar (atât ofițeri în serviciu cât și angajați civili). Temeiul legal pentru utilizarea acestei proceduri îl constituie prevederile din Legea nr. 341/2011 a GIBS (articolul 2 § 3 și articolul 41), conform cărora un test de integritate presupune crearea unei situații în care persoana testată trebuie să ia o

²⁹https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_Brief_Police_Integrity_Testing_Jan2021_final_ENG_o.pdf

decizie cu privire la conduita sa ulterioară.³⁰ În Republica Cehă, unele unități din cadrul poliției pot avea mai multe șanse de a manifesta un comportament corupt decât altele. De exemplu, rezultatele testelor de integritate din 2016 au demonstrat că poliția rutieră a comis un număr disproporționat de mare de încălcări de integritate, ceea ce a dus la o adevărată campanie anti-corupție la nivel național, vizând în mod special poliția rutieră.³¹

Atât în **Ungaria**, cât și în **Republica Cehă**, utilizarea testării de integritate este considerată unul dintre cele mai importante instrumente de combatere a corupției și a altor forme de funcționare defectuoasă a instituțiilor responsabile de securitate.³² În **Georgia**, doar polițiștii rutieri sunt testați. În unele state din **SUA**, organizațiile înființează unități interne de securitate/imunitate folosind tehnici de performanță atât publice, cât și secrete. De exemplu, testarea profesională face parte din strategiile de integritate a poliției din New York Police (SUA). Există aproximativ 40 de ofițeri secreți în biroul NYPD, care efectuează teste de integritate pentru membrii serviciului care pot fi aleatorii sau direcționate.³³ Unele țări testează integritatea funcționarilor publici prin simularea oportunităților de corupție (testarea integrității) sau verificând stilul de viață a acestora. Testele de integritate sunt adesea folosite în sectorul privat pentru screening-uri înainte de angajare. În **Olanda**, orice persoană nominalizată pentru numirea într-o funcție care implică elaborarea de politici în sectorul financiar trebuie să fie supusă unui test de integritate. Testul implică întrebări legate de antecedente penale, antecedente financiare legate de afaceri și antecedente administrative de supraveghere fiscală.³⁴

ROMANIA

Testarea integrității profesionale este efectuată de Direcția Generală Anticorupție și reprezintă o metodă de identificare, evaluare și înlăturare a vulnerabilităților și a riscurilor care determină personalul Ministerului Afacerilor Interne să comită fapte de corupție, constând în crearea situației virtuale, similare celor cu care se confruntă personalul în exercitarea atribuțiilor de serviciu, materializate prin operațiuni disimulate, circumstanțiate de comportamentul acestuia în vederea stabilirii reacției și conduitei adoptate.

Testul de integritate este efectuat doar în privința polițiștilor, colegii din România au posibilitatea de a verifica prin testul de integritate corectitudinea îndeplinirii atribuțiilor de serviciu de către polițiști și integritatea personală a acestora. Inițierea testării integrității profesionale în România se aprobă de către conducerea DGA, iar în Republica Moldova măsurile de testare se autorizează doar de către instanța de judecată.

În România rezultatele negative ale testului de integritate constituie temei pentru inițierea procesului penal. Testorul care a participat la efectuarea testării integrității profesionale, cu autorizarea procurorului, poate avea statut de investigator sub acoperire în cadrul procesului penal.

UNGARIA

Testul de integritate ca instrument juridic în Ungaria a fost introdus odată cu crearea Serviciului Național de Protecție în 2011. Scopul testării integrității este de a stabili dacă persoana testată respectă atribuțiile de serviciu prevăzute de fișa postului, prevederile legislației în vigoare, condițiile contractului colectiv și individual de muncă.

Testarea integrității se inițiază în baza unei deciziei și planului de testare, care sunt autorizate de către procuror. Procurorul are la dispoziție 2 zile pentru autorizarea testării

³⁰ <https://knowledgehub.transparency.org/helpdesk/overview-of-integrity-assessment-tools>

³¹ https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_Brief_Police_Integrity_Testing_Jan2021_final_ENG_o.pdf

³² https://www.researchgate.net/publication/318739631_Integrity_Test

³³ PROFESSIONAL INTEGRITY TESTING AND HUMAN RIGHTS Alvydas Šakočius General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania Šilo St 5A, LT-10322 Vilnius, Lithuania <https://vb.lka.lt/object/elaba:101868795/>

³⁴ <https://knowledgehub.transparency.org/helpdesk/overview-of-integrity-assessment-tools>

integrității profesionale. Testarea integrității profesionale poate fi autorizată în privința unei persoane sau unui grup de persoane nu mai mult de 3 ori pe an calendaristic. Răspunderea pentru rezultatul negativ al testului de integritate profesională este inclusiv penală.

Testarea integrității profesionale este efectuată de 3 subdiviziuni:

1. *Serviciul de Protecție a Directoratului Serviciilor Secrete Civile* efectuează teste de integritate în privința agenților publici din cadrul: Serviciul Special pentru Securitatea Națională, Oficiul pentru Protecția Constituției, Centrul pentru Combaterea Terorismului, Universitatea Națională a Serviciului Public, Centrul de Informații Antiteroriste și Analizei Criminale, Garda Parlamentară, Ministerul de Interne; în privința membrilor (care nu sânt lideri politici) ai Cabinetului de Securitate Națională și Grupului de Lucru pentru Securitatea Națională, precum și persoanelor care îndeplinesc sarcini de secretariat și au dreptul să înlocuiască acești membri.
2. *Serviciul de Protecție a Directoratului agenților de forță* efectuează teste de integritate în privința agenților publici din cadrul: Poliției, Serviciului penitenciar, Institutul de Științe Legale, școlile secundare de poliție.
3. *Serviciul de Protecție a Directoratului agenților administrative* efectuează teste de integritate în privința agenților publici din cadrul: Administrației Fiscale și Vamale, Directoratul National al Situațiilor Excepționale, Directoratul General National al Poliției pentru Străini, funcționarii publici și administratorii guvernamentali, prevăzuți de lege.

MAREA BRITANIE

În **Regatul Unit** testul de integritate a fost descris la sfârșitul anilor '90 ca metodă nouă în lupta împotriva corupției. Testul de integritate este definit în calitate de proces de creare a unei situații realiste care vizează provocarea unei reacții a unui individ sau grup făcând astfel posibilă evaluarea acțiunilor, comportamentului și standardelor profesionale ale acestora.

În Marea Britanie, testul de integritate este efectuat doar în privința polițiștilor. Prin testul de integritate se verifică corectitudinea îndeplinirii atribuțiilor de serviciu de către polițiști și integritatea personală a acestora.

Efectuarea testării integrității profesionale se autorizează la diferite nivele, de la șeful de direcție până la Procuror, în dependență de măsurile care urmează a fi aplicate.

În Republica Moldova pentru picarea testului de integritate agentul public poate fi atras doar la răspundere disciplinară, însă în Marea Britanie - la răspundere disciplinară, contravențională sau penală.

REPUBLICA CEHĂ

Inițial, în cadrul poliției din **Republica Cehă** testele de integritate erau efectuate de către Inspectoratul Ministerului de Interne în calitate de organ de control intern al poliției, iar din 2011 de către Inspekția Generală a Forțelor de Securitate odată cu înființarea acesteia în cadrul Guvernului Cehiei, reglementată de o lege specială și controlată de Parlament. Inspekția este însărcinată cu detectarea și investigarea infracțiunilor comise de funcționarii poliției, din sistemul penitenciar și vămii, în mod independent sau în cooperare cu persoane civile și a fost formată pentru că exista necesitatea unui organ independent din punct de vedere operațional și profesionist care să controleze aceste domenii.

În Cehia, testele de integritate profesională sunt efectuate prin simularea unei situații virtuale unde subiectul testat își îndeplinește atribuțiile de serviciu. Acțiunile subiectului

testat în mare parte sunt fixate cu ajutorul tehnicii audio/video camuflate în diferite încăperi unde subiectul își desfășoară atribuțiile de serviciu.

Este important de menționat că, în Republica Cehă, testul de integritate nu este implementat ca instrument principal de procedură penală, ca și în cazul altor metode de colectare secretă a datelor, reglementate de Codul de procedură penală. Cu toate acestea, în baza jurisprudenței motiv pentru care legea care reglementează procedura penală a fost modificată, acuzarea poate folosi ca probă materialul obținut în urma testării, dar numai în anumite condiții restrictive. *În Republica Cehă, testul de integritate este cel mai adesea folosit pentru combaterea corupției în cadrul poliției rutiere și pentru stabilirea integrității persoanelor angajate în poliție, sistemul penitenciar și vamă. În unele cazuri, este folosit și pentru a preveni scurgerile de informații din partea poliției.*³⁵

SERBIA

În **Serbia**, măsurile preventive de combatere a corupției în cadrul poliției au fost introduse prin Legea cu privire la poliție din 2016 urmând a fi implementate de Ministerul de Interne, inclusiv de poliție. Cele trei noi măsuri preventive reprezintă: analiza riscului de corupție, verificarea modificărilor survenite în situația financiară a persoanei și testul de integritate.

Mecanismul testării integrității profesionale din Serbia este oarecum o îmbinare a modelului Român și a celui din Ungaria. Prin urmare sunt multe asemănări procedurale privind testarea integrității profesionale inclusiv cel al consecințelor care survin din moment ce agentul public testat a înregistrat rezultat negative și anume posibilitatea atragerii la răspundere penală.

Astfel, testul de integritate este privit ca „instrument în lupta împotriva corupției” care presupune simularea unor situații reale identice cu activitățile operaționale ale persoanei testate; persoana testată este obligată să rezolve situația menționată, oferind o perspectivă asupra reacției și acțiunilor sale.

Legea conține o prevedere care precizează că „nu există obligația de a notifica în prealabil despre testare unitatea organizatorică în care lucrează angajatul testat”. Descrierea testului de integritate de la articolul 230 alin. 4 indică că informațiile privind testarea nu trebuie neapărat partajate cu unitatea organizatorică a angajatului. Nu există nicio interdicție de a informa angajatul și, prin urmare, nu există motive pentru a-i refuza informațiile despre test. Prevederea menționează notificarea unității organizatorice a angajatului, dar o face într-un mod care lasă sectorul afarecilor interne „fără obligația” de a transmite informații despre testare către respectiva unitate.

Din datele cuprinse în Raportul Ministerului de Interne se poate concluziona că în anul 2015 angajaților de poliție au fost aplicate conform codului de procedură penală acțiuni speciale de anchetă față de un total de 82 de persoane. Acțiunile speciale de investigație aplicate au fost: supravegherea sub acoperire a comunicațiilor, urmărirea sub acoperire a persoanelor, înregistrarea sub acoperire și acțiuni simulate.

SUA

Instrumentul de testare a integrității profesionale este aplicat de Departamentul de Poliție al New York-ului în privința angajaților săi. Acest departament aplică testul de integritate profesională începând cu 1994 și are o experiență bogată privind evoluția și eficiența testării integrității profesionale. Este de menționat faptul că angajații care pica testul de integritate

---

³⁵ <https://bezbednost.org/wp-content/uploads/2020/07/bcbp - police integrity testing - eng.pdf>

sunt concediați și cercetați penal pentru fapte de corupție, prin urmare și aici răspunderea penală este aplicată.

În concluzie, putem observa că statele dezvoltate, cu experiență în aplicare testului de integritate profesională aplică eficient modelul testării integrității unde rezultatele testului servesc temei pentru pornirea procesului penal și investigare sub aspect penal a acțiunilor ulterioare a subiectului, de aceea, bazându-ne pe experiența acestora și situațiile întâlnite în practica noastră, considerăm necesară modificarea cadrului normativ și includerea posibilității pornirii procesului penal în baza testului de integritate profesională.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Ca urmare a celor constatate în prezentul Raport prin prisma informațiilor prelucrate din datele CNA, SIS, MJ, Raportul de evaluare ex-post juridică, Studiul comparativ „Practica internațională de implementare a testului de integritate în cadrul instituțiilor publice și altor norme din legislația privind evaluarea integrității instituționale”, informațiile societății civile se formulează următoarele concluzii și recomandări.

Combaterea corupției reprezintă un element esențial pentru menținerea statului de drept și a încrederii cetățenilor și întreprinderilor în instituțiile publice, iar o abordare anticorupție cuprinzătoare trebuie să se bazeze pe o combinație de măsuri preventive și punitive. În acest scop este nevoie de un cadru juridic și instituțional solid, de o capacitate administrativă și judiciară suficientă, de investigații și urmăriri penale eficiente și de voința politică clară de a realiza punerea în aplicare a cadrului anticorupție. De asemenea, este nevoie de măsuri de integritate fiabile și eficiente pentru a reduce la minimum spațiul pentru corupție. Un sistem politic și instituțional bazat pe integritate, transparență și responsabilitate în viața publică este cea mai bună garanție împotriva corupției.

Amplificarea acordării unei atenții sporite în prevenirea și combaterea corupției este condiționată și de acordarea Republicii Moldova de către Consiliul European a statutului de țară candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană³⁶.

Evaluarea integrității instituționale reprezintă un instrument pro-activ de prevenire a manifestărilor de corupție în activitatea entităților publice, prin identificarea riscurilor de corupție și de analiză a factorilor care le generează, probarea acestor riscuri prin aplicarea testului de integritate profesională, precum și oferirea recomandărilor de înlăturare a deficiențelor constatate. Instrumentul de evaluare este unul dintre cele mai recente și moderne metode menite să îmbunătățească buna guvernare în sectorul public prin asigurarea integrității instituționale și profesionale ale agenților publici. Totodată, poate responsabiliza entitățile publice, consolida climatul de integritate instituțională și diminua riscurile de corupție în anumite domenii.

Prin prisma efectuării evaluării ex-post de impact se constată că evaluarea integrității instituționale a avut un impact care a contribuit la îmbunătățirea bunei guvernări în sectorul public prin asigurarea integrității instituționale și profesionale ale agenților publici, la garantarea unor servicii publice de calitate, inclusiv la protejarea unor drepturi fundamentale ale omului. Complementar, au fost modificate/aprobate acte normative departamentale, ajustate fișele de post, elaborate și promovate proiecte de legi pentru modificarea unor acte normative și îmbunătățite procesele de lucru ale entităților evaluate.

³⁶ <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/enlargement/moldova/>

Suplimentar, agenții publice care au înregistrat rezultate negative la testele de integritate profesională au fost sancționați disciplinar de către conducători.

Instrumentul de evaluare a integrității instituționale a avut un impact favorabil și asupra mediului de afaceri, deoarece urmare a procesului de evaluare a fost îmbunătățită procedura de eliberare a unor acte permissive din domeniul mediului și sănătății publice, a fost exclusă practica de eliberare abuzivă a unor avize sanitare/acte permissive/autorizații sanitare de funcționare, inclusiv asigurată implementarea conformă a conceptului de ghișeu unic de către entitățile evaluate etc.

Aceste rezultate, au fost posibil de obținute urmare a:

- realizării de către CNA a procesului de evaluare a integrității instituționale, prin identificarea riscurilor de corupție în cadrul entităților publice și descrierea acestora, analiza factorilor care le generează, inclusiv prin prisma afectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și oferirii recomandărilor de îmbunătățire a climatului de integritate instituțională;
- aplicării instrumentului de testare a integrității profesionale a agenților publici;
- oferirii entităților publice a suportului metodologic la elaborarea planurilor de integritate și monitorizarea realizării acestora;
- implementării de către entitățile evaluate acțiunilor din Planurile de integritate, care au integrat recomandările formulate în procesul de evaluare etc.

Constatările acestui Raport de evaluare ex-post de impact ne permite să concluzionăm că aplicarea instrumentelor acestei legi evaluate permit:

- dezvoltarea și menținerea climatului de integritate instituțională;
- asigurarea integrității profesionale prin respectarea normelor de etică și integritate;
- implementarea eficientă a măsurilor de control al integrității în sectorul public de către conducătorul entității publice, dar și de aplicare a sancțiunilor în cazul lipsei acestora;
- identificarea, evaluarea și înlăturarea riscurilor de corupție în activitatea entităților publice, dar și a factoriilor care îi generează;
- aprobarea și implementarea eficientă a planurilor de integritate de către entitățile publice care va permite reducerea manifestărilor de corupție în rândul agenților publici.

Analiza ex-post de impact efectuată a permis o descriere amplă a procesului de evaluare a integrității instituționale care permit elucidarea importanței acestui mecanism, prin descrierea criteriilor de selectare a entității publice evaluate, fiind efectuată o analiză a acestor criterii pe fiecare entitate care a fost supusă evaluării.

Referitor la transparența în domeniul evaluării integrității instituționale se constată că pe pagina web oficială a CNA a fost asigurată publicarea versiunilor depersonalizate ale tuturor rapoartelor privind rezultatele evaluării integrității instituționale.

Nivelul de acces la registrele de stat, bazele de date este unul conform. Astfel, CNA dispune de accesul necesar la registrele de stat/bazele de date și alte informații în procesul efectuării evaluării integrității instituționale.

De asemenea, analiza ex-post de impact a identificat și generalizat problemele aferente cadrului normativ de aplicare a legii privind evaluarea integrității instituționale (descrise în prezentul Raport), inclusiv specifice entităților evaluate, care pot avea impact asupra integrității și performanțelor în sectorul public, cum ar fi: *implementarea deficitară a măsurilor anticorupție; coruptibilitatea actelor normative, inclusiv departamentale, care*

înregistrează lacune de reglementare și conflicte de norme ce pot încuraja aplicarea discreționară sau abuzivă a acestora; ambiguitatea procedurilor administrative și operaționale; eliberarea unor acte permissive neprevăzute de legislația specială, deținerea unor atribuții improprii, lipsa unor mecanisme eficiente de supraveghere și control; adoptarea unor acte departamentale care extind abuziv sfera de competență a entității sau acordă preferențial și netransparent anumite drepturi unor categorii de subiecți; aplicarea defectuoasă a unor proceduri, cum ar fi efectuarea abuzivă a unor controale, eliberarea frauduloasă a actelor permissive, deși entitatea nu deținea acest drept; gestionarea ineficientă și frauduloasă a patrimoniului public sau a mijloacelor din surse externe.

La componenta privind activitatea testorilor de integritate putem concluziona că testorii în activitatea lor sunt supuși mai multor limitări și riscuri, cum ar fi: *carieră profesională limitată, deoarece în cadrul activității testorii interacționează cu multe entități și agenți publici ceea ce face practic imposibilă continuarea carierei profesionale în cadrul acestor entități; posibilitatea supunerii testorilor unor răfuiele fizice sau deteriorări de bunuri personale inclusiv membrii familiilor; pericol pentru sănătatea și integritatea fizică, în cadrul testului; participarea limitată la viața cotidiană, deoarece testorii duc un mod de viață limitat și sunt în permanență precauți la interacțiunile lor; încărcătură psihoemoțională.*

Prin analiza ex-post de impact a fost posibil de stabilit în ce măsură au fost realizate etapele procesului de evaluare a integrității instituționale prevăzute de Legea nr.325/2013, inclusiv etapa I care presupune *identificarea riscurilor de corupție în activitatea entităților publice.*

Astfel, în prezentul raport sunt descrise detaliat riscurile de corupție identificate în procesul de evaluare a integrității instituționale per entitate. Acest fapt, a permis să concluzionăm că printre riscurile cele mai frecvent identificate în activitatea entităților publice sunt: *riscul coruperii active/pasive, riscul abuzului de serviciu, riscul depășirii atribuțiilor de serviciu, riscul favoritismului, riscul neglijenței în serviciu, riscul nedenunțării tentativelor de implicare în manifestări de corupție, riscul eliberării frauduloase a actelor permissive, riscul creării unor condiții ilicite pentru aprobarea tacită a actelor permissive; falsul în acte publice; traficul de influență; coruperea activă/pasivă.*

Totodată, s-a stabilit că în cadrul procesului de evaluare a integrității instituționale, CNA efectuează expertiza cadrului normativ în vigoare (unica entitate care implementează asemenea exercițiu). Astfel, oferind în acest sens recomandările de rigoare pentru ajustarea și modificarea cadrului normativ care ar putea determina materializarea unor riscuri de fraudă și corupție.

Reieșind din cele menționate supra, este oportun ca anual să fie supuse evaluării integrității instituționale/evaluării repetate un număr mai mare de entități publice. Acest fapt însă este posibil prin instituirea unui număr mai mare de resurse umane, care ar oferi posibilitatea de extindere și consolidare a activității de evaluare.

Prin prisma celor relatate în prezentul raport se înaintează unele recomandări, cum ar fi:

- **fortificarea instrumentului de evaluare a integrității instituționale.** În vederea consolidării instrumentului de evaluare a integrității instituționale și creșterii numărului de entități evaluate anual se impune majorarea statutului de personal al Direcției evaluare instituțională și Direcției testarea integrității profesionale.
- identificarea instrumentelor de finanțare, suport și asistenta tehnică în vederea consolidării instrumentului de evaluare a integrității instituționale;

- elaborarea unor proiecte de asistență tehnică în vederea studierii și preluării bunelor practici și schimb de experiență ale altor state în domeniul evaluării externe a riscurilor de corupție și testării integrității profesionale.
- În scopul ajustării Legii nr.325/2013 în conformitate cu prevederile Hotărârii Curții Constituționale nr.37 din 07.12.2021, prin care Curtea a declarat neconstituțional articolul 343⁸, textul „și de apreciere a rezultatului testului de integritate profesională” din articolul 343⁶ din Codul de procedură civilă și alineatele (2), (3) și (4) din articolul 17 al Legii nr.325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale, Ministerul Justiției de comun cu CNA, SIS va asigura promovarea proiectului corespunzător și prezentarea Parlamentului pentru examinare.
- Întru consolidarea cadrului normativ conexe domeniului evaluării integrității instituționale, în sensul prevederii unor reglementări uniforme și coerente care să asigure ținerea și utilizarea corespunzătoare a cazierului privind integritatea profesională a agenților publici, CNA și MJ va **definitiva proiectul de modificare a Hotărârii Guvernului nr.767 din 19.09.2014** pentru implementarea Legii nr.325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale.
- Examinarea instrumentelor posibile de **asigurare materială și financiară corespunzătoare reieșind din atribuțiile DTIP**, care ar permite sporirea rezultatelor.
- Se impune necesitatea elaborării unui **mecanism de stimulare și protecție a angajaților DTIP**, întrucât aceștia desfășoară o activitate de o complexitate înaltă cu numeroase riscuri profesionale și personale fără a beneficia de careva facilități/înlesniri. La moment, testorii nu beneficiază de careva măsuri suplimentare de stimulare și protecție, decât cele prevăzute de Legea nr.1104/2002.
- Potrivit art.18 alin.(5) din Legea 325/2013, versiunea completă a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale se transmite conducătorului entității publice sau, după caz, organului de autoadministrare **în termen de 3 zile** lucrătoare din momentul definitivării lui. Termenele se consideră a fi prea mici atunci când acțiunile care trebuie realizate sânt prea complicate sau necesită perioade mai îndelungate pentru a fi îndeplinite decât termenul care este stabilit. Mai mult, stabilirea termenelor prea scurte poate duce inevitabil la încălcarea acestora. **Din aceste considerente, se recomandă examinarea oportunității ca termenului de „3 zile” prevăzut la art. 18 alin.(5) din Legea 325/2013 să fie modificat/majorat.**
- Potrivit art. 18 alin. (6) din Legea 325/2013 versiunea depersonalizată a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale **este făcută publică pe pagina web oficială a instituției care evaluează integritatea instituțională, concomitent cu transmiterea versiunii** complete a raportului în condițiile alin.(5). Astfel, se menționează că actualmente procedura de publicare concomitentă cu transmiterea versiunii complete a raportului de evaluarea se atestă a fi una deficitară din considerentul că pot apărea anumite împrejurări, care tehnic pot face imposibilă publicarea raportului în aceeași zi cu semnarea demersului. **Se recomandă examinarea oportunității ca termenul de publicare prevăzut la art.18 alin. (6) din Legea 325/2013 să fie substituit cu termenul de „5 zile”.**
- Completarea Legii 325/2013 cu norme care să prevadă obligația de înlăturare a factoriilor de risc externi care sunt sub controlul altor entități publice și care au impact asupra activității entității evaluate, prin includerea în planul anual de activitate a

recomandărilor formulate în procesul de evaluare, și informare anuală a instituției care a evaluat integritatea instituțională despre progresele înregistrate.

- Se recomandă MJ la elaborarea proiectului de modificare a Legii 325/2013 să țină cont de opinia CNA care prevede că instanța de judecată, examinând cererea agentului public, prin care se contestă Raportul privind rezultatele testării integrității profesionale, nu poate să se expună doar parțial asupra legalității actului emis, urmând se expună și referitor la mijloacele bănești transmise în cadrul testului de integritate profesională. Acțiunea inițială și cererea reconvențională sânt în conexiune, iar judecarea lor simultană ar duce la soluționarea rapidă și justă a litigiului.
- Se recomandă CNA și SIS de comun cu MJ să definitiveze propunerile legislative reflectate în prezentul Raport și după definitivarea prin prisma Legii nr. 100/2017 să fie prezentate Parlamentului spre examinare.
- În vederea aplicării conforme a măsurii de control al integrității în sectorul public de către CNA, se recomandă îmbunătățirea cadrului normativ în domeniul evaluării integrității instituționale, inclusiv testării integrității profesionale, prin excluderea deficiențelor înregistrate la aplicarea Legii nr.325/2013, care pot submina durabilitatea și impactul acestui instrument de prevenire a corupției, inclusiv urmare a aprobării Hotărârii Curții Constituționale nr.37 din 07.12.2021.
- Ținând cont de informația prezentată de către SIS privind implementarea Legii nr. 325/2013, se recomandă ca SIS să valorifice instrumentele acestei legi și să le aplice pentru a asigura integritatea profesională și instituțională în cadru SIS și CNA.